

Наша Ніва

А Я Б Е Л А Р У

З Э Т А

ISSN 1819-1614

**Студэнт-міжнароднік
Артур Фінькевіч будзе
працаваць
чорнарабочым
на будоўлі. Рэпартаж
з магилёўскай
“хіміі”.
Старонка 4.**

Клён Фінькевіча

Паказальны прысуд Казуліну

Карэспандэнт “НН” прысутнічаў у судзе ўсе дні працэсу. **Старонка 14.**

Манія мізэрнасьці

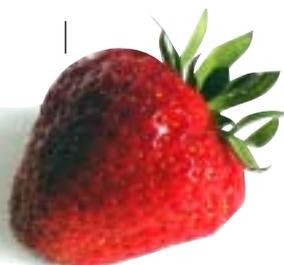
Апэляцыйі апазыцыі да краінаў Захаду і да Пуціна перад самітам G8 выклікалі неадназначныя пачуцьці. Піша Віталь Тарас. **Старонка 5.**

Божая кара

за маўчаньне ксяндзоў падчас барбарскай рэканструкцыі Горадні? Вэрсіі пажару ў Фарным касьцёле разглядае Ірына Чарняўка. **Старонка 22.**

Рэвалюцыя ў шашачкі

Бунт менскіх таксістаў. **Старонка 16.**

Вялікі трускалковы шлях

Большасьць жыхароў Лунінецчыны жыве

з клубніцаў. Рэпартаж Сямёна Печанка. **Старонка 40.**

Дамавік у Плястыляндзі

“Газэтка дзеткам” — **старонка 42.**

Адзін дзень у Расеі

Чаму Расея, мяжуючы з Захадам і маючы такую доўгую гісторыю кантактаў зь ім, застаецца фатальна адрознаю, нават варожаю і процістаўляе сябе яму? У дзень пецяярбурскага саміту G8 **Барыс Тумар** і **Сяргей Мікулевіч** выправіліся ўздоўж межаў Беларусі па той палосцы Заходняй Расеі, што калісьці належала Рэчы Паспалітай, а пасля ўваходзіла ў рысу аседласьці. Рэшткі велічных барочных храмаў, распуста прыдарожных кавярняў і дзікія нетры пакінутых сёлаў – сафары за тры гадзіны язды ад Менску. **Старонка 8.**

люстра дзён

Клэн Фінькевіча 4

Паказальны прысуд
Казуліну 14«Арышт Казуліна быў толькі
пытаннем часу» 15

Рэвалюцыя ў шашачкі 16

Маральнасьць як палітычны
чыньнік 16Ці гатовыя камуністы сысьці
ў падполье? 17

Актывізаваліся нацболы... 17

Як здароўе Бураўкіна і
Тарасова? 21Гадавіна Грунвальду
ў Горадні 21

Божая кара 22

рэпартажы

Адзін дзень у Расеі 24

Вялікі трускалкавы шлях . 40

камэнтары

Віталь Тарас. Манія
мізэрнасьці 5Аляксандар Класкоўскі.
Інтым з Пуціным 24

хроніка

Павал Севярынец.
Разарэньне рэжыму 18Хроніка ўціску і супраціву
4—17 ліпеня 18

культура

Дыскаграфія 23

У Гомелі зь пяску
вылупіцца цмок 45

«Кінафармат «4x4» 46

Да Купалы зь вершамі 47

газэтка дзеткам

Дамавік у Плястыляндзі .. 42

КАМЭНТАР РЭДАКЦЫІ

Фонд Каліноўскага: шкода ці карысьць?

Адзін лоўкі малады чалавек, курсуючы між Польшчай і Беларусьцю, наладзіў выгадны бізнэс. Ён прапаноўваў моладзі за энную суму грошай вырабіць... вартыя рэкамэндацыі для атрымання стыпэндыі Каліноўскага ў Польшчы. І кліенты знаходзіліся. Бо што такое пара дзясяткаў даляраў, калі ты здаў у Беларусі тэсты на 30 балаў, а вучыцца хочацца.

Актывісты Праграмы Каліноўскага ў Польшчы выявілі махляра, змусілі пакаяцца і зьвярнуліся ў Рэдакцыю з просьбай агучыць ягонае імя. Ня будзем таго рабіць. Дамо шанец выправіцца яшчэ зусім маладому чалавеку.

Выезд студэнтаў на вучобу ў замежныя ўнівэрсытэты набыў настолькі масавы маштаб, што кранае розныя пытаньні — як звычайныя, так і палітычныя.

«Людзі, што маглі прыносіць карысьць, разьехаліся зь Беларусі», — з горыччу кажа Артур Фінькевіч карэспандэнтам «НН», якія наведалі яго на «хіміі». Ён прыводзіць прыклад Барыса Гарэцкага, былога прэс-сакратара «Маладога фронту». «Але Гарэцкага яшчэ можна зразумець — яго хацелі «закрыць» па крымінальцы. Кепска, што сярод стыпэндыятаў праграмы імя Каліноўскага шмат людзей, якім зусім нічога не пагражала», — мяркуе палітвязень.

Фонд — адна з самых яркіх ідэяў апошняга часу — узьнік з жадаўня салідарнасьці. З ідэі даць эўрапейскую адукацыю будучай беларускай інтэлігенцыі. Па ўзорах дзейнасьці польскага нацыянальнага руху 80-х. Адрозьненне 2000-х ад 1980-х, а Беларусі ад Польшчы ў тым, што сьвет глябалізаваны, а нацыянальная ўкараеннасьць многіх беларусаў нізкая. Адсюль і непакой: ці спрацуе ў нас схема, што апраўдала сябе ў Польшчы? Ці ня стануць стыпэндыі каналам адтоку мазгоў? Чаго больш ад дзейнасьці Фонду — карысьці ці шкоды?

На гэтае пытаньне адкажа толькі час. Але гэты адказ залежыць ад супрацоўнікаў Фонду. Іх дзейнасьць гісторыя ацэніць па тым, які працэнт стыпэндыятаў Фонду будзе вяртацца ў Беларусь. Гэты адсотак, у сваю чаргу, залежыць ад крытэраў адбору. І калі на стыпэндыі ў пагоні за колькасьцю будуць трапляць студэнты, якім на Беларусі не залежыць, якім яна фіялетавае, кажучы папросту, якія ня маюць намеру вяртацца на радзіму пасля навучаньня, тады вынік дзейнасьці Фонду будзе мізэрным.

Апісаная вышэй сытуацыя з маладым чалавекам — першы трывожны званочак. Трэба пільнасьць. Бо толькі-толькі ў Фонд Каліноўскага пранікнуць карупцыя і кумаўства, толькі-толькі «мост салідарнасьці» ў сяброўскія краіны будуць выкарыстоўваць аматары высокіх спажывецкіх стандартаў, не заробленых уласным мазалём, гэта стане ня проста шкодай, а прысудам Фонду.

«НН» будзе адсочваць сытуацыю з выездам актывістаў нацыянальнага руху на вучобу за мяжу. А маладыя людзі няхай думуюць...

у кнігарнях з 14 ліпеня

АРСНЕ

7,8 - 2006

Віталь Сіліцкі

Расстрэльная сыстэма

Пэтар Блажак, Мілан Отагал, Яраслаў Цугра, Олдржых Тума
Як зьнішчаць аўтарытарны рэжым

Ян Максіюк

З бліжэйшых пластоў забыцця

Мікалай Ількевіч

Антон Адамовіч і КГБ

ПАДПІСНЫ ІНДЭКС 00345

Клён Фінькевіча

Карэспандэнты «НН» пабывалі ў наймалодшага зь беларускіх палітвязняў.

Магілёўская «хімія» месціцца ў раёне рабочых інтэрнатаў. Толькі заўважыўшы краты на вокнах, зразу месш, што палову аднаго з гэтых шэрых савецкіх будынкаў займае пэніцыярная ўстанова. У другой палове жывуць свабодныя людзі. Два сьветы пад адным дахам, два ўваходы з розных бакоў.

Усярэдзіну наведнікаў не пускаюць, сустракацца з «хімікамі» можна ў альтанцы перад ганкам. Там мы і знайшлі Артура. Абапал яго сядзелі дзве прыгажуні: сяброўкі-магілёўкі прынеслі клубніцаў.

Мясцовыя юнакі і юначкі прыходзяць на праспэкт Пушкіна, 65 штодзень. А вось з сталіцы мы наведаліся да Артура першыя. «Колькі чалавек прыйшло падтрымаць Казуліна ў суд?» — было першае Фінькевічава пытаньне. Кароткахвалёвага прымача, па якім ён мог бы слухаць «Свабоду», у яго пакуль няма. Няма й тэлевізарчыка. Дарэчы, Артур не адмовіўся б, калі б хтосьці з магілёўцаў падкінуў які старэнькі «Сапфір».

У адным пакоі з Артурам жывуць яшчэ двое. 40-гадовы магілёўскі шафёр, які ўчыніў дэбош у краме, і 20-гадовы хлопец з Быхава — раней судзімы. Гэты сядзіць за галабурду: прабраўся да свайго непрыяцеля да хаты, выбіўшы шыбу, і наклаў на кухні кучу.

Пакой памерам мэтраў дзесяць. Душа й туалета, вядома, няма. За такую «кватэру» з Артура будуць вылічваць па 20 тысячаў на месяц.

Кантынгент на гэтай «хіміі» пераважна тутэйшы, магілёўскі. Зь Менску тут усяго пяць чалавек, у тым ліку тры — зь Фінькевічавай Чыжоўкі.

Па рэжыме гэта адна з самых строгіх «хіміяў» у краіне, амаль як калёнія. Дзякуй Богу, што хоць крымінальная герархія ў турмах развальваецца. Гэтая савецкая спадчына ў незалежнай Беларусі адмірае, прыкладна як і дзедаўшчына ў войску.

Калі Артура трымалі на Валадарцы, аднойчы яго паказалі па БТ на мітынг з мэгафонам, дык ён стаў героем камэры.

Вядома ж, і тут на «хіміі» ўсе ў курсе, што Артур палітычны. Усіх уразілі чамаданы, зь якімі ён прывалоўся, здзіўляюць штодзённыя наведнікі. Нампаліт жорстка засьцерагае Артура ад любых формаў палітычнай агітацыі. А ну ж самаарганізуюцца?! А тут яшчэ ў суседнім з «хіміяй» будынку пражывае вядомая актывістка Плошчы Крысьціна Шацікава.

«Краіна зьмянілася, пакуль я сядзеў на Валадарцы. Я быў у шоку, колькі людзей на вуліцах носяць значкі «За Свабоду». Нават брат майго дзеда, адстаўны генэрал КДБ, слухае цяпер радыё «Свабода».

Аднак ня ўсё ў цяперашнім стане беларускага дэмакратычнага руху Артуру даспадобы. «Людзі, што маглі прыносіць карысьць, разьехаліся зь Беларусі», — з горыччу кажа ён. І прыводзіць прыклад Барыса Гарэцкага, былога прэс-сакратара «Маладога фронту». Але Гарэцкага яшчэ можна зразумець — яго хацелі «закрыць» па крымінальцы. Кепска, што сярод стыпэндыятаў праграмы імя Каліноўскага шмат людзей, якім зусім нічога не пагражала.

«Зубры» няправільна зрабілі, самараспусьціўшыся, мяркуе ён. «Бунт», на ягоную думку, ня мае перспэктываў: большасьць яго сяброў уцякла зь краіны пасля першага ж ціску...

Артур мае права даваць ацэнкі.

У «Маладым фронце» Фінькевіч з 2001 году. У арганізацыю ён прыйшоў сам. Шукаў яе, бо ня мог цярапец прыгнэту беларушчыны. Ягонья бацькі ў 1994-м галасавалі за Пазыняка. А сам ён, дзесяцігадовае дзіця, плакаў пасля рэфэрэндуму 1995 году, калі здавалася — Беларусі канец.

Гэтак жа знаходзілі арганізацыю і ягоныя калегі. Зьміцер Дашкевіч у 2001 годзе прыхаў зь Горадні, каб адшукаць «зуброў». Блукаў па вялізным незнаёмым Менску, блукаў, шукаў, шукаў — не знаходзіў. Урэш-

це на вуліцы Варвашэні пабачыў на адным з дамоў бел-чырвона-белы сьцяг. Зайшоў — а там Севярынец...

«Мы штогод з Дашкевічам сустракаліся на сутак 10—15 на Акрэсьціна. Там усе нашы стратэгіі й тактыкі абмяркоўваліся», — успамінае Артур, нібы даўняе мінулае. Тут іншы сьвет, тут іншы клопат.

На мінулым тыдні вырашылася, на якую працу Фінькевіча пашлюць. Артур два гады адвучыўся па спецыяльнасьці «Міжнародныя адносіны», але такой працы яму ў Магілёве дакладна ня сьвеціць. Першыя ягоная адукацыя — мясьнік. Аднак і сякеру «хіміку» не давераць. Артура чакае некваліфікаваная праца на будоўлі. Будоўля-турма-будоўля-турма...

Артур характэрна падціскае вусны. Яму нялёгка тут. Яму 21 год.

Натхняе хіба тое, што прэстыжная ўкраінская Кіева-Магілянская акадэмія прыняла яго на дыстанцыйнае навучаньне. Ён зьбіраецца штудзіраваць падручнікі і здаваць экзамены пісьмова. Ён марыць калісьці паслужыць Беларусі ў якасьці дзяржаўнага чыноўніка. Калі краіне будуць патрэбныя ўрадоўцы-патрыёты. Што прывезьці? Кніг, кніг, часопісаў! — проціць ён.

У верасьні чакаецца чарговая амністыя. Калі Артур падпадзе пад яе, ён мае шанцы вызваліцца ўжо ў сьнежні.

Вые сырэна. Гэта значыць: 19.00. Час спатканьняў скончаны. Вязьняў зьбіраюць на вечавае шыхтаваньне.

Артур паціснуў нам рукі, двойчы паціснуў, а мы яшчэ хвіліну стаім. Глядзім на ягонае акно — трэцяе справа на другім паверсе.

Над альтанкаю для спатканьняў плешча лісьцем клён. Верыцца, што праз сто гадоў гэтых пачварных савецкіх шэрых будынкаў ня стане, а клён будзе шумець, і пад ім пакладуць валун: «Тутака ў 2006-м адбываў катаргу змагар за свабоду Беларусі Артур Фінькевіч. Пад гэтым дрэвам ён сустракаўся зь людзьмі, якія яго адведвалі».

**Барыс Тумар,
Сяргей Мікулевіч**

Да Артура Фінкевіча штодзень прыходзяць магілёўцы.

Манія мізэрнасьці

Апэляцыі апазыцыі да краінаў Захаду і да Пуціна перад самітам G8 выклікалі неадназначныя пачуцьці. Піша Віталь Тарас.

Падчас фіналу Чэмпіянату сьвету па футболе, на вачох у мільярдаў тэлегледачоў, капітан зборнай Францыі Зыдан ударыў галавой у грудзі італьянскага футбаліста Матэрацы. Гэта сталася галоўнай падзеяй ня толькі ЧС-2006, але сусьветнай палітыкі.

Некалькі дзён запар самыя буйныя інфармацыйныя кампаніі плянэты бясконцую колькасьць разоў паўтаралі кадры відэазапісу, на якіх высвятляюць паміж сабой

адносіны дзэве футбольныя зоркі.

Скажыце «чы-ы-ыз»!

Інтэрвію Зыдана, у якім ён тлумачыў, чым яго гэтак зьяняваў італьянец, падавалася ў тэленавінах Сі-Эн-Эн і Бі-Бі-Сі адразу за паведамленьнем пра ваенную апэрацыю Ізраілю ў Лібане (фактычна, пачатак новай вайны на Блізкім Усходзе) і наступствы крываваых тэрактаў у Бамбэі.

Ня можа быць ніякіх прэтэнзіяў да тэлеканалаў. Актуальнасьць навінаў вызначаецца тым, што цікавіць найбольшую колькасьць глядачоў у пэўны момант. Мільярды футбольных заўзятараў больш цікавіць, што скажа Зыдан,

чым тое, што скажыць ці зробіць Эхуд Ольмэрт, Ахмадзініжад ці нават Буш.

З гэтага гледзішча цалкам зразумела, што тэма саміту «вялікай восемкі» ў Пецярбурзе калі й прысутнічала ў выпусках навінаў, дык далёка не на першых месцах. За выключэньнем, зразумела, расейскіх каналаў, дзе інфармацыя даўно саступіла месца прапагандзе.

Сустрэчы лідэраў сямі найбольш індустрыяльна развітых краін сьвету, да якіх далучылася Расея, нічога, насамрэч, не вырашаюць і нікога ні да чаго не абавязваюць. Нефармальнай сустрэча ёсьць нефармальнай сустрэчай, і ня больш за тое, нават калі сустракаюцца кіраўнікі супэрдзяржаваў. Гісторыя падчас такіх самітаў, як правіла, ня робіцца. Часьцей за ўсё, кіраўнікі дзяржаваў на іх проста

Манія мізэрнасьці

Працяг са старонкі 5.

фатаграфуюцца «для гісторыі». Зразумела, для мэнтальнасьці былых савецкіх грамадзянаў, выхаваных на шанаваньні высокага начальства, прыезд у былую сталіцу Расейскай імперыі кіраўнікоў дзяржаваў Захаду — моцнае ўзрушэньне.

А для заходняга ж абыватэля сам па сабе саміт G8 — малацікавая падзея. Вастрэні ранейшым самітам дадавалі «антысаміты» антыглябалістаў. Сутычкі анархістаў і «зялёных» зь сіламі правапарадку на подступах да месцаў, дзе праводзіцца сустрэчы ў вярхах, выклікаюць куды большую ўвагу прэсы, чым самі перамовы.

Расейскім спэцслужбам, аднак, удалося навесці ў Санкт-Пецярбургу ўзорны парадак. У выніку горад на Няве цалкам нагадваў бы Маскву падчас Алімпіяды-80, калі ўсе «падазроныя элемэнты» — прастытуткі, алькаголікі і дысыдэнты — былі выселеныя ажно за 100-ты кілямэтар. І толькі 38 чалавек, якія спрабавалі перакрыць рух у цэнтры Санкт-Пецярбургу, у тым ліку беларусы, уратавалі гонар антыглябалісцкага руху.

З улікам таго, што на дварэ 2006 год, грамадзкім актывістам і праваабаронцам з Расеі, а таксама Беларусі ўдалося усё ж такі напярэдадні саміту сабрацца разам, каб паспрабаваць звярнуць увагу Захаду на аўтарытарны характар рэжымаў абедзвюх краін. Зь некаторымі актывістамі нават сустрэўся прэзыдэнт Буш. Ён

запэўніў удзельнікаў сустрэчы, што не зьбіраецца чытаць натацыяў наконт дэмакратыі «свайму сябру» Пуціну. А калі й закрэне вострыя тэмы, дык толькі ў прыватнай размоўе.

Такім чынам, калі Буш і зьбіраўся пры сустрэчы з Пуціным закрэнуць тэму Беларусі, то мы, хутчэй за ўсё, аб гэтым ніколі дакладна не даведаемся. А калі даведаемся — дык з другасных крыніц.

Але наколькі вялікае значэньне варта надаваць словам кіраўнікоў Захаду адносна Беларусі? Ці варта было ўвогуле ўскладаць вялікія спадзяваньні на саміт «восемкі» — на тое, што Запад націсьне на Пуціна, каб той перастаў падтрымліваць рэжым Лукашэнкі?

Будзем лічыць да васьмі...

З аднаго боку, саміт ствараў добрую падставу для беларускіх палітыкаў і праваабаронцаў, каб чарговы раз нагадаць сьвету пра існаваньне Беларусі, прыцягнуць увагу да парушэньня правоў чалавека і сытуацыі ў краіне пасля сакавіцкіх выбараў. І гэтая нагода была ў пэўнай ступені выкарыстаная.

Але ж пастаянныя апэляцыі беларускай дэмакратычнай апазыцыі да краінаў Захаду і да Пуціна цягам апошніх тыдняў — апэляцыі, у якіх часам адчуваліся амаль гістэрычныя ноткі, выклікалі, мякка кажучы, неадназначныя пачуцьці.

Па-першае, апэляваць да ўдзельнікаў нефармальнай (нагадаем) сустрэчы — значыць на проста ўскладаць спадзяваньні на тое, што нехта звонку, вялікія

дзядзькі, вырашаць праблемы маленькай Беларусі. Форма «саміту», да якога звярталіся беларускія дэмакраты, азначае, што пытаньні міжнароднай палітыкі (а таксама двух- ці шматбаковых стасункаў паміж рознымі краінамі) па-ранейшаму можна вырашаць кулоарна, у свайго роду клубе абраных. Гэтак вырашыліся лёсы народаў Эўропы ў Ялце і Патсдаме.

Лідэры G7, трэба аддаць ім належнае, заўсёды падкрэсьліваюць нефармальны характар сваіх самітаў, неабавязковы характар прынятых на іх нават не рашэньняў, але падыходаў, каб ня быць западозранымі ў непавазе да астатніх краінаў. Ёсьць жа, урэшце, Рада Эўропы, Эўразьвяз, Сусьветная гандлёвая арганізацыя...

А вось дэмакратычныя сілы ў Беларусі надавалі саміту ў Санкт-Пецярбурзе непарапарцавыя вялікае значэньне.

Па-другое, той факт, што саміт «вялікай восьмкі» адбываўся ў Расеі, зрабіў загадзя бессэнсоўнымі заклікі да гасьцей саміту крытыкаваць яго гаспадара. Сам па сабе гэты факт азначаў, што Запад гатовы заплюшчыць вочы на Чачэнію, на Хадаркоўскага, на вяртаньне расейскіх СМІ пад поўны кантроль дзяржавы, на ўзаемаадносінны Расеі і Беларусі, урэшце і на прысуд экс-кандыдату ў прэзыдэнты Беларусі Казуліну.

Апэляцыя да сяброў «восемкі», у тым ліку да Пуціна, азначала, фактычна, што беларуская апазыцыя прызнае легітымнасьць старшынства ў ім Расеі (чаго не прызнаюць многія на Захадзе), а значыць — яе маральнае права дыктаваць свае ўмовы правядзеньня саміту. Што Крэмль з бляскам і прадэманстраваў.

Ёсьць у гэтай падзеі, безумоўна, і другі бок. Гэта тыя сем краінаў, якія пайшлі на паклон да Пуціна.

Але, крытыкуючы іх кіраўнікоў,

Калі прадстаўнік Эўразьвязу гаворыць аб неэфэктыўнасьці палітыкі санкцыяў, дык апазыцыя мае права парыраваць: пасля «казусу Зімоўскага» — так!

трэба ўвесь час памятаць, што ў сваіх перадвыбарных праграмах гэтыя дэмакратычна абраныя лідэры нікому не абяцалі, што яны пачнуць дапамагаць Беларусі стаць вольнай. Яны ўвогуле нідзе і ніколі не казалі, што дэмакратызацыя Беларусі ёсць прырытэтам у іхнай палітыцы. Мільёнам амэрыканцаў, немцаў, французай, італьянцаў няма справы да правоў чалавека ў Беларусі. Гэта факт. Тым больш, што да іх няма справы пераважнай большасці саміх беларусаў.

Падчас сакавіцкіх падзеяў у Менску Плошча не сыходзіла з экранаў замежных тэлекампаніяў. Але не таму, што замежныя журналісты раптам прасякнуліся спачуваньнем да беларусаў. А таму што беларусы (няхай маленькая іх купка) паспрабавалі рабіць гісторыю самі для сябе, а не чакаць, што скажуць пра іх Буш з Пуціным. Бясстрашша купкі людзей здзівіла сьвет. Больш за тое, пацьвердзілася правіла: этычны ўчынак — гэта, перш за ўсё, прыгожы ўчынак. Прыгажосць Плошчы не магла не зачараваць сьвет нармальных людзей.

Але ён, чужы сьвет, не абавязаны ўвесь час памятаць пра чужы ўчынак. Пра яго абавязаная памятаць апазыцыя — для таго, каб самой рабіць учынкi.

Казус Зімоўскага

Ліст эўрапарлямэнтара Вірсмы Мілінкевічу, дзе выказваецца здзіўленьне наконт частых паздак лідэраў апазыцыі ў эўрапейскія сталіцы, можа выклікаць крыўду. Лідэры апазыцыі самі, без падказак эўрапарлямэнтароў здольныя вырашыць, якую стратэгію ім абіраць і куды езьдзіць. Але што запярэчыць на словы, што не ў эўрапейскіх палацах заваёўваюць сымпатыі беларускіх выбарцаў? Выпадак з выдачай візы кіраўніку Белдзяржтэлерадыё ў партугальскім кансуляце ў Маскве, насуперак забароне Эўразьвязу на ўезд, выклікае сумненьні ў здольнасьці гэтай структуры кантраляваць выкананьне ўласных рашэньняў. Але ці так ужо трэба было апазыцыі выказваць падзяку з

WWW.SVABODA.ORG

Згода на правядзеньне саміту ў Расеі зрабіла бессэнсоўнай крытыку гаспадароў.

нагоды прыняцця абмежаванага сьпісу чыноўнікаў? Калі недзе ў прыстойным доме лічаць непрыстойным прымаць у сябе махляроў і нягоднікаў, дык гэта нармальныя паводзіны. Санкцыі — з маральнага гледзішча — найперш патрэбны былі заходнім краінам, каб не выглядаць крывадушнымі. А не апазыцыі. Калі яна, зразумела, не разьлічвала расправіцца з айчыннымі чыноўнікамі рукамі чыноўнікаў заходніх.

З другога боку, калі сьпіс «неўязных» быў прыняты ў якасьці, так бы мовіць, падарунку апазыцыі, «дзеля адчэпнага», каб хоць неяк, фармальна адрэагаваць на парушэньні правоў чалавека ў Беларусі, тады гэтаму дакумэнту грош цана і трэба на яго проста забыцца. Калі ж ён разглядаецца ў якасьці інструмэнту палітыкі Захаду з мэтай рэальна паўплываць на сытуацыю ў Беларусі, то Эўразьвяз павінен несці адказнасьць за свае дзеянні. І апазыцыя можа і павінна адкрыта крытыкаваць краіны Эўразьвязу за нядбайнасьць ужо яго чыноўнікаў.

Так што калі прадстаўнік Фінляндыі, якая старшыняе цяпер у Эўразьвязе, гаворыць аб неэфектыўнасьці палітыкі санкцыяў што да Беларусі, дык апазыцыя мае

поўнае права задаць пытаньне ў адказ: а як вы маглі дапусьціць «казус Зімоўскага»?

Прыкладаў неадэкватнай, неэфектыўнай і нават, калі называць рэчы сваімі імёнамі, проста баязлівай палітыкі заходніх урадаў у дачыненьнях з афіцыйным Менскам назапасілася за апошнія гады шмат. І аб гэтым трэба ўжо казаць уголас.

Але спачатку апазыцыя павінна навучыцца паважаць саму сябе.

Любыя замежныя кантакты надзвычай важныя. Заручыцца падтрымкай кіраўнікоў Захаду, найперш — «вялікай сямёркі», зусім ня лішне. Але разьлічваць на тое, што спачатку Запад ці нехта яшчэ забясьпечыць апазыцыю рэсурсамі на разьвіцьцё дэмакратыі, а потым ужо трэба пачынаць за яе змагацца, — значыць, ня толькі не паважаць саміх сябе, але ня верыць у посьпех сваёй справы.

А калі сам сабе ня верыш, як разьлічваць на тое, што табе павераць і пойдучь за табой астатнія?

І яшчэ ёсць пытаньне: цікава, як бы склаўся лёс амэрыканскай дэмакратыі, калі б айцы—заснавальнікі ЗША чакалі б дапамогі ў справе незалежнасьці ад караля і парлямэнту Англіі?

Чаму Расея, мяжуючы з Захадам і маючы такую доўгую гісторыю кантактаў з ім, застаецца фатальна адрознаю, нават варожаю і процістаўляе сябе яму? У дзень пецяярбургскага саміту G8 карэспандэнты «НН» выправіліся ўздоўж межаў Беларусі па той палосцы Заходняй Расеі, што калісьці належала Рэчы Паспалітай, а пасля ўваходзіла ў рысу аседласьці. Рэшткі велічных барочных храмаў, распуста прыдарожных кавярняў і дзікія нетры пакінутых сёлаў — сафары за тры гадзіны язды ад Менску.

Адзін дзень

Масква — гэта не Расея. А Пецяярбург — тым больш. Памятаючы гэтую расейскую прымаўку, мы вырашылі ў дзень саміту «вялікай васьмёркі» пабачыць Расею глыбінную. Ці гатовая яна да ўдзелу ў элітарным клубе?

Выяжджаем зь Віцебску раненька. Наш плян — праехаць уздоўж мяжы аж да Краснай Гары, райцэнтру на Браншчыне, які дзевяць гадоў таму прасіўся ў склад Беларусі.

Лёзна — апошні беларускі горад на смаленскай пашы. Славыты ня толькі тым, што тут стрэліла беларуская «Аўрора». Тутака нарадзіўся Марк Шагал, Лёзна ён бясконца сьніў і маляваў. Дух мястэчка не змяняўся з часоў

Шагала: тыя самыя хаты з маляванымі аканіцамі, а паўсюдныя кабеткі на роварах маглі б гэтак жа добра лётаць у шагалаўскіх нябёсах, як памятных мастаку закаханых.

Да Другой сусьветнай вайны ўсе навакольныя мястэчкі былі спрэс жыдоўскія. Самае знакамітае зь іх — Любавічы, месца паломніцтва габрэяў-хасыдаў.

Кантроль на мяжы для легкавікоў застаецца фармальным. Але заўважыць пачатак Расеі было б няцяжка і без чарады фураў на мытні. Папросту знікае дарожная разьметка і на асфальце зьяўляюцца выбоіны.

Першы расейскі горад на дарозе, Рудня, сустракае на вюткай царквой у нэамура-

ўёўскім стылі. У макаўку ёй прыцэліўся гвардзейскі мінамёт «Кацюша». Тут «Кацюша», выяўляецца, зрабіла першы залп. Праўда, беларусаў вучылі, што той залп быў пад Воршай.

Помнік «Кацюшы» на вюткі. Мы яшчэ ня раз будзем бачыць у Расеі гэтыя пуцінскія мэмарыялы. Савецкія гіпсавыя абеліскі зьмянілі капітальныя мэталічныя салдаты з аўтаматамі. Акрамя «Кацюшы», у невялікай Рудні яшчэ два салідныя помнікі. Пад бюстам Ягровава, таго самага, што ўзьняў чырвоны сьцяг над Райхстагам, кучкуюцца падпітыя дзядзькі.

Завсынагай

Любавічы сустракаюць

Першае фота ў Любавічах.

у Расеі

указальнікамі па-расейску і па-габрэйску. Яны вісяць на бярозах, на дзесяцімэтровай вышыні — відаць, былі прэцэдэнты. Хасыдзкі малельны дом абнесены глухім плотам. Вароты на замку. Іх падпірае кумпанія, што яўна не Ягову тут шукае. Кітайскія спартовыя штаны, пляжныя тапці, цёмныя ад загару і алькаголю твары, гарэлка ў плястыкавых кубачках. «Яўрэі? Цяпер няма нікога. За магазынам жыве Анатолій. Сьнагогай ён заведзе. Да яго едзьце».

Ля магазыну другая кампанія прыстасавала пад стол і дом пажарную скрынку з пяском.

Завсьнагогай разьбірае старую пуно. Дакладней, на драбінах з ломам пчыруе збуджаны мужчынка, а Анатолій знізу камандуе. Анатолію 55 гадоў, у яго кароткая фрызура, вялізны жывот і поўны рот залатых зубоў. Гэта высокі і яшчэ вельмі крэпкі чалавек. Моладзь, што п'е пры хасыдзкім доме, Анатолія пабойваецца, паважліва называючы «дзядзькам» (ня «дядей»!).

За савецкім часам дзядзька працаваў у Смаленску на авіязаводзе. Пасьля заняпаду ВПК вярнуўся ў родны мясціны. Ён адзін з нямногіх тутэйшых мужчынаў, ня хворых на алькагалізм. Таму, відаць, на ім і спынілі свой выбар хасыды.

Малельны дом паўстаў у 2000 годзе. Жанчыне, што жыла на гэтым пляцы, габрэі выкупілі іншы дом, перанеслі таксама пошту. Малельня, складзеная з таўсьцючых бэрнаў, звонку выглядае як клясычная «ізба». Усярэдзіне ж — як «ІКЕА». Некалькі пакойчыкаў, душ з гарачай вадой, малельная — яна ж «канфэрэнц» — зала. На

Першы расейскі горад сустракае царквой, у макауку якой цэліцца «Кацюша».

сьценах партрэты рабінаў любовіцкае дынастыі, мапа сьвету, на якой сьвеціяца кропкі хасыдзкіх асяродкаў. Іх няма толькі ў Антарктыдзе. Побач — малонкі, на якіх п'е і весяліцца залаты век любовіцкага хасыдызму. Час, калі кожная жыдоўская грамада зь песнямі й танцамі выпраўляла паломнікаў у Любавічы. Адчуваецца, што хасыды — габрэйскія пратэстанты — далёкі ад артадаксальнасці.

Нет!

Усіх любовіцкіх габрэяў пабілі ў вайну немцы. На месцы расстрэлу, у рове за вёскай, студэнты з Германіі пас-

— зьбянтэжана бурчыць Анатолій.

Гэткі самы бур'ян стаіць і на габрэйскіх могілках, вакол кашлічкі, дзе пахаваны заснавальнік хасыдызму рэбэ Шнэрсон. Яго надмагільле засыпанае аркушамі з словамі малітваў, якія прынеслі пілігрымы. «Моляцца, пасыля рвуць і кідаюць сюды — сур'ёзная такая вера», — расказвае нам Анатолій. Ён пасьцяліў у кашліцы драўляную падлогу — раней пілігрымы маліліся на цэмэнце босыя, незалежна ад пары году. «Разуваюцца ў сьнезе, і сюды заходзяць — на гадзіну, на дзень, на цэлы дзень».

Колішняя ўніяцкая сьвятыня глядзіцца як касьмічны карабель зь іншае галяктыкі.

тавілі камень з надпісам, што тут будзе помнік. Да брацкае магілы прадзіраемся праз паўтарамэтровое бадыльлё. У адрозьненне ад пампэзных руднянскіх помнікаў, за гэтым ніхто не глядзіць. «Трэба папрасіць каго, каб скасілі»,

Перад намі завітвалі дзяўчаты з Амэрыкі. Прыяжджаюць групамі па некалькі чалавек, моляцца ў доме, наведваюцца да магілы рэбэ і зьяжджаюць. Пэўна, збудаваўшы для іх міні-гатэльчык з рэстаўрацыяй, можна было б доб-

рыя грошы рабіць. «Нет! — рашуча круціць галавой Анатолій. — Яны нічога нашага есьці ня будуць. Мясца пастаіць гадзіну — выкідаюць. У краме купляюць адну кока-колу. Дзе расейскаму кухару дагадзіць ім?..»

Анатолій глядзіць БТ і «Лад». Прэзыдэнт Лукашэнка падабаецца яму як палітык, але «ў Расеі жыць лепей». Таму Анатолій супраць інтэграцыі. «Яднацца трэба з тым, у каго грошы, — сьмяецца. — Напрыклад, з Ізраілем».

Горшыя часы

Яшчэ адзін свабодны ад алькагалізму чалавек жыве адразу за хасыдзкім домам. І ён таксама, як і Анатолій, працуе ў нядзелю. Любовіцкі бацьцошка айцец Уладзімер з матушкай сушаць сена.

Сьвятар як сышоў зь бізантыйскае іконы. Аскетычны твар, тонкі профіль, пукаць лоб, валасы віюцца, але мала іх ужо. Ён выйшаў да нас як быў — у трыко, выпянутым на каленях. Яго храму 350 гадоў. Дзье белыя вежы, высокія скляпеньні — чыстае віленскае барока. Сярод навакольнага бур'яну колішняя ўніяцкая сьвятыня за каваным парканам глядзіцца як касьмічны карабель зь іншае галяктыкі. «У пачатку мінулага стагодзьдзя ў Любавічах быў найбольшы ў Магілёўскай губэрні кірмаш, — кажа айцец Уладзімер. — У храм зьбіралася паўтары тысячы

Працяг са старонкі 9.

чалавек. Цяпер стоды па нядзелях пяць бабулек ходзяць». Парадаксальна: святар з настальгіяй успамінае і савецкі час. Калі на ўвесь раён было дзве царквы. Вернікаў было болей. Сённяшні ж прыбытак — кропля ў моры патрэбаў. Дах аднаго з прэзбітэраў абрынуўся пад цяжарам сьнегу — так і ляжыць. Ад столі праз муры ідуць расколіны, драбіны на вежах упалі. Япархія ж укладае сродкі ў экстэнсіўнае пашырэнне веры — ставіць дзяшовыя і сярдзітыя цэркаўкі, кшталту руднянскай.

У 20-х гадах тут быў пажар. Выгарала ўся сярэдзіна, акрамя старога барочнага абраза сьвятога Пятра. Пасля пажару ў Любавічы перавезлі выдатны іканастанас з зачыненага манастыра Аўрамія Смаленскага — з разьблёнымі барочнымі анёламі па версе.

А ў 1941 годзе у храм пад'ляў нямецкі снарад, але не разарваўся. Так і тырчыць у сьцяне балванка.

У прытворы — тыповая каталіцкая спавядальня, зробленая як нішы ў сьцяне. Цяпер у ёй ляжыць брыкет. Галоўныя дзверы наглуха замкнёныя зьсярэдзіны таўшчэзным брусам, упушчаным проста ў мур — як у XVII ст. Людзі заходзяць у храм праз бакоўку.

На разьвітаньне баццошка прызнаецца, што сам родам зь Менску і прозьвішча ягонае Лагода, а свой духоўны шлях пачынаў у Жыровічах пры цяперашнім япіскапу Пінскім Стафане...

Поп бласлаўляе нас і бадзёра ўсьміхаецца: «Нічога! Бывалі і горшыя часы — пры паляках ці немцах... Перажывём!» Проста пад ногі яму па царкоўнай падлозе скача жаба.

Таксама і нічога

Заходняя Смаленшчына працягла час знаходзілася пад уплывам Захаду. Гэта пачынула архітэктурныя сьляды, памяць пра габрэйскую прысутнасьць і... усё. Бо нава-

Адзін дзень

Загадчык сынагогай Анатолій у хасыдзкім доме.

кольная запушчанаць — не празь беднасьць. Якая беднасьць, калі апівохі ў Любавічах маюць грошы на штодзённую гарэлку, а чалавек, які ня хоча адбываць радуюку, можа заплаціць пастуху 250 рублёў за дзень — каля 20 тысяч беларускімі. Як, чаму пры нармальних заробках такая кепская інфраструктура? Якасьць жыцьця ня цэніцца як вартасьць? Цэніцца іншае — магчымаць гуляць, веселіцца.

Праклён Усходу вісіць над усёй Цэнтральнай Эўропай. Усходняя Нямеччына бяднейшая за Заходнюю. «Сьцяна ўсходніх ваяводзтваў» — галоўны боль варшаўскага ўраду. Румынская Мунтэнія намнога больш адсталая за Трансыльванію. Усходняя Славаччына — за Заходнюю. На ўсходзе Латвіі, у Латгаліі, беспрацоўе сягае траціны працаздольнага насельніцтва. У Беларусі ўсход ператварыўся ў зону бедзтва, пасля таго як яго пакрылі чарнобыльскія выкіды. У Расеі няма падзелу на захад і ўсход, ёсьць толькі цэнтар і пэрыфэрыя. І замежжа — на пэрыфэрыях пэрыфэрыяй.

Жыхары Любавіч старанна пераконваюць нас, што сьцяжынка-павуцінка, якая вядзе

да беларускае мяжы, — фікцыя. «Ня верце мапе!» Але куды ж кіруюць празь Любавічы іншамаркі зь беларускімі нумарамі? Яўна да апошняе вёскі перад мяжой зь ісьцінна расейскай назвай «Цегельня». Кантрабандысты перастрахоўваюцца, хоць граніца і адкрытая.

Той сьцежкай праз Цагельню сплыла некалі ўся маёмасьць лубавіцкага калгасу. Тады нейкі ўкраінец, расказваюць, узяў у арэнду кавалак лесу на памежжы...

Беларускі парадак тут хваляць. Пра нябачны беларускі кардон ходзяць легенды. З паваягай апавядаюць, як аўтаматчыкі сканфіскавалі сякеру

ў лубавіцкага дзядзькі, што паехаў у Беларусь сьсячы пару ялінак.

Гутарка руднянцаў захоўвае «г» фрыкатыўнае і іншыя беларускія рысы. Старэйшыя людзі кажуць не «нічэво» — «нічога», не «тожэ» — «таксама».

Вечныя госьці

Празь Любавічы цячэ Бярэзіна. З рэчак Бярэзін на крывіцкіх землях мог бы атрымацца нішто сабе гаёк. Хасыды, як прыяжджаюць у Любавічы, умываюцца ў ёй. Для іх тут усё вакол — сьвятое. Поруч ідзе і ўсьведамленьне таго, што яны тут цяпер — вечныя госьці. Адсутныя, пустка па якіх зарастае бадзьльём у рост чалавека.

Мы пакідаем Любавічы. Пад мастом дзеці купаюць каня. Успамінаецца Пятроў-Водкіц, сучасьнік Шагала. Думаецца пра час, калі пачалася доўгая сьмерць Любавічаў.

Асноўныя кліенты

Вяртаемся ў Рудню, да трасы. З абслугоўваньня кіроўцаў-транзытнікаў горад жыве: тут плойма крамак, кавьяранек. Бар насупраць помніка Ягораву сустракае гуч-

Ганаровая варта ля сынагогі.

у Расеі

най папсой. Пры дзв'ярах рытмічна танчыць афіцыянтка — кліентаў няма, і дзяўчына выйшла праветрыцца. Яе валасы і вейкі фарбаваныя ў радыкальны чорны колер. Яна скончыла школу і п'януе паступіць на трохмесячныя курсы. Яе несціханы сьмех і палкія інтанацыі наводзяць на думку пра прынятыя псыхатропныя сродкі. Замаўляем салаты і яечню і адмаўляемся ад шашлыкоў, якія яна прапануе амаль з той самай навязлівасьцю, што і сябе. Афіцыянтка разумее, што мы не яе кліенты. «А хто вашы асноўныя кліенты?» «Асноўныя кліенты ноччу», — рагоча яна.

Распытваем, ці шмат турыстаў праяжджае празь іх у Любавічы. Якія Любавічы? Яны нічога ня чулі пра іх, хоць і жывуць за дзесяць кіляметраў.

Яечню гатуюць пры табе. Маладая кухарка, чыстая

прыбіральня. Праўда, на кухні хмары мух. Пад шкляной покрыўкай ляжаць катлеты. Ад мух асобна.

Ой, бярозы ды сосны

Кіруем уздоўж беларускай мяжы, бялянсуючы на тонкай паласе Заходняй Расеі, што калісьці належала Рэчы Паспалітай, а пасля ўваходзіла ў рысу аселасьці. Па адзінай частцы Расеі, што працяглы час жыла пад уладай Захаду.

Што так бянтэжыць на смаленскай трасе? Спачатку ня можам зразумець. Убогія дарогі — гэта чакана. Кожны ведае, што ў Расеі блага дарогі. Спустошаныя вёскі — таксама. І толькі па вяртаньні ў Беларусь асягаем: лес! Нячышчаны, зарослы, дзікі ў параўнаньні з акуратным беларускім. Бо нашто даглядаць смаленскія бары, калі ў Сібіры стаяць бяскрайнія пушчы? Так, Расея вялікая дзяржава. Занадта вялікая,

У маўзалеічыку на могілках пахаваны заснавальнік хасыдызму рэбэ Шнэрсон.

магчыма.

Завялікая Расея

Яшчэ сто гадоў таму не было ніякай розніцы між Любавічамі й Лёзнам. Сёньня гэта два розныя сусьветы. Адзін — з дарожнай разьметкай, другі — без яе і, галоўнае, без патрэбы ў ёй.

Чаму такі кантраст між імі, як і між Эстоніяй і Пецярбургам, між Літвой і Калінінградом?

Ёсьць тэорыя, што Масква адмыслова інвэставала ў залежны ад сябе дзяржавы болей, чым у мэтраполію, каб заахваціць іх да каляніяльнага існаваньня. Аднак гэтыя інвэстыцыі спыніліся пасля падзення СССР, а разрыў, наадварот, расьце з паскарэньнем. Справа ў нечым іншым. Культура — так, напэўна, у сваёй аснове. Але этнічна Любавічы й Лёзна сто гадоў таму былі ідэнтычнымі — жыдоўска-расейскімі мястэчкамі ў атачэньні дамадэрнай патрыярхальнай вёскі,

якая гаварыла на аднолькавай беларускай мове, але была пазбаўленая выразнай нацыянальнай ідэнтычнасьці. Большую частку гэтага стагодзьдзя тут ажыцьцяўлялася савецкая ўлада — толькі ў Лёзьне зь Менску, а ў Любавічах — з Масквы. І менская была больш жорсткая ды зашпіленая на ўсе гузікі. Розніца толькі ў тым, што ў Лёзьне гэтыя сто гадоў прышчаплялася — с'як-так — беларуская сьвядомасьць, а ў Любавічах, беззаганна, — расейская.

Гэты кантраст між малой эўрапейскай краінай (хай сабе аўтарытарнай) і вялікай эўразіяцкай дзяржавай можна патлумачыць спэцыфікай улады ў Расеі. Або самім памерам Расеі, калі хочаце.

Можа быць, варта ладзіць саміты вялікіх дзяржаваў асобна, а занадта вялікіх дзяржаваў асобна?

Апошні рэбэ любавіцкай дынастыі. Фота з картакі, што ў малельным доме.

Працяг са старонкі I I.

Прастытуткі ў Катыні

Праяжджаем Катынь. Мэмарыял знаходзіцца з правага боку ад дарогі Віцебск—Смаленск.

Тут, у Катыні (правільна ставіць націск на першы склад — Катынь), у 1940 годзе НКВД расстраляла 15 000 палонных Войска Польскага — палякаў, беларусаў, габрэрэў. Месца было абрана надзейнае: закрытая тэрыторыя дачнага комплексу НКВД. Які пасяля стаў комплексам КГБ. І цяпер вакол стаяць дачы ФСБ — і ніякіх комплексаў.

У Катыні ўспамінаеш Курapatы. Цішыня. Птушкі. Жывіца на хвоях. Жалеза, якое наўмысьля пакінулі ржавець. Брук. Трава. Крыж каталіцкі, крыж праваслаўны, мусульманскі паўмесяц і Давыдава зорка. Нічога патэтычнага. Цяжкія жалезныя крыжы ляжаць на брацкіх магілах. Вялікі, вялікі, меншы — магіла генэралаў каля самага манумэнта. Саветы, як і нацысты, пачыналі з вышпачэння адукаванага слою заваяваных нацыяў. Шарагоўцаў адпускалі, а інтэлігенцыю, афіцэраў, чыноўнікаў мардавалі, каб пазбавіць краіны эліты, якая магла б ачоліць супраціў.

Нечаканы рэзкі гук: у звон, схаваны за жалезнымі скрыжальямі з прозвішчамі ахвяраў, можа быць кожны.

Звоняць смаленскія турысты. «Польшчу называлі палітычнай прастытуткай. Гэта не мая думка, гэта меркаваньне аўтарытэтных палітолягаў, — далятае да нас урываць з лекцыі іхнай экскурсаводкі. — Яна ўсім здраджвала. То на бок Расеі пераходзіла, то на бок немцаў. Армія Андэрсэна (так і кажа — Андэрсэна) увогуле дэзэрціравала, хоць мы яе ўзбройвалі. Уцякла празь Сярэдняю Азію на Блізкі Ўсход». «Іх зразумець можна: калі да цябе ўвесь час на танках уяжджаюць», — заўважае ёй малады расеец з лічбавай камэрай.

Адзін дзень у Расеі

Вакол Катыні як былі, так і ёсьць дачы ФСБ.

Іншы сьвет

Праяжджаем Смаленск. Маляўнічы горад на высокім беразе Дняпра, з шматкупальнымі цэрквамі і добра адбудаваным крамлём. Хто б аднаўляў гістарычную частку беларускіх гарадоў пасяля вайны... Смаленск робіць уражаньне ўтульнасьці і — ха! — на цэнтральных вуліцах ёсьць рызьметка. Калі яе адсутнасьць за горадам мала турбавала, дык хаатычны рух на неашчасліўленых ёй гарадзкіх праспэктах нагадвае язду па афрыканскім мэгаполісе.

У горадзе шмат прыватных крамак, і яны працуюць у надзелю. Рэч нечуваная ў Савецкім Саюзе, поступ прыватніка. Нават кнігарня адчыненая. Замкнёныя толькі банкі. Аднак і гэта не праблема: лобы смаленін падкажа, дзе стаяць валотчыкі. Або дзе знайсці фірму, якой, «можа быць, трэба даляры». Гаспадар такой фірмы, палічыўшы на калькулятары, дастае расейскія рублі з бляшанай

каўскі раён, застаецца ў нас злева па курсе, як і Гжацк, адкуль першы касманаўт Гагарын, і Наваспаскае — радзіма аўгара «Жыцьця за цара» Глінкі.

Вёскі Смаленшчыны спрэс захавалі беларускія назвы Манюкі, Лынды, Папераймава. У нас бы такія папераймавоўвалі, мільгае думка.

«Жыгулі» і «Ака»

Дарога кружляе сярод тургенеўскіх пейзажаў: даліны, пералескі, ставы. У надзелю Смаленшчына здаецца вымерлай. Рэдка-рэдка размінеся з абавязкова т'юнігаванымі «Жыгуліямі» ці маляўкаю «Акой». Калі ж насустрач вам едзе «фальксваген» ці «опэль» — 90% верагоднасьці, што ён будзе мець беларускія нумары.

Аднолькава спустошаныя вёскі тонуць у кустоў і «максімцы» — танным сыпірце, які разводзіць вадою. Сельгасдзейнасьць засяроджаная ва-

Апошняя вёска перад Амсьціславам з расейскага боку.

кол буйных паселішчаў. Але і яны аднастайныя: ні царквы, ні Дому культуры. Сельская адміністрацыя ды крама на супраць, што забяспечвае жыццёвыя (некалькі гатункаў кілбасы, сала па 78 расейскіх рублёў за кілё, гарэлка, марозіва, побытавая хімія) і пасмяротныя патрэбы — у куце суме пахавальны вянок. Пад самай стольлю ў нішы сцяны — дзіўнае прыстасаванне з грубага ўслона, саракалітровага кана і ўвараных у яго трубаў — паравое ацяпленне, скляпанае мясцовым ляўшом.

Жыццё райцэнтраў аднолькава зводзіцца да крамаў і бараў. У прыдарожных кавярнях пад гrom аднолькавай папсы завіхаюцца дазвання фарбаваныя афіцыянткі.

Стан Расеі — вышкі адсутнасці структураў грамадзянскай супольнасці. Дзяржава, эканамічныя сувязі аслаблі, і ўсё пасыпалася, бо няма амартызатара — грамадства. Мала мець моцную нацыянальную тоеснасць для выбудовы нармальнага грамадства, калі яна не падмацоўваецца ніткамі, што лучаць людзей знізу — царквы, асацыяцыі, супольнасці... Ня трэба грошай, каб скасіць двор вакол любавіцкай царквы і прыбраць брацкую магілу.

Эпізод з пагоняй

Усякае жаданне начаваць у Расеі прападае, пасля таго як на дарозе між Смаленскам і Манастыршчынай нам сустракаюцца зэкі. Яны стаялі на дарозе — два напайголыя татальна татуяваныя мужчыны няпэўнага веку — і размавалі каністрай. Мы прыцішылі хуткасьць, але пры набліжэнні вырашылі-такі не спыняцца. І не памыліліся, бо — о-ей! — іхны «Жыгуль» кідаецца за намі наўздагон. Пасажыр энэргічна жэстыкулюе, высунуўшыся з акна. Магчыма, мы сапраўды пакрыўдзілі іх сваім недаверам, але ўсё ж такую рэакцыю прызнаём не зусім адэкватнай. На шчасце, на асфальце

наша жвавая «Кіа Прайд» мае яўную перавагу перад іхнай гарбачоўскіх часоў «Ладай», што гучна раве, але адстае, адстае і праз пару кілямэтраў знікае з віду.

Здарэнне нас палохае, але ня дзівіць. Мы толькі дзякуем Богу, што гэта здарылася не на гравійцы, у якую пераходзіць дарога за наступным райцэнтрам, Манастыршчынай, дзе гонка была б небяспечнай.

Чаму Краснагорскі раён Бранскай вобласці прасіўся ў склад Беларусі, нам і так ясна. Чырвоная сонца сядзе і нясьцёрпна рэжа вочы. Мы бяром курс на Беларусь са-мым кароткім маршрутам.

Беларусь пачынаецца з асфальту

Праз жвір праступаюць выспачкі цвёрдага пакрыцця. Відаць, пры Брэжневу дарога яшчэ была бігумнай і спачатку пяском проста засыпалі ямы. Паступова адны яны і засталіся ад пашы. У вёсках дарога лепшае, выбоіны шчыльна закладзеныя будаўнічай цэглай. А часам,

проста сярод палёў, выжбурне з-пад жвіру новы асфальт — рэшткі калгасу-мільянэра ці дар нуварыша малой радзіме? — каб кілямэтры праз два зноў змяніцца абрыдлымі калдобінамі.

Прасакаўшы по гравійцы кілямэтраў пятнаццаць, трапляем у... Любавічы. Па іроніі лёсу гэты аднафамілец хасыдзкае сьвятыні аказваецца апошнім больш-менш населеным пунктам Расеі ў нас на дарозе. Над вёскай пануе руіна праваслаўнай царквы. Дзьверы расчыненыя, рэшткі абрынутага купалу пагрозліва навісаюць над дарогай. Побач — вясковая адміністрацыя з расейскім трыкалёрам над ганкам. Разьбітая пыба ў сендах замененая кавалкамі дыхты.

...Роўна пад вялікім шчытом з дзяржаўнай атрыбутыкай Беларусі на дарозе Манастыршчына—Месьціслаў пачынаецца асфальт. Памежны слуп стаіць толькі беларускі. Канец і пачатак Расеі пазначаны адно знакам «Няроўная дарога на працягу 21 км». Нейкі жартаўнік зверху

крэйдай прымаляваў да лічбы яшчэ тры нулі.

P.S. Віцьбічы і магілёўцы, галасуючы за Лукашэнку, процістаўляюць яго не заходнім каштоўнасцям, пра якія маюць цьмянае ўяўленне, а невыноснаму расейскаму безладзьдзю, якое маюць перад вачмі. Яны галасуюць за наяўнасць улады, а дыктатуру атрымліваюць у нагрузку.

P.P.S. Па прашэсці часу тая палетка на мяжы Беларусі й Расеі зь беларускага боку ўспамінаюцца як трохі карцінныя. Мабыць, іхную акуртанасць правяраюць асабіста старшыні райвыканкаму. Мілая паказуха. Так, як у добрым рэстаране ў Парыжы шэф-кухар асабіста правярае смак віннага соўсу.

P.P.P.S. Узровень і арганізацыя жыцця ў Лёзьне й Рудні розныя настолькі, што ўсур'ез разважаць пра аб'яднанне Беларусі й Расеі сёння можа толькі фантаст.

Барыс Тумар і Сяргей Мікулевіч
Фота Андрэя Лянкевіча

Купаньне чырвонага каня.

Паказальны прысуд Казуліну

На працэсе супраць экс-кандыдата ў прэзідэнты прысутнічаў Сяргей Будкін.

У навіоткі будынак суду Маскоўскага раёну трапіць падчас слуханняў справы Аляксандра Казуліна было няпроста. Нэрваваліся ўсе. Ахоўнікі ня ў сілах былі стрымліваць хвалю апазыцыянераў-«нахабнікаў» і ў кожнай старой мабільцы бачылі схаваную фатакамэру: «Э! Ты куды? Вунь там твае сядзяць», — каржакаваты лейтэнант з кепска прыхаванай агідай скіроўвае да дзівярэй задуменага актывіста. Высокі дзяцок з рацыяй у кішэні падлятае да мяне, калі я разматваю дыктафонны шнур: «Тут эта нільзя!» «Што нельга? Здымаць?» — «Нільзя!» — «Гэта ж дыктафон?» — «Нільзя!» — «А нататнік?» «Нільзя», — зачаравана паўтарае той. У такім жа рэчышчы працаваў судзьдзя Рыбакоў, калі адвакаты Казуліна задавалі пытаньні сьведкам, толькі замест «нільзя» ён зацята паўтараў: «Пытаньне здымаецца». І так некалькі дзясяткаў разоў запар.

Праўнік-выдатнік

Казуліна судзіў праўнік-выдатнік, партрэт якога месціўся на дошцы гонару Міністэрства юстыцыі. Палітычных справаў дагэтуль ён ня веў і ад першых хвілінаў згубіў ініцыятыву, пачаў нэр-

вавацца і штохвіліны церабіць рукаво мантыі. Насамперш ён выдаліў з залі ўсіх фотакарэспандэнтаў, а пасля воплескаў у гонар палітычнавольнага заявіў: «Услых сьмяяцца няможна». У апошні дзень працэсу ён выдаліў з залі ўсіх, улучна са сваякамі і самім падсудным, і зачытае прысуд у прысутнасьці адных адвакатаў. Казулін некалькі разоў хадайнічае, каб Рыбакоў узяў адвод, той адхіляе. Судзьдзя падтрымлівае дзяржабнаваўца — пракурор Сяргей Бортнік, немалады чалавек са змарнелым тварам, які ніколі не глядзіць у залю: «Я ня бачу асабістай зацікаўленасьці судзьдзі ў гэтай справе». Казулін падсумоўвае: «Гэта фарс, і прысуд у вас ужо гатовы». Сьведкі-спэцыназаўцы мэтадычна даюць паказаньні. Калі Казулін прарываўся ў Палац чыгуначнікаў, кажа адзін, ён сам біўся галавой аб падлогу з мэтай нанясення сабе пашкоджаньняў. Пратэсты абароны лунаюць як галашэньне ў пустэльні.

Прафэсар-крымінальнік

Сам падсудны ва ўсім сьветлым зьўляецца гэтак жа эфэктна, як колісь на сьвяце БДУ. Толькі тады ён спускаўся зь верталёта, а цяпер заходзіць пад канвоём. Казулін заўважна схуднеў, але рашучасьці не згубіў — глядзіць пры размове ў вочы, з кожным словам падвышаючы тон. На яго з прыхаванай цікавасьцю глядзіць ахоўнікі.

АНДРЭЙ ЛЯНКЕВІЧ

Пасла Вялікай Брытаніі Браяна Бэнэта ў суд не пусьцілі.

ФОТОБУМЕДІАНЕТ

Ірына Казуліна да канца спадзявалася на апраўданьне.

АНДРЭЙ ЛЯНКЕВІЧ

Судзьдзя забараніў сьмяяцца падчас паседжаньня.

Пракурор стараўся не глядзець у залю.

WWW.SVABODA.ORG

Журналісты здагадаліся аб прысудзе па крыках маці Казуліна.

Просьбу быць у залі пры гальштуку суд адхіляе, а на сьняданак перад трэцім днём яму даюць селядзец (на дварэ — болей за 30 градусаў), пры гэтым вады ў залі не падаюць. Пасьля чарговага ўсплёску эмоцыяў яго выдаляюць з залі. У адказ ён кідае Рыбакову: «Я буду зьяўляцца да вас па начох».

Адвакаты не ўратавалі

Абаранялі Казуліна два адвакаты. Мелася да іх далучыцца і дачка Казуліна Вольга, прафэсійны праўнік, аднак суд ёй гэтага зрабіць не дазволіў. Адвакат Гарачка

спыняецца на дробных дэталях: што Казулін не псаваў дзьярэй Нацыянальнага прэс-цэнтру, што разьбіў не партрэт прэзыдэнта, а толькі пашкодзіў шкло і г.д. Адвакат Рынкевіч выходзіць у сваіх выступах за межы канкрэтных эпізодаў. Ён у першы ж дзень акрэсьліў працэс як «Казулін супраць дзяржавы» і адкрыта казаў пра справу Казуліна як палітычную і чарговую ў шэрагу перасьледу дзяржаў апазыцыі. «Яго ўзялі ў закладнікі тыя, хто мусіць змагацца з тэразызмам!» — грыміць Рынкевіч.

Абвінаваўца Бортнік пакрые — Казулін — крымінальнік, і ня трэба тут палітызаваць.

Былога супрацоўніка «Алмазу», сьведчаньні якога апублікаваны на сайце Казуліна, судзьдзя слухаць адмаўляецца: «Ня трэба мне ананімных лістоў з Інтэрнэту».

Жонка Казуліна актыўнічае: раздае дзясяткі інтэрвію, робіць заявы, усьміхаецца назіральнікам. У перапынку яна парадаксальна акрэсьлівае свае адчуваньні: яна ведае, што такое беларускае правасудзьдзе, але верыць у справядлівасьць. Дочкі Казу-

ліна — Юлія і Вольга — трымаюцца нязмушана і як мага падтрымліваюць бацьку: узмахам рукі, усьмешкай.

Апошні дзень выдаўся самым нэрвовым. Судзьдзя, такое ўражаньне, усяляк сьпяшаўся ўправіцца за чацьвер (да пачатку піцёрскага саміту?). Прысуд быў агучаны каля 20.00. Пра тое, што Казулін атрымаў амаль максимум — пяць з паловай гадоў каленні, журналісты, выгнаныя на двор, здагадаліся па крыках маці палітвязьня. Палітыкі, што дзяжурылі ля суду, неяк усе адначасова ўцягнулі плечы.

«Арышт Казуліна быў толькі пытаньнем часу»

Так цьвердзіць у сваім лісьце былы супрацоўнік спэцпадразьдзяленьня МУС «Алмаз» Ігар Макара. Ён мусіў прыехаць з-за мяжы, каб удзельнічаць у працэсе ў якасьці сьведкі, аднак судзьдзя адхіліў хадаініцтва абароны А.Казуліна аб выкліку яго ў суд.

У сваім лісьце былы «алмазавец» сьцьвярджае, што на зьмену СОБРУ Паўлічэнкі прыйшоў «Алмаз» Карпянкава. Адмыслова створаная з шэрагу супрацоўнікаў «Алмазу» група праявіла сябе падчас падзеяў 2 сакавіка, калі А.Казуліна зьбілі і арыштавалі пры спробе зарэгістравацца кандыдатам на так званы «ўсебеларускі зьезд».

І.Макара, які працаваў у «Алмазе» каля 5 гадоў, пра арганізацыю выказваецца як пра структуру, што выконвае несвае функцыі і задачы, у тым ліку — выкарыстаньне грубай сілы для барацьбы з апанэнтамі рэжыму. Пры гэтым ён даводзіць, што ня ўсе «алмазаўцы» згодныя зь існым становішчам, іх стрымлівае пагроза страты працы.

Паводле сьцьверджаньня І.Макара, перад выбарамі кіраўнік «Алмазу» М.Карпянкуў неаднаразова шукаў зь ім сустрэчы, а падчас адной зь іх, калі прысутнічаў і Навумаў, быў зроблены запіс гутаркі, які ён гатовы падаць у судзе. Сэнс той размовы такі: арышт Казуліна і наступныя за гэтым прысуды непазьбежныя. Маўляў, «гэтая машына («Алмаз») усіх і ўсе перамеле».

Апазыцыйныя сайты ня раз друкавалі лісты ананімных «патрыётаў» зь ліку супрацоўнікаў спэцслужбаў, што папярэджвалі пра пагрозу

Паказальны выступ «Алмазу»...

... і суровыя будні: Мікалай Карпянкуў страляе па машыне Юр'я Радзівіла 2 сакавіка.

гвалтоўнага зыходу акцыяў пратэсту, агучвалі прозьвішчы сваіх калегаў, што спрычыніліся да гучных палітычных скандалаў са зьбіцьцём палітычных апанэнтаў улады. Апошні ліст не паведамляе амаль нічога новага, аднак мае аўтарства, што надае яму больш вагі і даверу.

Сямён Печанко

Ігар Макара

былы супрацоўнік спэцыяльнага антытэрарыстычнага падразьдзяленьня «Алмаз», старшы лейтэнант міліцыі ў запасе. Камандаваў адным з падразьдзяленьняў, якое займалася аховой вышэйшых дзяржаўных асобаў, падтрымкай парадку падчас найважнейшых справаў, што разглядаліся ў Вярхоўным судзе. Тры гады таму звольніўся з уласнай ініцыятывы падчас працэсу над былым кіраўніком Беларускай чыгункі Віктарам Рахманькам, якога называў сваім сябрам.

Падчас апошняй прэзыдэнцкай кампаніі быў актывістам ініцыятыўнай групы Аляксандра Казуліна, займаўся пытаньнямі збору подпісаў і бясьпекі. Пасьля ініцыятыўнага ў ДК чыгуначнікаў у СМІ трапілі прозьвішчы задзейнічаных у ім супрацоўнікаў «Алмазу». Пасьля гэтага на адрас І.Макара, зь ягоных словаў, пайшлі пагрозы пра магчымае зьбіцьцё, завядзеньне справы і г.д. Ён мусіў зьехаць за мяжу, дзе і знаходзіцца на гэты момант.

Рэвалюцыя ў шашачкі

Бунт менскіх таксістаў: «052» змагаецца за права працаваць.

У мінулы чацьвер кіраўніцтва прыватнай фірмы «Набат», уладальніцы таксовак «052», паведаміла сваім супрацоўнікам пра прыпыненне дзейнасці і масавае звальненне. У панядзелак у службы «052» мусілі ануляваць ліцэнзію на выкарыстанне прафэсійнай радыёчастаты. Прычынай гэтага стаўся арышт дырэктара фірмы, якога падазраюць ва ўтойваньні падаткаў.

Ініцыятыва пазбавіць «Набат» ліцэнзіі зыходзіла ад Камітэту дзяржаўнага кантролю. Ягоны дэпартамент фінансавых расьсьледаваньняў выявіў парушэньні ў дзеяньнях ранейшага кіраўніцтва аб'яднаньня. Пасля гэтага Мінсвязь і вырашыла ад-

PHOTOBYMEDIA.NET

клікаць ліцэнзію.

Кіроўцы ня сталі чакаць панядзелка: у пятніцу блізка паўсотні таксовак заблякавалі пад'езд да будынку АНТ на вул. Камуністычнай. Таксісты патрабавалі жывога этэру, каб зьвярнуць увагу на пагрозу масавага звальнення. Пад аховай міліцыі да іх выйшла здымачная група, якая запісала патрабаваньні маніфэстантаў. Пасля таксі-

сты паслухмяна раз'ехаліся на загад ДАІ, пагразіўшы наастатак: будзе вам каляровая рэвалюцыя — жоўтая ў чорных шашачкі.

Кіраўніцтва «Набату» прыкладае ўсе намаганьні, каб знайсці выйсьце з сытуацыі. І пэўныя посьпехі ёсьць. Прынамсі гэты панядзелак ня стаў апошнім для прадпрыемства — дыспэтчарская служба прымае замовы. Як

патлумачыла адна зь яе супрацоўніц, таксоўкі карыстаюцца другім каналам радыёчастотаў — аматарскім. «Вырашэньне пытаньня зь ліцэнзіяй можа расьцягнуцца на некалькі дзён, аднак мы маем надзею, што ўсё скончыцца добра», — з аптымізмам зазначыла яна.

«052» — найбуйнейшая менская служба таксовак: аўтапарк яе налічвае паўтысячы аўтамабіляў, на якіх працуе каля 700 кіроўцаў.

Сытуацыя з таксоўкамі «052» не адзінакая ў Беларусі. У Берасьці ад 5 ліпеня працягваецца галадоўка ўладальнікаў маршрутных таксовак. 13 чалавек пратэстуюць супраць рэспубліканскага збору за ўвоз транспарту ў камэрцыйных мэтах. Уладальнікі маршрутак набылі свой транспарт да ўступленьня ў сілу адпаведнага дэкрэту, аднак падатковыя інстанцыі працягваюць накладваць на іх велізарныя штрафы.

СП

ПРАЦЯГ ТЭМЫ

Галоўнаму рэдактару газеты «Наша Ніва»

У №25 Вашай газеты быў надрукаваны матэрыял «Грамада шукае замену Казуліну» з фатаздымкам намесьнікаў старшыні партыі А.Ляўковіча і У.Нісьцюка.

Даводзім да Вашага ведама, што выкладзеная ў матэрыяле інфармацыя цалкам не адпавядае рэчаіснасьці, дзеля яе публікацыі не было і няма ніякіх падставаў.

Лічым, што газета нанесла партыі, яе лідэру і ўсяму кіраўніцтву Беларускай сацыял-дэмакратычнай партыі (Грамада) абразу. Асабліва цынічна гэта выглядае падчас жорсткага судовага працэсу над кіраўніком і лідэрам беларускіх сацыял-дэмакратаў А.Казуліным.

Патрабуем надрукаваць нашу заяву і абвяржэньне распаўсюджанай ілжывай інфармацыі ў наступным нумары газеты. У іншым выпадку пакадаем за сабой права зьвярнуцца ў суд дзеля абароны свайго гонару і дзелавай рэпутацыі.

**Першы намесьнік старшыні БСДП (Грамада)
Анатоль Ляўковіч**
Намесьнік старшыні БСДП (Грамада) Уладзімер Нісьцюк

Маральнасьць як палітычны чыньнік

Ліст кіраўніцтва сацыял-дэмакратычнай партыі мяне як аўтара згаданага артыкулу парадаваў. Тым, што палітыкі надаюць увагу прэсе, яна для іх мае значэньне. Тым, што зьвяртаюцца да такіх паняткаў, як «маральнасьць» і «сумленнасьць».

Інфармацыя, пададзеная ў артыкуле «Грамада шукае замену Казуліну», была атрыманая з вартых даверу крыніцаў, і газета мела права яе зьмяшчаць, сумленна пазначыўшы, што яна грунтуецца на чутках, і ўстрымаўшыся ад ацэнак.

Мы ня ставілі на мэце ўзьняць скандал напярэдадні суду над лідэрам сацыял-дэмакратаў. Скандалы ўвогуле не па нашай частцы.

Просім зьвярнуць увагу і на тое, што тэма артыкулу «НН» неўзабаве атрымала разьвіцьцё на сайце «Euramost.org»: пра факт свайго вяртаньня і прыхільнасьць да сацыял-дэмакратыі заявіў Леанід Сініцын. А

Мікалай Статкевіч заявіў, што перамовы наконт прыходу да кіраўніцтва партыі вядуцца зь ім і зь Сяргеем Калякіным.

Дарэчы, Статкевіча на Казуліна БСДП(Г) памяннула паўтара году таму ў абсалютна аналягічнай сытуацыі: лідэр партыі чакаў суду за «арганізацыю вулічных беспарадкаў». Тады такі крок не здаваўся лідэрам партыі «цынічным».

Так, дым без агню бывае. (Агну, дарэчы, увогуле ў дзейнасьці палітычнай апазыцыі апошнім часам было малавата.) Калі чуткі акажуцца проста чуткамі — мы ня спынімся пра гэта паведаміць.

Гэта ўнутраная справа сацыял-дэмакратаў — мяняць лідэра ці не. Але і ў першым, і ў другім выпадку мы будзем пра гэта інфармаваць. А грамадства само будзе рабіць вывады. Зыходзячы з матываў, якімі будзе кіравацца партыя ў сваім выбары.

Аркадзь Шанскі

Бел-чырвона-белы сыяг крочыць па плянэце. На тыдні акцыі салідарнасці зь Беларусью прайшлі ў Варшаве (на фота справа), Стакгольме, Маскве. У Нью-Ёрку адбыўся традыцыйны Марш паняволеных народаў, у лік якіх усё яшчэ залічваюць і беларусаў (фота зьлева. У цэнтры — старшыня Беларуска-амэрыканскага задзіночання Антон Шукелойць.)

Ці гатовыя камуністы сысьці ў падпольле?

На апошніх прэзыдэнцкіх выбарах камуністы з ПКБ зарэкамэндавалі сябе як адданыя змагары супраць самадзяржаўя. Гэта не магло падабацца ўладам, якія неўзабаве зьнішчывалі гэтак званы аб'яднаўчы зьезд КПБ і ПКБ. Праўладныя камуністы закідвалі калякінцам партнёрскія дачыньні з партыямі і арганізацыямі правага толку. Сапраўды, цяпер ужо нікога ня дзвігаць добрыя адносіны між ПКБ і ПБНФ. Камуністы сталі цесна звязаны зь беларускім нацыянальным рухам, як некалі было ў Заходняй Беларусі з КПЗБ.

У звязку з суботнім зьездам Міністэрства юстыцыі імаверна можа

ліквідаваць ПКБ, дык ці гатовыя камуністы сысьці ў падпольле, як гэта было з КПЗБ? З такім пытаньнем «НН» звярнулася да дзеячаў камуністычнага руху.

Віктар Капульцэвіч, былы старшыня барысаўскага гарвыканкаму: «Канечне! Можна, каму і здаецца, што нас ніхто чапаць ня будзе, але я ня маю з гэтай нагоды ілюзій, бо тады навошта ўладам быў трэба той зьезд? У нас у Барысаве з ПКБ ня выйшаў ніводзін чалавек, хоць сяброўства ў нашай партыі пагражае людзям звальненьнем. Будзем працаваць у падпольлі: іншага выбару ў нас не застаецца».

Дзьмітры Янпка, лідэр камсамолу: «Будзем працаваць у любых умовах, хоць, зрэшты, ніякіх падставаў ліквідоўваць нашу партыю няма. На зьездзе КПБ удзельнічалі толькі два былыя сябры ПКБ, якія ўжо былі выключаны з партыі. Мы збіраемся дзейнічаць як легальная структура, але, калі нас урэшце ліквідуюць, то гэта будзе горш найперш для ўладаў. Камуністы ўмеюць працаваць у падпольлі».

Сяргей Возняк, галоўны рэдактар газэты «Товарищ»: «Пакуль што не стаіць пытаньне аб ліквідацыі, бо аб'яднаўчы зьезд адбыўся толькі фармальна, а фактычна там было ўсяго некалькі сяброў ПКБ».

Валер Ухналёў, сакратар ПКБ: «Гатовыя, хоць ня думаю, што гэта спатрэбіцца».

Іван Акінчыц, прафэсар, доктар філязофскіх навук, Берасьце: «Гатовыя. Кропка».

Апытваў Зьміцер Панкавец

Актывізаваліся нацболы

На гэтым тыдні адразу двое адрасатаў атрымалі надзвычай падобныя лісты. Што праўда, падпісаныя рознымі арганізацыямі.

У аўторак, 18 ліпеня, галоўны рэдактар баранавіцкай незалежнай газэты «Intex-press» Уладзімер Янукевіч, як заўсёды, першым прыйшоў на працу і быў шакаваны ўбачаным: «Рэдакцыйныя дзверы былі залеплены ўлёткамі, дзе гаварылася, што супрацоўнікі

газэты — агенты ЦРУ, — кажа рэдактар. — Таксама быў суправаджальны ліст, які паведамляў: калі мы ня спынім даваць на старонках газэты слова прадстаўнікам апазыцыі, то нас чакае сьмерць. Падпісам НБП». Каля рэдакцыі на асфальце была намаляваная сымболіка арганізацыі (фашыстоўскі арал зь сярпом і молатам) і надпісы «Intex-press — продажная пресса». Рэдактар

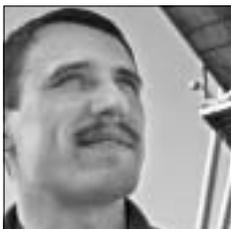
упэўнены, што далей пагразаў справа ня дойдзе, але занадае, што ўсё адно інцыдэнт непрыемны.

Такі ж ліст надочы атрымала віцебская актывістка АГП Алена Залеская. Яе палохаюць актывісты расейскіх нацыстаў з РНЕ. У лісьце, які яна атрымала праз пошту, гаворыцца, што РНЕ мэтанакіравана падтрымлівае палітыку дзейнай улады, і спн. Залеская цягам тыдня мусіць стаць

у шыхты РНЕўцаў, інакш яе чакае пакараньне. «Не палюхаюць яны мяне такой лухтой», — кажа А. Залеская.

Дзіўным чынам абодва лісты надзвычай падобныя стылістычна, нібыта іх пісаў адзін і той жа чалавек.

Трэба адзначыць, што за апошнія гады падобныя паліцэйскія атрымлівалі шмат хто зь беларускіх дзеячаў і арганізацыяў, але далей за пустыя словы справа не пайшла. Адрасаты гэтых лістоў таксама не палохаюцца магчымых наступстваў.

Павал Севярынец — у 1998—2004 лідэр незарэгістраванага «Маладога фронту». Асуджаны за арганізацыю акцыяў пратэсту пасля рэфэрэндуму 2004 году. Цяпер у высылцы ў Малым Сітне, на поўначы Полаччыны.

Разарэньне рэжыму

ПАВАЛ СЕВЯРЫНЕЦ

У першую ліпеньскую ноч у Малым Сітне адбылася чарговая п'яная сьмерць. Хлопцы, што папрыяжджалі з гораду на выходныя, паўпіваліся ў сельскім клубе («максімку») прадаюць проста на дыскатэцы) ды наладзілі гонкі на матацыклах па вёсцы. 29-гадовы палачанін на «Яве» наляцеў на дзяўчыну, што працуе касіркай у канторы леспрамгасу. Дзяўчыну зьвезла «хуткая»; апэрацыя ішла 6 гадзінаў, жыцьцё, дзякуй Богу, уратавалі. Хлопца, які з матацыклам праляцеў да бліжэйшых дрэваў, павезлі хаваць у Полацак.

Вы слухна падумалі, што піць у вёсцы пасля гэтага менш ня сталі. Такая сьмерць сіценскіх аматараў «максімі» не палохае: значна больш іх палохае цьвярозае жыцьцё.

«Піць або ня піць?» — для большасці сіценцаў не пытаньне. Парадыгма іншая: «Колькі?», «З кім?», «За што?», «Зь якой нагоды?». І ўрэшце канцавую кропку ў гэтым рытарычным шэрагу ставіць раптоўная сьмерць-атручваньне, п'яная бойка, пажар, угар, самагубства.

«Куды ж глядзіць улада?!» — абурыцеся вы. Глядзіць у самы карань.

Спойваньне народу — справа надзвычай выгодная. Апроч ладнае долі бюджэту, алькагалізацыя ўсяе краіны забяспечвае грамадскую пасіўнасьць. Топіць пратэстныя настроі (дастаткова пагразіць спажыўцу сьпіртнога, які «качае правы», што будзе звольнены з працы «паводле артыкулу») і гарантуе мутны позірк на рэчаіснасьць. Якія

мы, бач, расцудоўныя, нам і мора ніжэй калена. Заадно рабацягі ледзь дажываюць да пэнсійнага ўзросту — і павольна мруць. Эканомія, не раўнуючы як у Трэцім Райху. Такім чынам, апроч лядовых палацаў ды бібліятэчнага *ромбададэкаэдру*, наша эпоха пакіне Новай Беларусі яшчэ й алькагольную залежнасьць мільёнаў, здольную разбурыць любыя грамады рэформаў.

Дзяржаўныя абмежаваньні, забароны й рэпрэсіўныя меры рады не дадуць. Неяк на перакурі ў Алешчы бригада абмяркоўвала, як выкручваліся падчас «гарбачоўскае кампаніі», калі з крамаў пазьнікалі гарэлка ды «чарнілы». «Самагон тады ўсёй вёскай гналі... Адэкалён нічога быў, гэты, як яго, траіны — хоп і пахнеш, як прынц... А памятаеш, Сямёнчы, ад лясьёнаў такая пена была, во мылам адрыгалася!.. Ага, а як дыхляфосам у піва пшыкалі... А клей на сьвердзел намотвалі!..»

Попыт нараджае прапанову, а Беларусь ужо цяпер захлынаецца ў багне таго попыту. Вядома, пасля зьмены рэжыму будуць патрэбныя масавыя агітацыйныя кампаніі за здаровы лад жыцьця, падвышэньне коштаў і якасьці сьпіртнога, поўны спэктар стымуляў цьвярозасьці ад спрыяньня дробнаму й сярэдняму бізнэсу да ліквідацыі схаванага беспрацоўя. Але агульнапрызнана, што найлепшыя вынікі ў антыалькагольнай тэрапіі даюць высылкі абуджанага, ахопленага энтузіязмам грамадства: усталяваньне высокага маральнага стандарту праз моцныя цэрквы, трывалыя сем'і й адраджэньне нацыянальнай культуры. На пачатку XX ст. фэнамэнальных посьпехаў у

ХРОНІКА РЭПРЭСІЙ І СУПРАЦІВУ 4 – 17 ЛІПЕНЯ

Маладафронтаўцу паказалі раздрукоўкі падслухоўваньняў

5 ліпеня ў Менску ў пракуратуру выклікалі на допыт **Насту Палажанку** і **Аляксея Янушэўскага**. Позвы на допыт атрымаў таксама **Кірыла Шымановіч**. 12 ліпеня выклікалі **Зьмітра Хведарука**. У Бабруйску 13 ліпеня на допыт выклікалі **Валера Мацкевіча**: хлопцу паказалі раздрукоўкі (на 40 аркушах) тэлефонных размоваў паміж моладзевымі актывістамі. 14 ліпеня ў нясьвіскай пракуратуры дапыталі **Насту Азарку**.

13 ліпеня маладафронтаўцы атрымалі адказ з ГУУС Менгарвыканкаму на патрабаваньні сваёй **20-дзённай галадоўкі**: яна названая несанкцыянаванай, бо арганізатары «масавай акцыі» не паведамілі пра месца і час,

таму выканаць патрабаваньні галадоўнікаў гарвыканкам адмовіўся.

Працэс Казуліна: хроніка

Судовы працэс над экс-кандыдатам у прэзідэнты распачаўся 6 ліпеня. Ад самага пачатку ў залю перашкаджалі патрапіць журналістам і замежным дыпляматам. Сьмех у залі выклікала забарона **Юліі Казулінай**, дачцэ абвінавачанага, выступаць у якасьці абаронцы: судзьдзя (Аляксей Рыбакоў) скарыстаў шум як падставу для таго, каб выдаліць усіх глядачоў.

6 ліпеня каля суду затрымалі **Крысьціну Шацікаву** (на ёй была чырвоная саколка з партрэтам Казуліна) і наступнага дня аштрафавалі на 2 базавыя велічыні (62 тыс.).

Судзьдзя адмовіўся выклікаць сьведкаў з

боку Казуліна, у тым ліку былога байца падразьдзяленьня «Алмаз».

12 ліпеня Казуліна выдалілі з залі суду, пазбавіўшы апошняга слова. Пракурор Сяргей Бортнік запатрабаваў 6 гадоў пазбаўленьня волі. 13 ліпеня суд прысудзіў 5,5 году каленіі агульнага рэжыму.

14 ліпеня разглядалася скарга адвакатаў на незаконнае затрыманьне палітыка 25 сакавіка. Суд адхіліў скаргу.

Працэс Аўтуховіча

7 ліпеня суд Кастрычніцкага раёну Горадні абвесьціў вырак ваўкавіскаму прадпрымальніку **Мікалаю Аўтуховічу**: 3 гады й 6 месяцаў каленіі ўзмоцненага рэжыму з канфіскацыяй маёмасьці і 5-гадовай забаронай зай-

хроніка

змаганні з п'янтвам дасягнуў Каталіцкі Касьцёл: прыкладам, у 1911—1912 гг. манаполькі на Гарадзеншчыне зачыняліся адна пры адной праз адсутнасць ахвотнікаў выпіць. Але вайна, рэвалюцыя й бальшавіцкае бязбожжа атруту на Гарадзеншчыну хутка вярнулі. У наш час сярод паводкі п'ітва праглядаюць адно выспачкі цьвярозасьці — той жа Мосар на Глыбоччыне, дзе самаахвярны Юзаф Булька прамаўляў казаньні, арганізоўваў жанок ды біў бутэлькі да тае пары, пакуль усе пітушчыя прылюдна ня выракліся свайго грэху.

А што рабіць усім астатнім, хто апынуўся па-за Мосарам? Калі дзяржава спойвае людзей мэтанакіравана? Калі гарэлка таньней за закуску? Калі хрысьціянскі актывізм не настолькі пашыраны ды яшчэ й прыціснуты?..

Хлопец, які разьбіўся ў Сітне на матацыкле, быў мой аднагодак. Паводле сацыялёгіі, такія нават у вёсцы падтрымліваюць апазыцыю. Але ж вось — п'юць страшэнна. Сустрэкаўся з гэтым парадоксам паўсюдна — і ў Менску, і ў Віцебску, і ў Малым Сітне. Прыхільнікі дэмакратыі — студэнты, прадпрымальнікі, інтэлігенцыя, службоўцы — п'юць у масавым парадку. Кажуць, ад безнадзёгі. Можна, вядома, уважаць гэта за крутое выяўленьне пратэсту. Бярэш тую бутлю за горла, як гранату, — а вось вам за ўсё, гады!.. Толькі лічы даводзяць, што такое піцьцё — найлепшы спосаб падтрымаць рэжым. Мяркуйце самі: нашыя адукаваньня, кваліфікаваньня, культурныя (і зьольшага гарадзкія) прыхільнікі рэгулярна ўжываюць зусім ня свойскі самагон і не шатляндзкае віскі, а, як правіла, дзяржаўную гарэліцу. Той самы прадукт, вытворчасць якога нашаму «Белдзяржхарчпраму» абыходзіцца ў капейкі, але дае найвялікшы адсотак

прыбытку ў бюджэт. А цяпер палічым. Возьмем 3—4 мільёны тых, хто звычайна галасуе за апазыцыю, і памножым на 10—15 літраў чыстага алькаголю, якія, згодна са статыстыкай, штогод прыпадаюць на сярэдняю беларускую душу, улічым, што гэтыя літры разводзяць да 40⁰ і прадаюць у дыяпазоне ад 5 да 20 тысячаў беларускіх рублёў за паўлітровую бутэльку... Хто ня верыць — спраўдзіце з калькулятарам: беларускія прыхільнікі дэмакратыі, п'ючы, штогадова субсыдуюць рэжым сама менш на *паўмільярда даляраў*.

Дарагія дэмакраты, эўрапейцы, нацыяналісты, рынкавікі! Можна, годзе ўжо чакаць вызваленьня ад дыктатуры праз расейскую газавую трубу? Мо пара ўжыць рычаг эканамічнага й палітычнага ціску параўнальнай магутнасці?!

Увага! Прапаную ўсім супраціўнікам аўтарытарызму адмовіцца ад набыцця й ужываньня алькаголю да поўнай перамогі над рэжымам. Сьвядомым беларусам і дысцыплінаваным партыйцам раю падрахаваць хаця б свой месячны вінна-гарэлачны бюджэт, скінуцца на 10-мільённы наклад антыалькагольных улёткаў з адпаведнай палітычнай аргумэнтацыяй (падлічана: хопіць на каляровы друк, фінскую паперу ды яшчэ на транспартныя выдаткі) — і раскруціць кампанію «разарэньне рэжыму» па ўсёй краіне. Замест тосту — тур па квартале з улёткамі. Плюс маральны эфэкт. Мінус пахмелье. «Я ня п'ю, бо супраць Лукашэнкі!» — гучыць, га?!

...А чарачку за перамогу можна будзе падняць і пасья. Вядома, калі захочацца. Бо насамрэч з пазбаўленьня ад усякага дурману й пачынаецца поўнае нацыянальнае абуджэньне.

в.Малое Сітна

Беларускія прыхільнікі дэмакратыі штогод субсыдуюць рэжым на паўмільярда даляраў.

ХРОНІКА РЭПРЭСІЙ І СУПРАЦІВУ 4 — 17 ЛІПЕНЯ

мацца прадпрымальніцкай дзейнасьцю. **Юр'я Лявонава** асудзілі на 3 гады й 5 месяцаў калені ўзмоцненага рэжыму і забаранілі 5 гадоў займаць адміністрацыйна-гаспадарчыя пасады. Апрача таго, яны павінны сплаціць штраф у памеры 1,32 млрд руб.

Пад Мядзелам

3 ліпеня на святкаваньні Дня Рэспублікі падчас раздачы улёткаў з заклікам зьвяртацца ў АГП наконт разьвязаньня набалелых праблемаў затрымалі **Андрэя Абалевіча**. У пастарунку зь яго ўзялі пісьмовае тлумачэньне.

4 ліпеня: справа Дзянісава-Елавоў

У Віцебску распачатая крымінальная справа

ў дачыненні да актывістаў «Бунту» **Дзяніса Дзянісава** (АГП) і **Тацяны Елавоў** па сьлядах падзеяў 18—19 чэрвеня.

У Менску ў парку імя Горкага міліцыянты затрымалі моладзевых актывістаў **Зьмітра Хведарука** і **Аляксея Янушэўскага** за «незарэгістраваную сымболіку» на вопратцы.

5 ліпеня: галадоўка ў Берасьці

Калегія Магілёўскага аблсуду не задаволіла скаргі моладзевага актывіста **Сержука Нягціна** і актывіста ПБНФ **Мікалая Малахава**, аштрафаваных увесну за распаўсюд улёткаў.

Адміністрацыйная камісія Першамайскага раёну Менску аштрафавала **З.Хведарука** на 2 б.в. за распаўсюд 13 чэрвеня улётка «без выходных зьвестак».

У Берасьці пачалі бестэрміновую галадоўку **уладальнікі і работнікі маршрутных таксовак**: яны пратэстуюць супраць рэспубліканскага збору за ўвоз у краіну транспартных сродкаў з камэрцыйнымі мэтамі. На 17 ліпеня ў ёй удзельнічалі 13 чалавек.

6 ліпеня: штраф у Гомелі

Гомельскіх актывістаў АГП **Андрэя і Кацярыну Толчыных** выклікалі да судовага выканаўцы: на іх яшчэ 11 траўня адміністрацыйнай Савецкага раёну завочна накладзены штраф у 5 б.в. на кожнага за «незаконны распаўсюд друкаваных матэрыялаў».

Салігорскі суд вынес папярэджаньне

Працяг са старонкі 15.

бацькам 16-гадовага **Яўгена Мядзведзева**, затрыманага ў сярэдзіне чэрвеня падчас пікету супраць суду.

7 ліпеня: палітычная псыхіятрыя

У Віцебску за распаўсюд недзяржаўнай прэсы затрымалі **Барыса Хамайд**. Яго зьвінавацілі ў гандлі ў неналежным месцы й супраціве міліцыі ды арыштавалі на 2 сутак. 10 ліпеня яго зноў затрымалі й аштрафавалі за гандаль у неналежным месцы на 1 б.в. 12 ліпеня затрыманьне скончылася толькі пратаколам.

У Менску разагнаны жывы ланцуг у памяць аб Зьмітры Завадзікім. Затрыманая каля 10 удзельнікаў, якіх выпусьцілі без пратаколаў. Сярод затрыманых **Наталька Харытанюк**, **Аляксандра Худасоўцава**, **Сьцяпан Навасяльчан**, **Сяргей Вакулёнка**, **Мікалай Пекар**.

У Горадні на такой самай акцыі затрымана 6 чалавек. **Паўла Язерскага** пасля допыту ў міліцыі завезьлі ў псыхіятрычную лякарню: на ўсе пытаньні міліцыянтаў ён адказваў «ня памятаю». Доктары кажуць, што выпусьціць 26-гадовага хлопца толькі празь месяц. Раней хлопец ніколі на псыхіятрычным уліку не стаў.

Стала вядома, што суд над актывістамі незарэгістраванай арганізацыі «Партнэрства» **Цімохам Дранчуком**, **Міколам Астрэйкам**, **Энірай Браніцкай** і **Аляксандрам Шалайка** перанесены з 20 на 28 ліпеня і будзе закрытым.

8 ліпеня: Статкевіч

Міколу Статкевічу, адпушчанаму ў Менск на 2-тыднёвы адпачынак, затэлефанаваў кіраўнік Баранавіцкай спэцкамендатуры і паведаміў, што палітвязьню нельга перасякаць мяжу Пешчанскага раёну сталіцы: палітык хадзіў на суд над Аляксандрам Казуліным.

10 ліпеня: суд над вандалам

Басманны суд Масквы пачаў разгляд крымінальнай справы грамадзяніна Беларусі **Юрася Іванюковіча**: яго вінаваціць у вандалізме за тое, што напісаў на беларускай амбасадзе «Жыве Беларусь» і «БТ хлусіць». Працэс адкладзены да 20 ліпеня: хлопцу шукаюць беларускамоўнага перакладчыка.

Актывіста АГП **Івана Крука** з Астраўца, засуджанага на 6 месяцаў арышту, адправілі адбываць пакараньне.

У Воршы за расклеюку плякатаў «Свабоду Казуліну» затрымалі **Ігара Крыштона**. У пастарунку ён прабыў 8 гадзінаў, бо не было каму дапытаць затрыманага. На яго склалі партакол за «парушэньне правілаў добраўпарадкаваньня і ўтрыманьня населеных пунктаў і разьмяшчэньне аб'яваў у неадпаведных месцах».

9 ліпеня: а чаго яны езьдзяць

У Беларусь не пусьцілі трох польскіх сэнатараў, у тым ліку кіраўніка бюро сэнатараў **Артура Казлоўскага**, а таксама кіраўніка «Wspolnoty Polskiej» **Анджэя Стэльмахоўскага**: яны ехалі на сустрэчы зь непрызнанымі ўладамі Саюзам палякаў Беларусі.

Разгон акцыі пратэсту ля расейскай амбасады 16 ліпеня, напярэдадні саміту G8.

11 ліпеня: спыненьне «Химика»

Недзяржаўная газэта «Химик» у Наваполацку прыпыніла выхад на няпэўны тэрмін. Выданне, выключанае з падпісных каталёгаў і «Саюздруку», ня здолела арганізаваць сыстэму распаўсюду празь перашкоды ўладаў. Гарвыканкам таксама адмовіўся даць калектыву газэты ліцэнзію на раздробны гандаль.

Магілёўскай суполцы прафсаюзу РЭП управа юстыцыі гарвыканкаму чарговы раз адмовіла ў рэгістрацыі. Афіцыйная прычына — ня ўзгоднены з уласнікам юрыдычны адрас. Раней суполка падавала заяўку на пікет на знак пратэсту ў адмове рэгістрацыі: ад яе запатрабавалі аплаціць у тым ліку і арэнду зямлі, на якой меўся адбыцца пікет.

12 ліпеня: а дзе там Сівец?

Наваполацкія актывісты падалі скаргу старшыні Віцебскага аблвыканкаму **Уладзімеру Андрэйчанку** на кіраўніцтва Наваполацкага гарвыканкаму. Актывісты меліся ладзіць штодзённыя пікеты падтрымкі палітвязьняў каля Палацу культуры з 26 красавіка па 26 чэрвеня. Ім далі дазвол толькі на адзін такі пікет, а на астатнія — у гарадзкім парку.

У Гомелі 12 і 13 ліпеня капітан міліцыі **Гарбаценка** прыходзіў дадому да маладзёвай актывісткі **Юліі Сівец** і цікавіўся, ці ў горадзе яна. Дзяўчына лічыць, што гэта зьвязана з тым, што КДБ перадаў у пракуратуру матэрыялы па зачыненай ўладамі ГА «Маладзёвы цэнтар «Гарт»».

13 ліпеня Вярхоўны суд пакінуў у сіле рашэньне Менгарсуду пра ліквідацыю рэлігійнай суполкі «Завет Хрыста»: афіцыйная прычына — неадпаведны юрадрас.

15 ліпеня ў аэрапорце Масквы расейскія памежнікі не пусьцілі ў краіну галяндку **Ірэн ван дэр Брок**, чьё імя ёсьць у беларускім «чорным спісе».

16 ліпеня

Акцыя Дзень салідарнасьці каля расейскай амбасады ў Менску жорстка разагнаная спэцназам. Затрыманьня **Павал Давідовіч**, **Ягор Віняцкі**, **Аляксей Ляўковіч**, **Павал Ва-**

раб'ёў, **Іван Шаблінскі**, **Анатоль Аскерка**, **Зьміцер Бародка**, **Валянцін Сусла**, **Ганна Варанец**, **Аляксей Дзямідовіч**, **Зьміцер Хведарук**, **Алег Ключна**, **Аляксандар Сьцепаненка**, **Віталь Гаўрыленка**, **Андрэй Галко**, **Аляксандар Вайтовіч**, **Андрэй Бабіцкі** (даставілі ў РУУС зьбітага да крыві), **Аляксей Куксік**, **Ігар Пандзілаў**, **Алеся Ясюк**, **Шаўлюкевіч**, **Надзея Клімовіч**, **Сяргей Кулінчанка**, **Сяргей Міхалькоў**, **Мікіта Шуцянкаў**, **Сяргей Ласы**, **Уладзімер Міхалькоў**, **Мікіта Красноў**, **Руслан Мацьвееў**, **Аляксандар Кушко**, **Наталля Лявонава**, **Сяргей Давыдчук**, **Уладзіслаў Бародка**, **Міхаіл Кандрашоў**, **Вадзім Ключнік**, **Настасья Шашкова**, **Тацяна Шкраба**, **Іван Шутко**, **Тацяна Канкар**, **Анатоль Лябедзька**, **Аляксандар Віднікевіч**. Наступнага дня А.Аскерку і А.Лябедзьку асудзілі на 10 сутак.

У Магілёве на акцыі салідарнасьці затрыманая **Крысьціна Шацікава** з 10-гадовым сынам **Мікітам**, а таксама **Сяргжук Гіркін**, **Ірына Качарова** (АГП), **Алег Дзьячкоў** (ТБМ). У Горадні затрыманьня **Юры Істомін**, **Уладзімер Ларын**, **Аляксандар Краўцэвіч**, **Павал Бяланаў**, **Мікалай Воран**. У Баранавічах затрымалі 7 маладзёвых актывістаў: 6 адпусьцілі, бо непаўналетнія, на **Юлію Харкевіч** склалі адміністрацыйны пратакол.

17 ліпеня: затрымалі за беларускую мову

У Цэнтральным судзе Гомелю пачаўся разгляд скаргі актывіста АГП **Васіля Палякова** на аблвыканкам, які ў красавіку не дазволіў правесці чарнобыльскі мітынг.

У Вялейцы актывіста ПБНФ **Аляксея Судака**, затрыманага 15 ліпеня падчас міліцэйскага рэйду, суд аштрафаваў на 1 б.в.

Са словаў **Мікалая Агародніка**, які вяртаўся з адпачынку, у Баранавічах затрымалі за тое, што адказаў міліцыянту на пытаньне пра беларуску. У пастарунку на яго склалі пратакол, што супраціўляўся міліцыянтам.

Як здароўе Бураўкіна і Тарасава?

Гэтай вясной адразу ў двух беларускіх пісьменьнікаў узніклі праблемы са здароўем. Спачатку ў красавіку інсульт напаткаў аўтара бэлэтрычнай «Пагоні на Грунвальд» Кастуся Тарасава. Пасьля 12 траўня падчас разьбіральніцтва ў Мін'юсьце па ліквідацыі Саюзу пісьменьнікаў інфаркт здарыўся з паэтам Генадзем Бураўкіным. Як сёньня пасьля некалькіх месяцаў пачуваюцца майстры слова?

Генадзь Бураўкін, як звы-

чайна, лета праводзіць на ўласным лецішчы ў Крыжоўцы, што блізу Менску. Пра стан свайго здароўя нічога пэўнага сказаць ня можа: «Хутка дактары, мабыць, паведамаць больш падрабязна, як інфаркт адбіўся на здароўі. Пакуль што маюся паціху, адпачываю ў далечыні ад гарадскога шуму. Вершаў, праўда, пакуль не пішу, бо на мяне заўжды кепска дзейнічала сьпёка, а цяпер яшчэ вось гэтыя праблемы з сэрцам». У голасе паэта адчуваецца

стома, але адначасова жаданьне як мага хутчэй вярнуцца да паўнаватаснага жыцьця.

Пра самачуцьце Кастуся Тарасава распавядае ягоная дачка Ганна, якая цяпер жыве ў Маскве, яна настроена аптымістычна: «Бацька пачаў самастойна хадзіць, левая рука стала добра рухацца, правая таксама выходзіць са стану нерухомасьці, лепшае і з гаворкай». Кастусь Тарасаў цяпер таксама знаходзіцца на лецішчы, дачка нядаўна за-

Генадзь Бураўкін.

вязла яму кампутар, дык пісьменьнік ужо пачаў выходзіць у Інтэрнэт, ён працягвае цікавіцца беларускімі і сусьветнымі падзеямі. «Можа, ужо хутка вернецца да сваіх творчых справаў», — падсумоўвае аповед Ганна Тарасава.

Зьміцер Панкавец

Гадавіна Грунвальду ў Горадні

14 ліпеня, напярэдадні дня Грунвальдзкай перамогі, ля Каложы адбылася традыцыйная талака. Актывісты прыбралі ля памятки «Пагоня на Грунвальд».

АЛЯКСЕЙ ШОГА

Супрацоўнікаў міліцыі, што назіралі за «суботнікам», было ўдвая больш за колькасць удзельнікаў. Яны фільмавалі актывістаў на відэа. На жартам выказаную прапанову дапамагчы, каб усе пайшлі дамоў раней, прадстаўнікі праваахоўнае службы не адраэгалі. Калі праца была скончана і людзі пачалі разыходзіцца, міліцыянты зьніклі.

На наступны дзень да памятнага знаку былі ўскладзеныя кветкі і павешаны нацыянальны сьцяг. Таксама кветкамі й сьцягамі былі ўпрыгожаныя помнік Вітаўту Вялікаму ды памятны валун Давыду Гарадзенскаму. Позна вечарам ля Каложы са зьнічак быў выкладзены вялікі шасьціканцовы крыж, а на бліжэйшы слуп павешаны сьцяг. Ён правісеў да абеду наступнага дня. Гэтым разам міліцыя не замінала актывістам.

Аляксей Шога,
Горадня

ДЗЕ ВАРТА БЫЦЬ

Выстава фатографа «НН» Андрэя Лянкевіча

12 ліпеня ў менскай кавярні «Лёндан» (пр.Скарыны, 18, насупраць «Цэнтральнай кнігарні») адкрылася выстава фатографа «Нашае Нівы» Андрэя Лянкевіча. Гэтыя здымкі ён прывёз з Армэніі. На іх — жыцьцё загадкавага народу езыдаў. Выстава мае доўжыцца дваццаць дзён.

Болей пра езыдаў: <http://nn.by/index.pl?theme=nn/2005/27&article=sv-aln>

Болей пра Андрэя Лянкевіча: www.liankevich.com

Шатэрнік і краскі

У арт-кавярні «Добрыя мысьлі» адчынілася выстава Алеся Шатэрніка «Беларусь Сьвятая». Нягледзячы на прэтэнцыёзны назой, гэта вельмі яркая, лёгкая й сьветлая экспазыцыя. Тыя, хто ведае даробак Шатэрніка як грунтоўнага скульптара, будуць шчыра здзіўленыя гэтай амаль бязважкай, празрыстай часткай ягонае творчасьці.

Кавярня месціцца па адрасе Магілёўская, 12 («Фальварак Добрыя Мысьлі», уваход збоку).

Рэцэнзію Сяргея Харэўскага на выставу чытайце ў наступным нумары «НН».

Божая кара

за маўчаньне ксяндзоў падчас вандальнай рэканструкцыі Горадні? Вэрсіі пажару ў Фарным касцёле разглядае Ірына Чарняўка.

Найкаштоўнейшы помнік эўрапейскага барока, унікальны 300-гадовы аўтар Фарнага касцёлу сьв. Францішка Ксавэра ў Горадні гарэў у ноч на 13 ліпеня. Імаверная прычына пажару — замыканьне электраправодкі, кажуць спэцыялісты МНС. Гарадзенцы гавораць, што гэта — божая кара за вандальную «рэканструкцыю» Савецкай плошчы.

Пажар заўважыў начны вартаўнік касцёлу. Каля 3-й ночы ён пачуў трэск у храме — увайшоўшы, убачыў, што агонь зьядае драўляныя скульптуры галоўнага аўтара. Пажарнікі прыехалі празь пяць хвілінаў, але правую частку аўтара выратаваць не ўдалося. Зьнішчаныя калёны і чатыры скульптуры: тры зь дзесяці апосталаў у ніжнім ярусе і сьвяты ў другім ярусе. Некаторыя іншыя элемэнты абгарэлі альбо растрэскаліся.

«Ня ведаю як апаніць тое, што мы страцілі, апаніць гэта немагчыма! — камэнтую краязнаўца Алесь Госьцеў. — Ведаецца, як кажуць: вор крадзе, але пакідае сьпены, пажар не пакідае і сьценаў. Жудасная страта! Добра, што ня ўвесь аўтар згарэў».

Галоўны аўтар загарэўся з правага краю, прыкладна ля другой скульптуры. Людзі кажуць, што выглядала так, нібы полымя імкнецца ад аўтара ў галоўную частку храму. Відавочна, што такі дзіўны эфэкт стварыла сама дугавая форма аўтара, ды і тое, што звод цэнтральнай абсыды быў ніжэйшы за цэнтральны купал — і стваралася своеасаблівая цяга, якая не дала агню ахапіць увесь аўтар. «Бог ратаваў, — гавораць прыхаджане і дадаюць: — Сьлярша пакараў — а затым

ратаваў». За тры стагодзьдзі пажар — першы ў гарадзенскай Фары, дагэтуль ніякіх катастрофы ды войны не прычынілі яму такой шкоды.

Адносна прычынаў загараньня яснасьці пакуль няма. «Магу вас запэўніць, што гэта не падпал і не тэрэкт», — заявіў падчас прэс-канфэрэнцыі кіраўнік абласнога ўпраўленьня МНС Анатоль Бабій. Ратавальнікі лічаць, што загарэлася электраправодка, якая праходзіла і каля аўтара. Сьвятары касцёлу і біскупская курыя ад камэнтараў адмаўляюцца. 80 гадоў касцёл сілкаваўся праз электраправодку, праведзеную яшчэ за польскім часам. Але чатыры гады таму праводка была зьменена. Праўда, невядома, ці цалкам.

«Калі пажар адбываецца ўночы — ніколі ня верце ў вэрсію замыканьня праводу», — ва ўмовах ананімнасьці зазначаў спэцыяліст, што абсьледаваў касцёл пасля пажару. — Такія выпадкі — гэта альбо падпал, альбо нядбайнасьць».

Разам з аўтаром згарэў слайдавы праектар, зь яго падчас службы дэманстраваліся тэксты песьняў і малітваў. Знаходзіўся ён якраз каля аўтара, з правага боку. МНС не выключыла, што праектар маглі пакінуць уключаным, а ў гэты дні стаяла моцная гарачыня, і перагрэтая тэхніка магла загарэцца.

«На дзіва, за апошні год Гарадні губляе свае важныя сымбалі», — кажа кандыдат гістарычных навук, супрацоўнік Гарадзенскага ўнівэрсытэту Андрэй Чарнякевіч.

Пажар у гарадзенскай Фары стаў моцным ударам пасля крадзяжу ў мінулым годзе шахматнай ладзьдзі XII

ст., што захоўвалася ў музэі Старога замку. А гэты год прынёс цэлую сэрыю страў разам з ініцыяванай гарадзкімі ўладамі рэканструкцыяй Савецкай плошчы. Экскаватары зьнялі культурны слой XVII—XVIII ст., парушылі палацавыя мury і скляпеньні, старажытныя ходнікі, што дагэтуль захоўваліся пад асфальтам і паркамі Савецкай.

«Ёсьць адно слушнае тлумачэньне, — гаворыць Алесь Госьцеў. — Падчас рэканструкцыі Савецкай плошчы я, праходзячы каля Фарнага касцёлу, адчуваў, якая ідзе па зямлі вібрацыя ад той цяжкай тэхнікі. Пэўна, і па касцёле пайшлі трэшчыны. Мяркую, гэтыя працы адабралі ў касцёлу яго 300 год жыцьця».

«Гэта божае пакараньне за тое, што мы маўчалі, калі разбураліся падмуркі на Савецкай», — гавораць прыхаджане.

Спэцыялісты ў дрэве, што дасьледавалі вынікі пажару, прыйшлі да высновы, што скульптуры галоўнага аўтара былі выразаныя зь ліпы. Каб з часам не патрэскаліся, майстар зрабіў іх пустымі ўнутры. Калёны і дэкаратыўныя элемэнты аўтара — з сасны. Знайсьці кваліфікаваных майстроў, каб аднавіць іх — цяжка.

«Я ня ведаю, як касцёл будзе выходзіць з сытуацыі, — пракамэнтаваў рэстаўратар Уладзімер Кіслы. — Каб гэта ўсё аднавіць — патрэбны час і сродкі».

Гарадзенская Фара для Беларусі — гэта як Ісакіеўскі сабор Пецярбургу. Галоўны аўтар касцёлу паводле каштоўнасьці параўноўваюць з аўтаром Марыяцкага касцёлу ў Кракаве.

Храм Францішка Ксавэрыя — адзіны езуіцкі прыкляштарны касцёл у Беларусі, які захаваўся ў першапачатковым выглядзе. Яго будаўніцтва стала выкананьнем заповету караля Сьцяпана Батуры, што запрасіў езуітаў у Горадню, а сам казаў — «каб я ня быў каралём, стаў бы езуітам». Храм быў асьвячоны ў 1705 г. у прысутнасьці караля Рэчы Паспалітай Аўгуста Моцнага і Пятра I.

У саборы месьціца вялікая колькасць аб'ектаў, да якіх цалкам слушна прымяніць слова «ўнікальны»: гэта і цудадзейны абраз Маці Божай Кангрэгацкай XVII ст., каранаваная колькі гадоў таму са згоды Яна Паўла II. I 14 фрэсак з жыцьця Францішка Ксавэра.

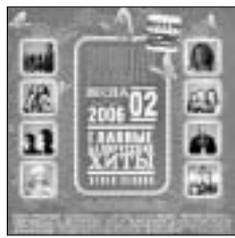
Галоўны аўтар зрабіў у 1737 г. сьлыны польскі майстар Ян Шміт у 1737 г. 26 скульптур на трох ярусах — сьвяты Францішак Ксавэры, Хрыстос Валадар сусьвету, дзесяць апосталаў, чацьвёра эвангелістаў, чацьвёра сьвятых, фігуры жанчын, што ўвасабляюць чатыры кантынэнты сьвету. Кожная скульптура — анатамічна правільная, адрозьніваецца позай і жэстам, мае асобны выраз твару, на якім адбываюцца нададзеныя майстрам глыбокай разьбой моцныя пачуцьці.

Парэшткі згарэлых старажытных скульптураў.

Залатая дваццатка. Вясна-2006

Галоўныя
беларускія гіты
сэзону. West
Records, 2006.

Паслухаць гэты дыск варта ўсім, каму абьякавы лёс айчыннай музыкі.

Гэтая складанка чарговы раз паказвае, наколькі здаровая наша эстрада. Паслухаць гэты дыск варта ўсім, каму абьякавы лёс айчыннай музыкі. Бо тут усе праблемы навідавоку. Першае, што кідаецца ў вушы — безаблічнасць. Большасць выканаўцаў немагчыма распазнаць, калі не трымаць у руках вокладкі. Другое — кульгавыя аранжыроўкі. Вунь, Калдун колісь сьпяваў «песні беларускіх кампазітараў» і зліваўся з масай сабе падобных. А як руку прыклалі людзі, абазначыўшы ў сучасных музтэндэнцыях, дык і перамог на «Фабрыцы». А пра выканаўцу прэзэнтаванай тут песні «На ўзбочыне кантрольнай паласы» наагул ня будзем казаць — надта ўжо набалелая тэма.

«Залатая дваццатка» са стандартным наборам «аэнтэсных» зорак кшталту Грышанавай, «Топлес», «Черники» — прадукт для ўнутранага спажывання. У тым сэнсе, што яго сорамна камусьці паказаць, і калі знойдуцца такія, хто захаце падпець, напрыклад, сьпявачы з модным псеўданімам Проста Марыя, то лепей тое рабіць шэптам.

Карацей, няроўная такая складанка.

Чарнобыльскі Вецер

Розныя
выканаўцы.
VoliaMusic,
2006.

Другі прадукт каньспіратараў з «VoliaMusic».

У пэўным сэнсе антыпод «Залатой дваццаткі»: тэматычная складанка «Чарнобыльскі вецер» — другі прадукт каньспіратараў з «VoliaMusic». Зьбіраць беларускую музыку па такіх ідэйных разьдзелах — задума добрая. Толькі адчуваецца, зь якім нацягам наскрэблася песень на гэты дыск. Вядомыя ўжо творы «Бонды» («Радыяактыўны блос»), «Мроі» («Шмат») і «Крамы» («Гомельскі вальс») мяжуюцца тут з рырэтэмамі (як песня польскіх беларусаў з «Кардону»), сьвежымі запісамі (Тав.Маузер, «Чырвоным па беламу»). Музыкі рыфмуюць радыяцью з нацыяй, інфармацыяй, правакацыяй. Але лепей выглядаюць без такіх наўпроставых рыфмаў, як у Кастуся Герашчанкі («Чарнобыльскі шлях») ці Яна Жанчака («Нераказаныя казкі»). У складанцы тоіцца шмат сюрпрызаў і новых імёнаў. З галоўных знаходак — «Песня Чугайстра» ўкраінцаў «Гінь Сонця», засьпяваная па-беларуску, і нязмушаны «Чарнобыльскі фон» ад «Голай манашкі».

Шкада, што ў дыск не ўвайшла адна з самых кранальных песень пра Чарнобыль канца 90-х — «Радыяактыўны сьнег» ляўрэатаў «Басовішча-98» гарадзенцаў з «КальЯну» — і абяцаны кліп рэжысэра Ягора Хрусталёва, дзе Варашкевіч разам зь Ярмаленкам сьпявае «Гомельскі вальс».

Вокладка аздоблена прароцкім малюнкам Андрэя Плясанова (яго песня таксама ёсць на дыску) пад назвай «Саркафаг», зробленым у 1971 годзе.

Мне гэтага мала

M'Anzhura.
West Records,
2006.

А па прафэсіі ён юрыст.

Дзіўны пульхнаваты чалавек няпэўнага ўзросту, які пазірае з вокладкі дыску, — і ёсць новая айчынная поп-зорка Манжура, праўнік па прафэсіі. Немудрагелісты «тымц-тымц» (часам зроблены па-людзку) з рыфмоўкамі «слова — слеза», «губах — руках», сьпеты голасам пасталелага Юр'я Шатунова. Невядома, для каго і навошта зьявіўся на сьвет гэты прадукт, але падзякаваць Манжуры можна хаця б за тое, што ён уключыў у альбом толькі 7 песень — неадальбом ці перасомтнік такі выйшаў. Для айчыннага

FM гэта ў пэўнай ступені знаходка. Слаба верыцца ў магчымасьць раскруткі гэтага дыска, але саладжавы галасок спывака можа крануць душу *дзяўчонок*, якія будуць заганыць гэтыя песенькі ў свой *Winamp* між Стасам П'ехам і Данкам. На такую аўдыторыю і скіраваны погляд артыста, які так задуменна пазірае з розных бакоў вокладкі дыска.

Radzima.com

ZET. Go-records,
2006.

Геніяльна.

Адзін з самых доўгачаканых альбомаў гэтага стагодзьдзя ад вялікіх каньспіратараў беларускага року, якіх, зрэшты, ужо даўно ўсе вылічылі. «Людзі ў масках» пяюць пра надзённыя рэчы — пра Айчыну, якая выглядае, як стомленая жанчына, пра Дзяржтэлерадыё, якое высмоктвае ўсе жыццёвыя сілы, і зіхоткага анёла, які абавязкова прыляціць. «Людзі ў масках» знайшлі свой ідэальны музычны фармат, і ўсё ў іх на месцы — дзе гітарка з драйвам, а дзе скрыпачка мілая, а дзе ўсё разам. Гэта той выпадак, калі слухаеш дыск некалькі разоў і аніяк ня можаш абраць упадабаную песню, бо ў кожнай ёсць нешта такое, што шчэ доўга не адпускае. З асацыяцыйнай трыяды *N.R.M.* — «Крамбамбула» — ZET апошнія вылучаюцца найперш сваёй непрадкальнасьцю. Зэтаўцы могуць выдаць узор бардаўскай песні, уразіць сацыяльнай чыганкай, закасіць пад «Tito i Tarantula» ці здзівіць адарвана-правакацыйным «Я цябе лоблю, Я цябе заб'ю».

Добрую палову песень з дыска грамада ўжо пасьпела вывучыць на памяць, а «Белакрылы анёл» пасьпеў адзначацца ў якасьці галоўнага беларускага гіта-2005, паводле вынікаў на «Тузінэ Гітоў».

Рэклямная разынка: кожны, хто набывае дыск, аўтаматычна атрымлівае сьвежы нумар газэты «Радыма», адрэдагаванай зным беларускім гэзэткам Х.Ячубовікам. Добра, што выдаўцы пазначылі, што рэдакцыя не адказвае за зьмешчаныя на старонках газэты паклёп і абразу. А то пацягнулі б яе ў суд адразу.

Сяргей Будкін

Інтым з Пуціным

Улюбёная забавка аналітыкаў — варажыць, ці згадалі сусветныя гранды беларускае пытаньне». Піша **Аляксандар Класкоўскі**.

У тых, хто рэгулярна чытае адмыслова заточаныя ўэб-рэсурсы, можа скласціся ўражаньне, што прагрэсіўнае чалавецтва засынае й прачынаецца з думкаю пра дэмакратызацыю Беларусі. Насамрэч заходзяга абываталя гэтае пытаньне дапякае ня болей, чым як савецкіх пралетараў, сагнаных у абед на мітынг, хвалявалі праблемы змаганьня з апартаментам у Паўднёвай Радэзіі.

Дый лідэры вялікіх краінаў — людзі прагматычныя. Нават калі б не калатнеча ў Лібанае, не свавольствы Кім Чэн Іра ды хворая скула іранскай праблемы, — усё адно містэр Буш з фраў Мэркель у царскім антуражы пецярбурскага саміту ня сталі б як абухом на галаве мясіць сябра Ўладзімера «беларускім пытаньнем».

З энэргетычнай імперыяй варта лічыцца. Дый паразумьне датычна блізкаўсходняга крызісу, ядравай праграмы Тэгерану, паўночнакарэйскіх закідонаў — усё гэта з пункту гледжаньня Вашынгтону, бадай, вартае таго, каб скрозь пальцы глядзець на пэўныя грахі Крамля. Нейкая згадка пра *Belarus mo'* й прасьлізнула за чаркай гарбаты, але трэба быць зусім наўным, каб спадзявацца, што падобнае мерапрыемства прадвызначыць лёс нашай краіны.

Па-свойму гэта разумее і тутэйшая ўлада. Таму так дэманстравана выносіцца напярэдадні G8 прысуд Казуліну. Таму ляціць у Менск Уга Чавэс. Таму раз-пораз атрымліваюць дулю пад нос Брусэль ды Страсбург.

Эўрапейскія палітыкі ў разгубленасьці. То кіраўнік дыпляматычнага ведамства Фінляндыі, якая старшынёе ў Эўразьвязе, раптам заяўляе, што беларускай кіроўнай эліце тыя санкцыі бы мерцвяку прыпарка. То трапляе ў прэсу фрагмэнт канфідэнцыйнае перапіскі галяндзкага

эўрапарлямэнтара Вірсы зь Мілінкевічам. Няма чаго, маўляў, панове апазыцыянэры, паштаць па тых Брусэлях — давайце маўляў кааліцыю ды заваёўвайце сымпатыі электарату ў сваіх родных палестынах!

Мілінкевічу зрабілі мядзведжую паслугу. І ён мусіць ламацца ў адчыненыя дзьверы, даводзячы патрэбнасьць як кропкавых санкцыяў, так і міжнародных сувязяў апазыцыі. Сапраўды, было б глупствам адмаўляцца ад магчымасьці, напрыклад, разам з кіроўнымі асобамі замежных краінаў адкрываць праграмы

навучаньня для рэпрэсаваных студэнтаў. Дый увогуле ўзровень кантактаў, недасяжны для афіцыйнага кіраўніка, — ці не галоўны пярэўскі козыр апазыцыйнага лідэра. І ня варта заганыць яго ў вадэвільную ролю местачковага карбарыя.

Пры ўсёй важнасьці вандровак Мілінкевіча па краіне сьмешна было б разлічваць, што ён вось так возьме ды сваёй харызмаю па чарзе запаліць рэвалюцыйнае палымя ў кожным раёне. У лідэра мусіць быць працаздольная каманда, на плечы якой кладзецца карпатлівая штгодзённая праца.

І ўжо сёньня варта дэталёва распрацоўваць кампанію ў зьвязку з мясцовымі выбарамі, што могуць зваліцца як сьнег на галаву. Пакуль тут, у краіне, у грамадстве, нічога ня зрушыцца, дык і Вашынгтон з Брусэлем не дадуць рады — ні заявамі, ні санкцыямі, ні інтымнымі размовамі з гаспадаром Крамля.

АРЦЁМ ПІЯВА

Са сталецьцем!

«Наша Ніва», у гэтым вершы
Павіншую. Пэўна, першы
Са сталецьцем — важнай датай
Для газэткі найвыдатнай.

Шматпакутная, цяпер
Беларусам ты — павер —
Найпатрэбнейша за ўсё,
Нават, мабыць, за жыцьцё.

Сто гадоў — як дзень адзін,
Прамінула, і, глядзі,
Павярталіся парадкі —
Лу ня любіць праўды-маткі.

Годзе сумнае казаць!

Дай-жа мне павіншаваць
І адзначыць, як патрэбна,
Бо і тэрмін, бач, нязрэбны.

Зычу доўгага жыцця,
Не траплай да небыцця,
Заставайся нашай вольнай,
І праўдзівай, і свабоднай,

І заўжды такою ж ветлай,
Нашай чыстай, нашай сьветлай,
І, канечне, (тут — ня дзіва)
Заставайся «Нашай Нівай»!

**З павагай,
Руслан Юсупаў,
малады літаратар і
проста вольны
чалавек**

«НН» з радасцю друкую
ў газэце і на сайце www.nn.by
чытацкія лісты, водгукі і
меркаваньні. З прычыны
вялікага аб'ёму пошты мы
ня можам пацвярджаць
атрыманьне Вашых лістоў, ня
можам і вяртаць
неапублікаваныя матэрыялы.
Рэдакцыя пакідае за сабой
права рэдагаваць допісы. Лісты
мусяць быць падпісаныя, з
пазнакай адрасу. Вы можаце
дасылаць іх поштай,
электроннай поштай ці факсам.

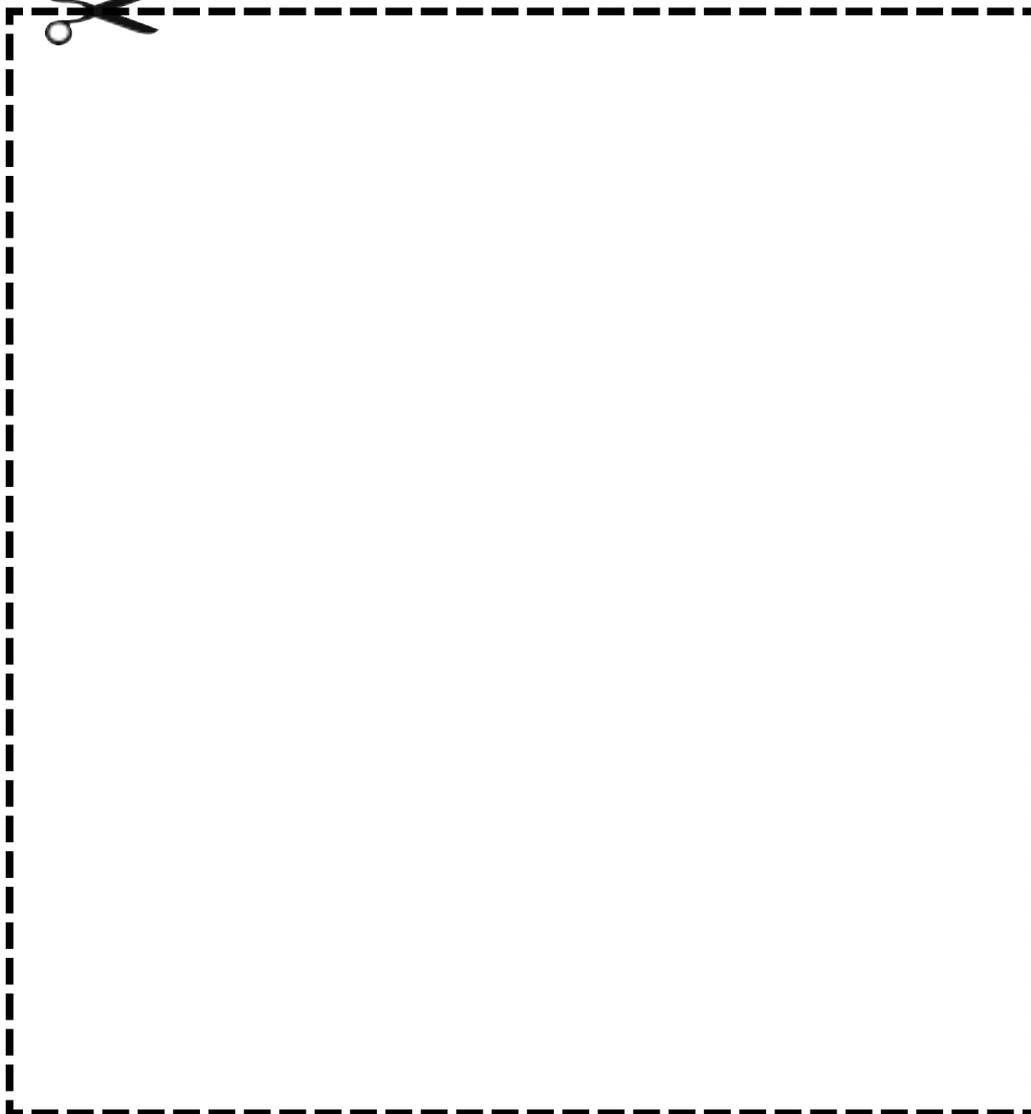
**Наш адрас:
а/с 537, 220050 Менск.
e-mail: nn@promedia.by.
Факс: (017) 284-73-29.**

МЫ САМІ**Каб штотыдзень
атрымліваць газэту,
дасылаць адрасы
і прыватныя
ахвяраваньні**

Каб гарантавана
чытаць «Нашу
Ніву» цяпер, калі
«Саюздрукам»
і «Белпошце»
забаронена
распаўсюджаць
газэту:

1) Просім усіх ахвотных
чытаць газэту
**паведамляць у
Рэдакцыю свае
адрасы
і тэлефоны.** Гэта
можна зрабіць на
тэлефоне, факсам,
праз пошту ці
электронную пошту.
Тэлефоны: (017) 284-
73-29, (029) 260-78-32
(МТС), (029) 618-54-84
e-mail: dastauka@tut.by
паштовы адрас: а/с 537,
220050 Менск.

2) Просім кожную
сям'ю чытачоў
**пералічваць на
рахунак** газэты
ахвяраваньне з разліку
6 000 рублёў на месяц.
Гэтага будзе досыць для
выхаду і дастаўкі
газэты. **У блянку
банкаўскага
паведамленьня ці
паштовага пераказу,
калі ласка, дакладна
і разборліва
пазначайце ваш
адрас, у тым ліку
паштовы індэкс і код
пад'езду.** Тыя, хто
перакажа 18 000 рублёў
за раз, забясьпечыць
выхад газэты на тры
месяцы. Хто ж мае
магчымасьць
пераказаць 36 000
рублёў адразу,
забясьпечыць
публікацыю «НН»
адразу на паўгоду.

АНДРЭЙ ЛЯНКЕВІЧ

Пад мастамі Менску ідзе нябачнае аўтамабілістам жыццё. Менскія майстры танцу з агнём збіраюцца ля Сьвіслачы, каб практыкавацца пад грукат тамтамаў. Адночы іх засьпеў фатограф «НН». Мала якая альтэрнатыўная імпрэза на сьвежым паветры абыходзіцца сёньня без фаер-шоў.

Апавяданьне пра тое, як яны нас змушалі глядзець «Чэсную размову», канцэрты і хакей і чым гэта для іх скончылася.

Азіятка і кампанія

АЛЯКСАНДАР АПОН

Я сядзеў у пакоі, які мы з жонкай называем залай, у фатэлі і чытаў кнігу, калі невядома адкуль на століку, на якім у нас стаяў тэлевізар, зьявіўся маленькі, памерам з далонь, чалавек і сіплым голасам штосілы закрычаў:

— Ты чаму не глядзіш тэлевізар?

Я вылучыў вочы, кніга паляцела з рук і пляснулася на падлогу. «На табе ёсьць, здурнеў!» — падумаў пра сябе я, але не ўстрымаўся і запытаў:

— Ты хто?

— Я? Хто, хто, вядома хто, — закрычаў ён. — Азіятка-малодшы, васьм хто! Уключай тэлевізар!

Ніякіх Азіяткаў, старэйшых ці малодшых, я ня ведаў, хаця, па праўдзе кажучы, недзе і некалі чуў такое прозьвішча, бо хіба мала на сьвеце Азіяткаў, і таму толькі пацепаў у адказ плячыма.

— Ты чуеш, сволач, ці не? — між тым затупаў ён ножкамі, — уключай, кажу!

Я разявіў рот. «Сволаччу» звычайна мяне называла жонка.

«Скуль ён ведае?» — падумаў я і, ня вытрымаўшы, пацікавіўся:

— А навошта?

— Як навошта? — аж задрыжэў Азіятка-малодшы, — каб паслухаць пра наша шчасьлівае жыцьцё!

— А чаму пра шчасьлівае жыцьцё трэба слухаць? — разгубіўся я. — Пра яго трэба ня слухаць, а проста мець.

— Дурань, дурань, — замахаў рукамі Азіятка-малодшы, — быў дурнем і дурнем застанься! Гэта я буду вырашаць, што слухаць, а што мець! Я! Дык уключы ці не?

— Не.

— Ах так, ну глядзі!

Ён ухапіўся за шнур ад відэамагнітафона, які матляўся сам па сабе, і, як цырка па ліне, спусьціўся на падлогу, адкуль, пагразіўшы мне кулаком: «Я табе!» — кінуўся да канапы. На канапе ляжаў пульт ад тэлевізара, і пакуль да мяне дайшло, што яму патрэбна, ён ужо быў каля яго. «Вось зараз я!» — выцягнуў ён у

другі раз кулак і ўскочыў на кнопку. Тут жа загарэўся экран.

— Празь пяць гадоў ня меней як па пяцьсот даляраў... — сказаў чалавек у тэлевізары і, зрабіўшы тэатральную паўзу, дадаў: — кожнаму!

Я яго адразу пазнаў, гэта быў Азіятка-старэйшы.

— Ах ты так, так, падла, ну глядзі, глядзі, пашкадуеш! — залямантаваў ён, пасыла таго, як, пстрыкнуўшы пальцам, я зьбіў яго з пульты.

— Вой, не забалела? — занепакоіўся я.

— Нічога, пасьмяеся, пачакай, — заскрыгатаў ён ад злосьці зубамі, затым скаціўся і зьнік пад канапай.

Я падняў з падлогі кнігу і паклаў яе на месца ў шафу.

Азіятка-старэйшы тым часам да таго разышоўся, што наабычаў, не параіўшыся зь сям-тым, падумаць, і, калі будзем добра сябе паводзіць і слухацца, не па пяцьсот даляраў, а чорт яго ведае — мо і па пяцьсот пяцьдзясят. Але добра сябе паводзіць і слухацца нават і за невядома што я не хацеў. Вось чаму, выключыўшы тэлевізар, пайшоў спачатку ў кухню, дзе наліў сабе з прыхаванай бутэлькі чарку каньяку. Калі стукнула па галаве, зь якой адразу вылецелі Азіяткі, я завярнуў у спальню, лёг на ложак, заплюшчыў вочы і заснуў.

Разбудзілі мяне галасы з залі, адзін зь якіх — яго цяжка было зьблытаць зь іншымі — належаў Азіятку-старэйшаму, а другі — невядомай жанчыне.

— Яшчэ было цёмна, калі з варот мэханізаванага двара выйшлі пяць трактароў, якія, стоячы на ганку канторы, строгім, але справядлівым позіркам правёў у дарогу спэцыяліст па ідэалягічнай працы Кандрат Яўхімавіч Сілівончык, — пчыра захапляючыся, апавядаў Азіятка-старэйшы. Незнаёмая жанчына зьнянацку, без усялякай сувязі, перабівала яго:

— Гэта ня проста кладзе ведаў, частка інтэлектуальнага скарбу чалавецтва, а таксама і культурна-аздараўленчы комплекс. Тут, за дзьвярыма, сярод штаблялёў кніг і падшывак «Советской Белоруссии», налева, да прыкладу, казіно, напра-

ва — лазьня з масажысткамі, а недзе над галавою, пад дахам, так высока, што замірае дух і займае дыханьне, — трамплін.

— Назаўтра, нягледзячы на залеву, выехалі сем трактароў, і Сілівончык, памахаўшы ім насоўкай з вакна канторы, сказаў: «Яны справяцца!» — і так, справіліся, ёсьць сто сорок гектараў! — не здаваўся Азіятка-старэйшы. Але зноў нахабна лезла жанчына:

— І вось ужо равуць бульдозэры, перазнавалы, па кабину ў гразі паўзучы самазвалы, недзе грукаюць малаткі і вшчыць піла — гэта пачалося будаўніцтва яшчэ аднаго найунікальнейшага помніка нашай эпохі, а менавіта — мастацка-спартовай галерэі сьпіралепадобнай формы, у якой, паводле задумы праектоўшчыкаў, наведнікі, стаўшы на роляквыя лыжы...

«Гэта Азіятка-малодшы», — падумаў я і, сунуўшы ногі ў тапкі, ціхенька выйшаў у калідор. Дзьверы ў залю былі расчыненыя. Азіятка-старэйшы, зноў перахапіўшы ініцыятыву, надрываўся на палках, сеючы зь Сілівончыкам яравыя, а малодшы валтузіў на канапе каля пульты такую ж маленькую, як і сам, жанчыну.

— Не чапай, кажу, не чапай! — заламваў ён ёй руку, седзячы ў яе на сьпіне.

— Адпусьці, баліць, — хрыпела яна, дрыгаючы маленькімі нагамі.

— А будзеш лезьці, будзеш? — дапытваў ён, націскаючы мацней.

— Мярзотнік, паскуда, пусьці! — дыхаючыся, не здавалася яна, і не дарма, бо нечакана, падцягнуўшы пад сябе ногі, неак вывернулася і, ня доўга думаючы, цапнула зубамі Азіятку-малодшага.

— У-у, курва! — завьў ён і, ускочыўшы на ногі, ухапіўся за пакусаны бок.

— Во табе яшчэ! — засіпела яна і ўдупіла яму кулаком у вуха.

Азіятка-малодшы кінуў бок і ўхапіўся за вуха, а яна, глынуўшы паветра, скочыла на пульт. Так і не пасьпеўшы адсеяцца, Азіятка-старэйшы зьнік, а яго месца заняла вельмі прыгожая, векам каля трыцяткі, вядучая.

— Вы глядзелі «Яго навіны», — сказала яна. — Сеньня, як і заўсёды, з вамі была...

Я аслупянеў і, хто быў сеньня, як і заўсёды, з намі, не пачуў: маленькая кабета на пульце была вылітая прыгажуня з тэлевізара.

— Паглядзі, васьм ён! — кінуўшы сваё вуха і тычкаючы ў мяне пальцам, сказаў Азіятка-малодшы.

— Фі, які брыдкі, няголены, — скры-

вілася яна.

— Г'яніца, — сказаў ён.

— Ага, сніяк, адразу відаць, — хігнула яна.

— Ня хоча слухаць пра наша пшчасьлівае жыцьцё, — намовіў ён.

— Што ты кажаш! — пляснула яна рукамі. — Во гад!

— Хутчэй, вораг народу, зьбіў мяне, — паскардзіўся ён.

— Ад такога можна чакаць чаго заўгодна! — згадзілася яна.

І тут яны мелі рацыю, бо, прыкінуўшы на вока, трапіло ці не, я ўхапіў з нагі тапаць і шпульнуў ім, паляючы ў пульт.

— Бандыт! — закрычаў Азіятка-малодшы і кінуўся пад канапу.

— Ратуйце! АМОН! — загаласіла яна і сіганула ўсьлед.

— Я вам дам АМОН, — раззлаваўся я і як быў, бяз тапця, пабег на балконе за ліхтаром і венікам.

Праз паўхвіліны, ня больш, пляснуўшыся на жывот, я засьвяціў пад канапу, але ні Азіяткі-малодшага, ні яго малпапсенькай сяброўкі там ужо не было.

Потым, здаецца, я нешта пісаў, седзячы за сталом у кухні, прыхапіўшы з сабой пульт ад тэлевізара. Здаецца, бо, калі затэлефанавала жонка, каб запытаць, што робіць Уладзік, азірнуўшыся, адказаў, што ня ведаю.

— Ты што, у гарачы? — пачуў я ў слухаўцы, — паглядзі на гадзіннік!

Я паглядзеў, было пшэсьць гадзінаў. Давялося ляцець у дзіцячы садок і потым вяртацца з малым на руках, бо, як і на плях, ішоў дождж. Але больш тым вечарам ні Азіяткаў, ні прыгажунь з тэлевізара я ня бачыў, і толькі калі жонка ўклала Ўладзіка спаць, пачуў ад яе такія словы:

— Ты ведаеш, ну і выдумшчык у нас расьце!

— А што?

— Кажы, бачыў нейкіх маленькіх чалавечкаў.

— Дзе?

— У залі, калі гуляў са сваімі машынкамі.

— Ня можа быць!

— Чаму, хіба ня твой сын?

«Мой, — падумаў я, — але дзе яму такога выдумаць!»

Мы пасядзелі яшчэ ўдваіх і пайшлі спаць.

Разбудзіла мяне жонка. Быў шэры ранак, субота.

— Прачніся, чуеш, прачніся, — трасла яна мяне за плячо.

Я разыліў павеці.

— Што?

— Ідзі паглядзі!

Адразу заняла сэрца.

«Азіятка, — падумаў я, — нешта вычаўпіў!»

PHOTOBYMEDIANET

І вядома, гэта быў ён, бо проста вывернуць з шафы на падлогу кнігі было мала, тут жа ў кучы валяліся таксама выдраныя і пакамечаныя з кніг старонкі.

— Я ведаю, — сказаў я жонцы, — хто гэта зрабіў, але ты не паверыш.

— Чаму? — спытала яна.

— Бо гэта неверагодна.

— А ты паспрабуй.

— Добра, — згадзіўся я. — Памятаеш, учора Ўладзік казаў, што бачыў маленькіх чалавечкаў?

— Ну?! — насцьярожылася яна.

— Гэта яны, — сказаў я.

— Ты што, мяне за дурніцу маеш? — пырснула яна сьлязьмі й выйшла.

Я ўздыхнуў і, стаўшы на калені, пачаў зьбіраць кнігі, укладваючы па магчымасьці выдраныя старонкі на месца.

— А я ж цябе папярэджаў, папярэджаў, жывёла ты гэтакая, ці не? — нечакана пачуў я за сьпінаю ўжо добра знаёмы сільны голас.

Я адварнуўся. Азіятка-малодшы, маленькая прыгажуня і яшчэ адзін, увесь нейкі белы, ад валасоў на галаве да вусікаў пад носам, стаялі на століку каля тэлевізара.

— Чаго маўчыш? — неяршліва тупнуў ножкай Азіятка-малодшы.

— Глядзеце, зараз заплача, — ухмыльнулася маленькая прыгажуня.

— Што, і «Чэсную размову» не глядзіць? — вельмі здзіўлена, нібыта ня верачы, што гэта магчыма, спытаў бялявы тып.

Азіятка і кампанія

Працяг са старонкі 29.

— Не, не глядзіць, — пагардліва адказаў Казіятка-малодшы і патлумачыў: — Яму няма калі, ён кніжкі чытае. — А потым як гаркнуў: — Дзе схаваў пульт, пульт, кажу, нясі, паразыт!

Я кінуў, маўляў, ужо лячу, і ўскочыў з каленяў. У гэты момант яны і зьніклі, і ні за тэлевізарам, які я пераставіў на падлогу, ні за столікам, які адцягнуў ад сцяны, — нідзе іх не было.

Я нічога не разумеў, але што яны яшчэ сябе пакажуць, ведаў напэўна.

Пасля абеду мы пайшлі да сяброў на Дзень народзінаў і не забавіліся позна толькі таму, што, нагуляўшыся, занатурывіўся ўладзік. Ужо калі падымаліся ў ліфце, я ўзяў яго на рукі. Жонка адчыніла дзьверы, мы пераступілі парог і абамлелі. У залі працаваў тэлевізар.

— Я ж яго, як адыходзілі, выключала! — шэптам сказала яна.

— А я аднёс пульт у спальню, — пацьвердзіў я.

— Мама прыехала? — зрабіла здагадку яна.

— Не, — запярэчыў я, — яна б папярэдзіла.

— Ну ня злодзей жа гэта глядзіць тэлевізар? — зьбянтэжана спыталася яна.

— Не, — адказаў я, — горай, гэта Азіятка-малодшы.

— Які Азіятка-малодшы?

— Зараз убачыш, — я апусціў Уладзіка на падлогу. — Хадзем.

Яны сядзелі на канапе кружком і грызлі, цягаючы з надарванага пачка, чыпсы, каля канапы валяўся пульт.

Бяры, бяры, бяры,

Усё тваё, тваё

Тваё, тваё, тваё,

Усё, усё, усё...

— Пшчэла ў тэлевізары размаляваная, напаўголая дзявуля, падкідаючы ў гару ногі, напэўна, каб лепш было бачна, дзе і за што браць у першую чаргу.

— А, во, прыпёрліся, — сурова сказаў Азіятка-малодшы, заўважыўшы нас у дзьвярох. — Швэндаюцца невядома дзе, замест каб тэлевізар глядзець.

— Ага, такі канцэрт прапусьцілі, — зашкадавала маленькая прыгажуня.

— За бацьку! За бацьку! — дзіка завуў ужо немаладога веку сівы, барадаты мужчына і, ня маючы моцы ўстрымацца, пайшоў па канапе ўпрысядку.

Жонка зьбялела, Уладзік ступіў крок назад.

Толькі ён, ён, ён,
У сэрцы маём!

— ускочыла за барадатым тая самая, што і ў тэлевізары, толькі маленькая дзявуля.

— Я зараз упаду, — ціха паведаміла жонка.

Уладзік высалапіў язык.

— Але яшчэ будзе «Чэсная размова», — уступіў у гаворку бялявы тып і, зрабіўшы хмуры твар, строга дадаў: — «Чэсную размову» глядзець мне абавязкова, бо...

— Не, спачатку хай глядзіць канцэрт, — перабіла яго яшчэ адна сьпявачка, таксама, як і першая, размаляваная і без адзеньня, і, улупіўшы нешта, чаго разабраць не было аніякай рады, акрамя слоў: «...рабі...твая...я...як я...» — вылецела з кружка.

Клюшка і лыжы — браты навек!

«Зараз будзе падкідаць ногі», — падумаў я, але памыліўся, бо, выкрыкнуўшы ў апошні раз «як я!», адварнулася і затрэсла голым задам.

— О, Божа, — застагнала жонка.

Уладзік хіхікнуў і засунуў палец у нос.

— Стаяць! — раптам раздалося недзе каля ног.

Жонка ўхапілася за вушак. Уладзік дастаў з носу палец і схаваў руку за сьпіну. Я паглядзеў долу. Маленькі, тоўсты, як калабок, чалавек, упіраючыся абедзьямова рукамі, перакуліў пераз парожак бутэльку да канапы, абярнуўся, выцер з лобу рукавом пот і сказаў:

— Яшчэ наперадзе хакей. Ты будзеш глядзець хакей, га? Цябе пытаюся. Адказваць мне, адказваць, кажу, морда!

Я паглядзеў на жонку, якая сядзела на падлозе, на ўладзіка, у вочках якога сталі сьлёзы, і, кінуўшыся, схавіў тэлевізар.

— Што робіш, што робіш, гад?! — пазьверску зароў Азіятка-малодшы.

— Трымай яго, трымай! — заекатала маленькая прыгажуня.

— Стаяць! — зароў таўстун.

Але было позна. З калідору, піхнуўшы нагою незачыненыя дзьверы, я павярнуў у сьмецьцеправод і, кінуўшы, ня ведаю, недзе ў кут тэлевізар, пабег назад.

Першым мы злавілі бялявага, які хваўся пад канапай. Я падцягнуў яго венікам да сябе і схавіў за нагу.

— Вы ня маеце права, гэта самаволь-

ства, я буду скардзіцца ў ААН, будзце адказаць, — матляючыся ў мяне паміж пальцамі, успомніў ён раптам аб правах, хоць і маленькага, але чалавека. Жонка стаяла побач з парожнім слоікам з-пад кампоту ў руках. Я кінуў у слоік бялявага і павярнуў накрывку з загадзя зробленымі для паветра дзірачкамі. Затым у куце мы ўгледзелі абедзьявых дзявуль: яны ціснуліся адна да другой, плакалі, бажыліся, што вось-вось пойдучь замуж за бізнэсоўцаў і больш ня будуць.

Барадатага певуна давялося высмоктаваць з-пад кніжнай шафы пыласосам.

— Пакутую за бацьку! — заявіў ён, але, апынуўшыся на дне слоіка, адразу пачаў ціскаць дзявуль.

Маленькую прыгажуню заўважыў Уладзік, калі яна бегла калідорам да вешалкі, каб схавацца ў адзеньні. Яна, у адрозьненне ад дзявуль, не скутоліла, а наадварот, так напраткі, не саромеючыся, паведаміла, што яе муж і тры ці чатыры (яна ўжо ня памятала дакладна) каханкі — бандыты і са мною пагавораць зблізку.

Таўстуна ж, вядома, знайшлі на кухні, у лядоўні, але як ён туды залез — і да гэтай пары невядома. Калоцячыся ад страху, ён еў сасіску, а калі я паманіў пальцам, раптам ні з пупчы ні з поля закрычэў:

— Клюшка і лыжы — браты навек!

— Добра, хай сабе, ідзі, — папрасіў я.

Ён нека сумна паглядзеў на мяне, уздыхнуў і, ускінуўшы, як бярвяно, на плечы недаедзеную сасіску, ступіў насустрач лэсу.

І толькі Азіятка-малодшы прапаў як у ваду ўпаў. Але ноччу, калі, стаміўшыся шукаць, мы паляглі спаць, выявіўся і ён.

Уладзік спаў з намі, у спальні, на сваім ложку, бо заставацца ў адзіноце яшчэ баяўся, як раптам, праз сон, я пачуў яго крык.

— Мама, мама!

Я падхапіўся і запаліў святло. Уладзік сядзеў на падушцы, падабраўшы пад сябе ногі, а Азіятка-малодшы імчаў да дзьвярэй у калідор. Тут, зьяцеўшы з ложка, я яго і схавіў і, не зьвяртаючы ўвагі на зубы, якімі ён ушўся мне ў руку, пайшоў спачатку на кухню, за слоікам, а потым у прыбіральню.

— І табе не шкада? — спытала жонка, стаячы ў мяне за сьпінай.

— Шкада, але ж трэба нарэшце нешта рабіць, — адказаў я, націскаючы на рычажок унітаза.

Рынула вада, дала фантанам, завіравала і паляцела ў сьцёкавую трубу.

— А тэлевізар? — задала пытаньне жонка.

— Абыдземся пакуль, нічога, — сказаў я і сунуў ёй у рукі пусты слоік.

Будзь адважны

ЗЬБІГНЕЎ ГЭРБЭРТ

ДЗЬВЕ КРОПЛІ

палалі лясы —
а гэтыя двое
спляталі рукі на шыях
нібы букеты ружаў

людзі ў сховішчы беглі
а ён казаў што ў жонкі валасы
у якіх можна схавацца

накрыўшыся адным пледам
яны шапталі бессаромныя словы
малітву закаханых

а калі было вельмі кепска
з галавой занураліся ў вочы насупраць
і замыкалі іх моцна

так моцна што не адчулі агню
які даходзіў да веек

да канца былі мужныя
да канца былі верныя
да канца былі падобныя
як дзьве кроплі
на краі твару

Зьбігнеў Гэrbэрт (1924—1998), паэт і эсэіст, аўтар драматычных твораў, пісьменьнік зь вялікім даробкам, выключным мастацкім і маральным аўтарытэтам і біяграфіяй, трагічна ўплеценай у гісторыю XX ст.

ПАСЛАНЬНЕ ПАНА КОГІТА

ідзі куды пашлі тыя да цёмнага краю
па залатое руно нябыту тваю апошняю ўзнагароду

выпрастаны ідзі сярод тых на каленях
тых павернутых сьпінамі і павергнутых ніцма

ты ўратаваўся не для таго каб жыць
у цябе мала часу а трэба сьведчыць

будзь адважны калі здраджвае розум будзь адважны
па апошнім рахунку толькі гэтае лічыцца

а бясьсільны твой Гнеў хай будзе як мора
кожнага разу як будзеш чуць голас зьяняваных бітых

хай не пакіне цябе сястра твая Пагарда
да баязьліўцаў шпегаў і катаў — яны перамогуць
і на тваім пахаваньні з палёгкаю кінучь жменьку зямлі
а караед напіша палепшаны твой жыцьцяпіс

і не выбачай сапраўды не ў тваёй гэта ўладзе
выбачаць ад імені тых каму здрадзілі на сьвітанку

але сьцеражыся марнае пыхі
глядзі ў люстэрка на свой блазанскі твар
паўтарай: я быў пакліканы — а ці ж не было лепшых?

сьцеражыся чэрствасьці сэрца любі ранішняю крыніцу
птаха зь невядомым іменем дуб зімовы
сьвятло на муры раскошу неба
ім непатрэбны твой цёплы подых
яны для таго каб сказаць: ніхто цябе не суцешыць

чуйнуй — калі сьвятло на гарах дае знак — устань і ідзі
покуль кроў кружыць у грудзёх тваю цёмную зорку
паўтарай чалавецтва старыя заклёны байкі й легенды
бо так здабудзеш дабро якога ты не здабудзеш
паўтарай вялікія словы паўтарай іх упарта
як тыя што йшлі ў пустэльні і гінулі ў пяску

а ўзнагародзяць цябе тым што ёсьць пад рукамі
пугаю сьмеху забойствам на сьметніцы

ідзі бо толькі так ты будзеш прыняты ў таварыства халодных
чарапоў у гурт тваіх продкаў: Ралянда Гэктара Гільгамэша
абаронцаў краіны бязь межаў і гораду попелу

Будзь верны Ідзі

Пераклаў з польскай
Андрэй Хадановіч

Наталья Гарбанейская: «Я не дзялюся на дысыдэнтку й паэтку»

Зь легендарнай расейскай
пісьменьніцай гутарыць Ігар
Бабкоў.

Калі паэтка Наталья Гарбанейская з аднадумцамі выйшла ў 1968 годзе на Красную плошчу ў Маскве, пратэстуючы супраць уварваньня савецкіх войскаў у Чэхаславацкію, ёй было 32 гады. Пасьля гэтага былі 3 гады за кратамі (1969—1972), з 1975-га яна выехала на Запад, дзе й асела.

На радзіму яна доўгі час не магла вярнуцца нават пасьля падзення саветаў: у ейных уцяжкачкіх дакумэнтах было пазначана «акрама СССР». У Расею, якая абвясціла сябе правапераемніцай Савецкага Саюзу, французскія памежнікі Гарбанейскую не выпускалі. Толькі цяпер, атрымаўшы польскае грамадзянства (і па-ранейшаму жывучы ў Парыжы), паэтка можа спакойна падарожнічаць на радзіму.

У Францыі спн.Наталья ня толькі ўдзельнічала ў стварэньні сьлыннага часопісу «Континент», але і супрацоўнічала з нашым земляком Ежы Гедройцам у ягонаў «Kultur». Гедройцаў юбілей і прывёў яе ў Менск.

Застаючыся расейскай паэткай, Гарбанейская ведае і польскую літаратуру (перакладае польскіх паэтаў), і французскую. Зь літаратуры й пачалася нашая гаворка на ўтульным балконе Дому літаратара.

Ігар Бабкоў: Якой Вы бачыце сучасную расейскую літаратуру?

Наталья Гарбанейская: Я яе чытаю пераважна ў часопісах праз «Часопісную залу» ў Інтэрнэце. Нейкія кнігі мне дасылаюць, нешта я чытаю. Увогуле, я б сказала так: сучасную прозу я ведаю сярэдне, сучасную паэзію — лепей... Паэтаў добрых вельмі многа. Я б сказала — больш, як трэба. Хоць, на самрэч, гэта няпраўда: кожны паэт камусьці патрэбны.

«Першага паэта», якім быў Бродзкі, няма. І, відаць, цяпер не патрэбны такі. Але, прынамсі для мяне, шмат паэтаў самай высокай клясы — і старэйшых,

і маладзейшых (кшталту Кынжэва і Гандлеўскага). І яшчэ маладзейшых, кшталту Кібірава. І вельмі багата бачу вершаў маладых паэтаў. Магчыма, адразу ўсё не ўзгадаю: нядаўна бачыла добрыя вершы нейкай дзяўчыны, яшчэ зусім маладой. Прычым яна выявілася дачкой паэта, якога ўвогуле ніхто ня ведаў і ад якога яна многаму навучылася.

Шмат добрых паэтаў. Калі браць старэйшых, то цудоўныя вершы піша Іна Лісьнянская. Шмат добрых паэтаў. І ўсе розныя! Вельмі шмат цікавага. Я лічу, што расейская паэзія сёньня ў вельмі добрым стане. Вядома, тое, што ў мінулым годзе заснавалі прэмію «Паэт» і не знайшлі на яе лепшага ляўрэата, чым Кушнер, — гэта ганьбішча. На мой погляд, Кушнер — гэта проста нішто. Пры тым, што ёсьць Лосеў, Кынжэў... Але іх нават ня вылучылі. Вылучылі Кушнера, Кубланоўскага і Чухонцава. Ужо лепей далі б прэмію Чухонцаву!

ІБ: А да Сэдаковай як Вы ставіцеся?

НГ: Гэта зусім не майго раману! Мяне яе вершы нудзяць. Але я ведаю,

што ў яе шмат прыхільнікаў, якім, імаверна, яе вершы нешта кажуць. Таксама, як я бачу, напрыклад, што вельмі таленавітая Вера Паўлава, але мяне ад яе вершаў з душы верне... Сэдакова як паэтка мяне нудзіць. А пабачыла я яе летась — сама яна мне хутчэй спадабалася.

ІБ: А з польскай паэзіі?

НГ: Я ведаю пераважна тое, што мне дасылаюць перакладаць. Я была, праўда, нядаўна на фэстывалі ва Ўроцлаве, дзе, дарэчы, былі і беларускія паэты. Там быў Гэмбіцкі — вельмі цікавы паэт. Ёсьць паэтка, якую вельмі хваляць. Але я паглядзела — зноў не майго раману: Крысьціна Міладэнская. З старэйшых яшчэ жыве Юлія Хартвіг.

ІБ: А паміж Мілашам і Гэрбэртам каго б Вы выбралі?

НГ: Я рэдкі чалавек, які не выбірае. Для мяне кожны існуе па-свойму — і Мілаш, і Гэрбэрт. Па-чалавечаму, па жорсткасьці — вядома, Гэрбэрт. А па вершах — і той, і другі. Мілаш у сваіх эсэ мяне вельмі многім захапляе, многім раздражняе. Гэрбэрт — чалавек, створаны з аднаго каменя... Большыня палякаў выбіраюць паміж імі. Я думаю, што не выбіраю, бо гэта мне ня родная паэзія. Гэта як па-расейску нельга любіць Ахматаву і Цьвятаеву. Нельга любіць Дастаеўскага і Талстога. Я як пайшла ў Дастаеўскага... Я часам бяру Талстога: усё ж такі Леў Талстой! Пачынаю чытаць — не па кані корм... Таксама, думаю, і палякі рэзка дзеляцца паміж Мілашам і Гэрбэртам.

ІБ: А як бы Вы ацанілі сучасную французскую літаратуру?

НГ: Гэта такая пустэча! Рэч у тым, што французская мова ўжо вельмі амярцьвеляе. Калі яе спрабуюць ажывіць, яе расхітваюць да стану зусім хуліганскага хаосу — неразумнага, ня хлебнікаўскага, не! Гэта вельмі жорсткае мова, для вершаў яна наагул непрыдатная. Што да прозы, там ёсьць нейкія паўмаргінальныя зьявы, як быў Рэмон Кено: «Заві ў мэтро» — цудоўная рэч. Як сёньня Даніэль Пэнак: ён піша

сьмешныя дэтэктывы і робіць там дзіўныя рэчы з мовай.

Людзі, якія сапраўды ловаць мову вуліцы, — яны сымулююць. А французы — народ вельмі красамоўны. Я на гэтым лавілася. Напрыклад, мой сябар Андрэ Глюксман робіць якую-небудзь выдатную заяву — па «Салідарнасьці» тады альбо па Чачэніі цяпер. Я пачынаю перакладаць — і бачу, што ўсё гэта пустэча, аратарскія прыёмы, гэта ўсё можна сказаць у двух словах. Сказаць значна больш чалавечна... Пры тым, што мы зь ім аднадумцы, вельмі добра ставімся адзін да аднаго, і ён сапраўды вельмі шмат зрабіў. І, можа быць, французы разумеюць толькі такі тэкст. Але гэта жахліва, што яны разумеюць толькі такі тэкст! Бо я лічу, што гаварыць трэба па-чалавечы.

Француская культура мяне вельмі засмучае. Вяўленчае мастацтва, магчыма, калі-небудзь зноў зьявіцца, але цяпер яно зусім вырадзілася. Памёр чалавек, якога я абвясціла сваім асабістым ворагам, — скульптар Сэзар, які панастаўляў паўсюдна ў Парыжы жудасных скульптураў: кентаўр, яшчэ штосьці... Адзіны прыстойны ягоны помнік — Восіпу Цадкіну ў Люксембургскім садзе: там стаіць скрыпач, а ўнутры ў яго скрыпка. Гэта адзіны ягоны помнік, а так — выверт, выверт, выверт!

ІБ: Кундэра неяк іранічна выказваўся наконт дыялёгу французскай і расейскай культураў. Да Кундэры Вы як ставіцеся?

НГ: Кундэра таксама мой асабісты вораг. Хаця мы зь ім незнаёмыя. Кундэры яшчэ да знакамітага ягонага эсэ, на якое запярэчыў Бродзкі, у 1978 годзе, да 10-годзьдзя ўварваньня ў Чэхаславакію, даюць вось такое месца (шырока паказвае рукамі. — **АВ**) на другой старонцы *Le Monde*. І ён там піша: у нас была чэская культура, а 10 гадоў таму савецкія танкі прывезлі нам расейскую культуру. Сумнеўны тэзіс, што савецкія танкі прывезлі расейскую культуру. Сумнеўны тэзіс, што чэская культура да таго моманту ўвесь час квітнела. У 60-я гады, калі Мілан Кундэра быў маладым паэтам (яшчэ не прэзікам), камуністам, друкаваўся, Вацлава Гаўла не прымалі ў інстытут, бо ён быў сынам «буржуя». Каталіцкія паэты сядзелі на ўранавых рудніках, Ян Заграднічак, найбуйнейшы чэскі каталіцкі паэт, толькі ў 1961 годзе выйшаў (у іх вельмі позна пачалі выпускаць) з уранавых руднікоў і праз пару месяцаў памёр. Таму наконт таго, што чэская культура

квітнела, таксама можна паспрачацца. Але калі Кундэра кажа, што чэская культура квітнела, дык каму ж верыць? Вядома, Кундэры, а ня нейкай рэакцыянэрскай Гарбанеўскай!

ІБ: А ці ведалі Вы Данілу Кіша?

НГ: Ведала! З Данілам Кішам мы сустрэліся, калі неяк аднаго разу дысьдэнтаў паклікалі на прыём да Мітэрана. Я туды пайшла, бо хацела падысьці да Даніэлы Мітэран (жонка тагачаснага

Сучасная французская культура мяне засмучае.

прэзыдэнта Францыі Франсуа Мітэрана. — **АВ**) і сказаць ёй, каб яна заступілася за Ратушынскую, якая тады сядзела ў лягеры. І тут я сустрэла Данілу Кіша, мы зь ім ужо былі знаёмыя. Ён мне кажа: «Мы тут проста белыя вароны». Нас паклікалі толькі дзеля таго, каб мы ім склалі алібі... Я яго толькі крыху ведала, але ён быў дзівосны, нейкі такі — як пабачыш, так адразу раскрываецца і сэрца радуецца! Вельмі добры быў чалавек.

ІБ: А ці ведаеце Вы беларускую літаратуру? Не ў перакладах, а ў натуральным выглядзе.

НГ: Практычна не. Па-ўкраінску, памятаю, я яшчэ ў дзяцінстве чытала Шаўчэнку. Потым ужо, у Парыжы, у мяне былі кніжкі розных украінскіх паэтаў, і я перакладала — і Стуса, і Сіманенку, і Калынца... А вось беларускіх — не. А ў мяне заўжды было нейкае такое шчымлівае пачуцьце да Беларусі. Я заўжды лічыла, што гэта самая жабрацкая рэспубліка ва ўсёй гэтай краіне. А потым выявілася, што — не! Калі наступіла ўся гэтая перабудова і галаснасьць і стала можна друкаваць матэрыялы, якія раней нельга было друкаваць, у нейкім навуковым зборніку я прачытала матэрыялы дыялекталягічнай экспэдыцыі канца 70-х гадоў (іх не дазвалялі друкаваць). Экспэдыцыя была ў Вялікалуцкі раён. І яны запісвалі проста прыклады таго, што людзі кажуць. Шмат такога людзі казалі, за што і не далі надрукаваць. У прыватнасьці, людзі казалі: «А па прадукты мы тут ходзім за мяжу ў Беларусь». І тут я зразумела, што — яшчэ больш жабрацкія: яны ж хадзілі не ў сталіцу, ня ў Менск, а ў нейкую суседнюю вобласць...

Адам Воршыч: Ці ўспрымаюць Вас дагэтуль дысьдэнткай у Расеі?

НГ: Успрымаюць! Але ўсё-ткі — ня

толькі так. Летась я прыехала ў Расею, васьм з паловай гадоў не была, бо ў мяне былі ўцякацкія дакумэнты, і французы мяне не пускалі. А летась я атрымала польскі пашпарт і амаль адразу, як змагла, — паехала. Я была на Міжнародным фэстывалі паэзіі, які бывае раз на два гады, выступала на адкрыцьці й на прэзэнтацыі анталёгіі паэтаў дыяспары. Потым я заходзіла на іншыя выступы й бачыла, што паўсюль было надзіва багата народу. Я думала: усе скардзяцца, што вершы нікому не патрэбныя. Як гэта нікому не патрэбныя, калі поўныя залі? Меншыя, большыя, але — поўныя! На вечарыне паэтаў дыяспары выступала каля сарака паэтаў, працягвалася ўсё гэта тры гадзіны — ніхто не сыходзіў. Магчыма, у кожнага паэта былі свае знаёмыя... І ў мяне было пяць сваіх уласных, асобных вечарынаў, на якіх таксама было поўна народу. Значыць, мяне ўспрымаюць ня толькі як дысьдэнтку. Я заўжды кажу: я не дзялюся...

ІБ: На дысьдэнтку і паэтку?

НГ: Так, не дзялося. Я — Наталля Гарбанеўская! Гэта вычарпальна.

Занатаваў Адам Воршыч

250 АДКАЗАЎ

Кніга Яна Станкевіча «За родную мову й праўдзівы назоў» — сапраўдная энцыклапедыя беларускага нацыяналізму ХХ стагодзьдзя.

Станкевіч, Ян.
За родную мову й праўдзівы назоў.
Выбранае. — Менск, 2006.

Драма нацыянальнага мэнталітэту

Камэдыі Макаёнка занадта зладзённыя. І тое, што іх ня ставяць, дыягназ сучаснаму тэатру. Піша **Аляксандар Фядута**.

Сёння, калі «купалаўцы» ўжо пачалі забывацца беларускую аргаэпію, а рэжысэры адмаўляюцца ад рэалізму на карысьць мала каму зразумелага абсурду, Андрэя Макаёнка перасталі ставіць. Ён падаўся занадта камунна-аптымістычным, што трактуецца як ледзьве не ідэалігічнае злачынства.

Насамрэч камэдыі — дый ці камэдыі? — Макаёнка сучасныя настолькі ж, наколькі сучасны мэнталітэт беларусаў.

Толькі вельмі прастадушны чалавек можа паверыць, што дэя «Зацоканага апостала», напрыклад, адбываецца на шчасліва загнілым Захадзе. Ды які там Захад? Чыста сучасная Беларусь.

Вось крычыць Тата — клясычны ідэалігічны работнік: «Хлусьня мяне корміць! Мая хлусьня і цябе корміць, усіх вас корміць! А стаў бы я гаварыць праўду? Мяне выпшурнуць вон! Маёй фірме ня трэба праўда. <...> Голад навучыць і цябе лаць. Шчыра і тэмпрамэнтна будзеш хлусіць, калі браць захочаш».

Тату можна зразумець: пабунтавалася маладое пакаленьне. Жыць паводля хлусьні яму перахацелася. Сын нават дзеля жратвы ня хоча хлусіць. І крычыць: «Не паддамся-а-а! Лепей на касьпёр! А поўзаць ня бу-у-ду!»

У такім стане Сын вывальваецца з акна на плошчу. Далей у Макаёнка ўсё сканчаецца сумна — Сын, ляснуўшыся галавою аб брук, губляе былы рэвалюцыйны энтузіязм і становіцца «нармальным» — то бок гатовым пагадзіцца на сваю адмераную бацькам пайку.

Сясстрычка — усё ж такі да аднаго пакаленьня належаць — здагадваецца: «Ды ён жа ідыётам стаў!.. А ён так хацеў стаць прэзыдэнтам... ці прэм'ер-міністрам. І стаў бы. А цяпер...»

Але Дзед — мудры, пагатоў як Дземянцей, — ставіць кропку ва ўсёй гэтай дыскусіі: «Во цяпер-то ён напэўна стане.

Толькі такія і становяцца...»

Гэта — 1969 год. Касыгінская рэформа ўжо затхнула ў лагоднай цішы камуністычных кабінэтаў. То бок прэм'ерам ён быў і застаўся, толькі вась прэм'ерская «пайка» сталася належнай выключна «ідыёту», а не рэвалюцыянеру. У прэзыдэнты «ідыётаў» — то бок асобаў, што ня ўдзельнічаюць у вызначэньні палітычнага выбару нацыі, — не бяруць, але ў прэм'еры бяруць, і яшчэ як.

Касыгін — не беларус. Ён разумны і адукаваны «савок», якому ўласцівыя ўсе тыя самыя рысы, што і ўсім постсавецкім (ці нэсавецкім?) беларусам. А што — нашыя Чыгін ці Лінг былі чымнебудзь лепшымі? Горшыя — можа быць і так (у Касыгіна ўсё ж за плячыма быў блякадны Ленінград).

Я не сьцьвярджаю, што Андрэй Макаёнак трымаў дуло ў кішэні і меў наўвече менавіта савецкую ўладу. Можа, ён і меў яе наўвече, і ня толькі наўвече меў, але ён шчыра верыў у тое, пра што пісаў.

Хаця — пра што ён пісаў? Пра што наагул пісалі беларускія клясыкі?

Возьмем самую вядомую п'есу Макаёнка — трагікамэдыю «Трыбунал». Праўдападобна, «Трыбунал» — рэкардсман паводле колькасці пастановак у Савецкім Саюзе, а мо і ва ўсім сацыялге-ры. Гісторыя вясковага старасты, які выконваў партызанскае заданьне і заплаціў за сваю ўяўную здраду жыцьцём сына, ператварыла Андрэя Макаёнка, паводле чутак, ці ня ў самага заможнага зь беларускіх драматургаў (у Расеі яго апярэджвалі Анатоль Сафронаў, Сяргей Міхалкоў і Апанас Салынскі). Сёння тая п'еса многім падаецца банальнай і нуднай.

Фройда няма на тых, хто пазьяе над «Трыбуналам»!

Як сьцьвярджае фальклярыст Уладзімер Лобач, «слова «церах» у беларускай мове абазначае «гаўкач», «мяла», што, у сваю чаргу, фальклёрнай традыцый адназначна інтэрпрэтуецца як сымбалічнае замяшчэньне эрэгаванага дэтароднага органа мужчыны». Так што Цярэшка Калабок — хай і даволі дзіўнай формы (калабок!), аднак — чэлес!

Сям'я, паўсталая проці ўяўнай здрады свайго кіраўніка, саджае яго ў мех. Тут

ужо і фальклярыстам ня трэба быць, каб зразумець аналёгію: «рэчы з адтулінай (мех, пярсьцёнак, абаранкі) — жаночы пачатак».

Цяпер перакладзецца на мову родных асінаў самую сытуацыю: Цярэшку саджаюць у мех... Ну?!

І не кажэце, што і гэтага ня меў наўвече Макаёнак. Моладзевая абрадная гульня «Жаніцьба Цярэшкі», наскрозь працяжнутая шчырым эратызмам, была вядомай ў Беларусі задоўга да стварэньня «Трыбуналу».

Цярэшка, чаху, чаху,
Што ў цябе ў мяху, мяху?
І шпілечкі, іголачкі,
Залаты пярсьцёначкі,
Елачкі ды палачкі,
Дзэцкія забавачкі.

І нават бяз гэтай — шчыра фрайдыскай, то бок прыцягнутае не за вушы, а зусім за «цярэшку» — трактоўкі «Трыбунал» застаецца паказальнай ілюстрацыяй да спрэчак аб сутнасьці беларускага нацыянальнага характару. Бо ў «Трыбунале» паказана трагедыя расколу нацыі — хоць, мабыць, сам Макаёнак, таго не ўсьведамляў у той час (ці не хацеў ўсьведамляць). Бо поруч з «правільным» Цярэшкам паказаны і «няправільны» — таму што здраднік — таксама беларус, наш, тутэйшы. Яшчэ падчас прэзыдэнцкай кампаніі 2001 году Леанід Сініцын — сто адсоткаў начытаўшыся ці наглядзеўшыся «Трыбуналу» — сказаў: «Кожную нацыю можна ахарактарызаваць паводле таго, як яна зьбіраецца на вайну. Палова беларусаў ідзе ў партызаны, другая палова — у паліцыю, і часам яны файна ладзяць адно з адным».

Бяседа ў доме Цярэшкі, дзе п'яны Сырадоеў пачуваецца зусім ужо гаспадаром, — нібы ілюстрацыя да гэтай сініцынскай тэзы. Толькі вась выходзіць асечка: «Вунь, у зарэчанскім пасёлку Сырадоеў усю сям'ю спаліў. У іх хаваўся наш партызан, камандзір. І ніхто, апроч сваіх, ня ведаў. Значыць, са сваіх і прагаварыўся, пахваліўся. І ўся сям'я загінула».

Беларускія тэатры баяцца сацыяльнай праблематыкі. Пануе камэдыя становішчаў.

То бок ладзіць адно з адным не выходзіць. Таксама, як не выходзіць — нават пад страхам гібелі ўсёй сям’і — маўчаць, не пахваліцца сваім учынкам.

Гэта што тычыць вайны. А «Трыбунал» жа — ня толькі пра вайну.

Вось, седзячы ў мяху, пачынае гаворку навацьпечаны стараста Калабок:

— Вот — дасталася мне ўлада. А для чаго яна мне? Чаго мне ад яе хапець? Ад пасады маёй? Ад улады ў руках маіх? Ну, што я магу мець ад яе? Есці дасыта з чужога кагла і смачнае магу? Магу! Піць на дармавінку магу? Магу! А што яшчэ? Ну... Пазьдзекавацца з каго-небудзь, хто мне не па носе... Магу? Магу! Дык няўжо людзі... некаторыя... каторыя рвуцца да ўлады, яны толькі гэтага і хочуць? А некаторыя так ірвуцца, так локцямі штурхаюцца, адзін другога грызучь, кусаюць, ліжучь, плююць, апырскваюць духамі і абліваюць гразёю... Дзеля чаго? Каб быць... Абы толькі быў сыты, п’яны і пад носам — табакерка... А чаму я ўсё такі захапіў яе — уладу гэтую, для чаго? На ўсякі выпадак! А раптам ды заўтра яна спатрэбіцца. А? На ўсякі выпадак, хай будзе ў маіх руках. А яна, халера, так пячэцца...

Кажуць, калі ў Расейскім драматычным тэатры паставілі «Разбуранае гняздо» Янкі Купалы, на воклічы «Бацька павесіўся!» заля выбухнула авацыямі. Перачытайце яшчэ раз прыведзены ма-

налёг Цярэшкі Калабка — і падумайце, колькі разоў давялося б залі пляскаць у ладкі, калі б Луцэнка ці Раеўскі сёньня наноў паставілі «Трыбунал»! Як надзённа гучыць кожнае слова Цярэшкі.

Але Раеўскі і Луцэнка занятыя выкшталцонасьцямі: адзін ставіць Поля Клядэля (няхай, гэта шчэ можна трываць),

Я шчэ памятаю ў «Зацюканым Апостале» бліскучага Аўгуста Мілаванавы — таго самага, якога сёньня рэжысэр выпускае на сцэну для трох рэплік і стаяньня слупам у ролі Плюшкіна.

другі — дык зусім нават Курэйчыка. Драматург, які стварыў цэлы рэпэртуар для нацыянальнага тэатру, дзе аналягам можа быць хіба Астроўскі ў Расеі і Гальдоні ў Італіі, цяпер незапатрабаваны. Хоць вырасла цэлае пакаленьне, якое мае патрэбу ў тым, каб наноў перачытаць Макаёнка.

Мне папэніла. Я належу да іншага пакаленьня. Я памятаю тэлевізійныя вэрсіі макаёнкаўскіх п’есаў. Я памятаю ў «Зацюканым апостале» бліскучага і гнуткага хлуса Тату — Аўгуста Мілава-

нава — таго самага, якога сёньня рэжысэр выпускае на сцэну для трох рэплік і стаяньня слупам у ролі Плюшкіна. Я памятаю Генадзя Аўсяньнікава — Цярэшку, які быў больш абмежаваны і трагічны, чым у выкананьні Лява Дурава (і гэтага я памятаю!). І памятаю заключны маналёг Каравая — галоўнага героя «Таблеткі пад язык», сыгранага ўжо нябожчыкам Валянцінам Белахвосьцікам:

— У чым сакрэт нашай цяжкісьці, жывучасьці, неўміручасьці? У тым, што мужык, селянін вечна чакае і надзеіцца. Пасее азімыя і чакае — а ці ўзйдзе, а ці выпадзе сьнег, ці пакрые пасевы ад марозу? Вясной — ледзь сьнег з поля — сам ён у поле. Ці ня вымерзла, ці ня вымакла. Пасее яравое — і зноў жа — а як узышло. А потым чакае з надзеяй — а як закаласуе, а як закрасуе, а як наліваецца. Радзілася цялушачка, і зноў жа з надзеяй чакае, калі яна стане кароўкай. Пасадзіць дубчык і чакае — калі ж вырасьпе яблынька ці груша. Чакае дожджыку, чакае сонейка. Чакае вясны, чакае жніва. Сёньня зробіць, а вынікі ня тут жа на далоні, а трэба чакаць...

Усё праўда. Пастаўце замест слова «мужык» слова «беларус» — і ўсё застаецца на сваіх месцах. Чакаць і спадывацца — калі нічога, здаецца, ад цябе ўжо не залежыць. Ці не трагедыя гэта нашага нацыянальнага мэнталітэту?!

Бо — ці дачакаемся?

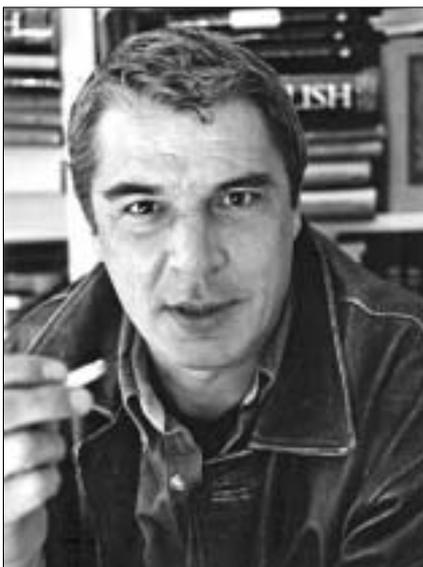
Васіль Падва

АНДЖЭЙ СТАСЮК

Васіль Падва быў бедны. Ён ніколі ня еў гарачага — так казалі тыя, хто яго памятаў. У краме на прылаўку стаялі сьветлажоўтыя вядзерцы з мармэлядам. Два разы на тыдзень прывозілі хлеб. Падва быў адзін ва ўсім сьвеце й пасьвіў дзяржгасаўскія каровы. Летам на досьвітку лугі цяжкія і лсьняныя, нібы ртуць. Сонца яшчэ пахне падземным холадам. Гумавыя боты Васіля блішчэлі як афіцэрска, калі ён крочыў паўз статак, грэючыся ў воблаку рудога цяпла. Мабыць, менавіта сузіраньне гэтага бязмежнага срэбра зрабіла Васіля апантаным неадступнай думкай: быць багатым, мець болей, чым меў дагэтуль.

Еў ён штодня меней. Зрэбная вопратка ўсё больш шарэла й вісла на ім так, што ўмясьціла б дваіх такіх, як ён.

Гарбатая «Варшава» раз на месяц спынялася перад крамай і там, у зіха-

Анджэй Стасюк (нар. у 1960 г. у Варшаве) — адзін з самых папулярных сучасных польскіх пісьменьнікаў. Стомлены горадам, з канца 80-х жыве ў вёсцы Чарнэ. Мае выдавецтва і сам выдае свае кніжкі.

апаবাদаньне

ценныя слоікаў зь вішнёвым джэмам, у паху грудзінкі, на вачах чалавека ў фэсцы, што пазіраў з кавы «Турак», касір, няспешна сьлінявачы палец, выдаваў заробак. Прадавачка гэтакім жа чынам гартала пазыковы сшытак і забірала дзяржаўнае ды сваё. Васіль Падва заўсёды стаяў апошні, нібыта баючыся, што хто-небудзь зірне яму цераз плячо, сурочыць яго рост ягонага скарбу або сатрэ позіркам адзін з двух напісаных у яго графе нулікаў.

Банкноты з рыбаком, з рабочым, з шахтарам нагадвалі яму паштоўкі з далёкіх краін. Мора, фабрыка, шахта — гэтыя рэчы ён ведаў толькі з апо-ведаў. Тыя, хто ад'яжджаў туды, больш ніколі не вярталіся. Зьнікалі, як шукальнікі золата па дарозе ў Эльдарада.

Ён браў свой таненькі пачак, скла-даў напалам і хаваў у нагрудную кішэню, зашпіляючы яе на гузік, а людзі сьмяяліся, што ён і ўночы не здымае вопраткі. Ён ня піў, не паліў, не гуляў на грошы, на досьвітку вы-ходзіў з каровамі і зьнікаў у белай імгле.

Пакуль у ліпені не прыйшла на-вальніца. Тыя, хто працаваў на сене, зьбеглі долу, і кожны схаваўся, дзе мог. Васіль застаўся наверх, там, дзе пачынаўся Салодкі лес. Каровы стаялі пад дажджом, прыгнуўшы лбы, а ён забраўся пад куст ляшчыны. Бліскавіцы, як заўсёды, то тут, то там білі па вяршалінах дрэў, у дамах зьвінелі расхістаныя шыбы, а ў фія-летавым сьвятле маланак твары дзя-цей выглядалі так, нібыта нехта сфа-таграфавалі страх.

У той час і загарэлася старая адры-на з саламяным дахам. Яна стаяла высока ў лугах, ля самага лесу. Людзі апавадалі, што Васіль ляцеў так хутка, быццам яго нёс вецер, ляцеў у той бок праз дождж і ма-ланкі. Але ў навальніцы заўсёды больш агню, чым вады, і не пасьпеў ён дабегчы, як страх ператварылася ў трапяткую чырвань, потым трэсну-ла, разламалася й апала долу. Разам са стрыжовымі гнёздамі згарэў Васілёў скарб, шмат гадоў пханы пад

страху. Сотні, якія мелі колер полы-мя, пяцідзясяткі, зялёныя, як вада, і дваццаткі, бурныя, як дым.

Але на гэтым аповед не сканчаецца, бо сапраўднага каханьня не кране нават агонь. Васіль Падва пачаў усё нанова. Банкноты ён цяпер абмень-ваў на манэты. На срэбныя з рыба-ком і на тыя, што з Касьцюшкам і з Капэрнікам, колеру палінялае брон-зы. Хадзіў, пабразгваў, сьціханучы на нейкі час, і ўсе думалі што ён не-дзе закопвае гэтае багацьце. Аднак натуру ён меў простую й ясную і, па-колькі пацярпеў ад агню, вырашыў даверыцца вадзе. Пад Банам ручай вісца вужакам і, быццам зялёны кілімчык, сьцякае па шчарбатых схо-дах. У ім багата цёмных і глыбокіх месцаў. Васіль складаў пятакі й дзя-сяткі ў слоікі з-пад вішнёвага джэму і асьцярожна апускаў на дно. Мэта-лёвья круглякі нагадвалі яму ордэны даўніх войнаў. Часам прадавачка праганяла яго ад прылаўка, і тады ён ішоў пяць кілямэтраў да іншай кра-мы і там абменьваў папяровыя фан-томы на незьнішчальны мэтал.

Пакуль улетку не пачалася такая залева, што за тры крокі сьвету не было відаць. Васілёў ручай, які мож-на было лёгка пераскочыць, нёс дрэ-вы, зварочваў камяні, а вада загусла ад бурай твані. Васіль Падва ўдзень і ўночы чакаў на беразе, пакуль ручай вернецца ў сваё рэчышча і зноў на-будзе празрыстасьць. Аднак нічога, апрача глею, ён не знайшоў. Да во-сені ён хадзіў уздоўж берагу, шукаю-чы сваё багацьце. Каменьне мела кол-лер лінялых Капэрнікаў, а маленькія стронгі зіхцелі на сонцы, як срэбныя пятакі. Да самай восені блукаў ён уверх і ўніз па беразе, а статак кароў, якога ён ня мог пакінуць, стаптаў луг у гэтым месцы на голую зямлю.

У трэці раз Васіль Падва даручыў свой скарб зямлі. Схованку ён зрабіў недзе ў Салодкім лесе. Гэтая гісторыя найбольш цьмяная. Дакладнае месца ведаў толькі ён і той, хто праз год адк-рыў і абрававаў схованку. Людзі, як заўсёды, сьмяяліся, а Падва, дазважня-стомлены стыхіямі, стаў такім, як усе.

Пераклала з польскай Марыя Мартысевич

паводле Andrzej Stasiuk. Dukla. — Czarnе, 1999.

Люба Тарасюк

З палескай вёскі Пінкавічы прыйшла сумная вестка — ня стала Любы Тарасюк. Падупалае здароўе змусіла яе пакінуць сталіцу, працу ва ўнівэрсытэце, апошні год яна жыла ў сваім родным селішчы. Вестка дасягнула Менску са спазьненнем — сябры і калегі зь філфаку БДУ, дзе Любоў Канстанцінаўна адпрацавала больш за трыццаць гадоў, не змаглі прыехаць на разьвітаньне-пахаваньне. Раздольны палескі краявід ужалобіўся яшчэ адным надмагільным крыжам...

Што адчувалася адразу ў характары Любы Тарасюк — яе цьвёрдая беларуская пазыцыя. Многія філфакаўскія выкладчыкі за дзвьярыма аўдыторыяў не прыхавана размаўлялі па-расейску. Некаторыя, відаць, выконваючы спэцзаданьне, наведваліся да нас на сходкі моладзевага клюбу — адгаворвалі, папярэджвалі, пагражалі. Адзін мовазнавец, ідэалогічны апякун нашага студэнцкага атраду, штоночы здымаў зь вільчыка хаты, дзе жылі студэнты, бела-чырванабелы сыцяг. Усё гэта помніцца. Ад Любы Тарасюк мы заўжды мелі падтрымку. Шашаль савецкай ідэалогіі не стачыў ейнай беларускай сарцавіны.

Згадваецца восень 1984 году. Калі ў студэнцкую аўдыторыю зайшла Люба Тарасюк, падумалася, што ёй больш пасавала б выкладаць марксісцка-ленінскую філязофію — гэткай строгай, дысцыплінаванай і ў стылі паводзінаў, і ў манеры апранацца яна выглядала. А чытала Тарасюк беларускую народную творчасць — уводзіла нас у космас айчыннага фальклёру, расказвала пра песьні і прыпеўкі, казкі і прыказкі, замовы і галашэньні, загадкі і старажытныя павер'і, легенды і паданьні. Учора шнія вяскоўцы, што прыехалі па вялікую навуку ў Менск, спачатку ня вельмі каб пранікаліся сур'эзнасцю прадмету («от, падобныя замовы я ад сваёй бабулі чуў...»). Але выкладчыца

праз паўгоду дамаглася свайго, і на іспыт да яе студэнты ішлі з гэткай самым душэўным трымценьнем, як і да карыфэяў мовазнаўства — Паўленкі і Супруна.

Любоў Канстанцінаўна была навуковай кіраўніцай маёй дыплёмнай працы па паэзіі Ларысы Геніюш. Тады, пры саветах, кнігу паэткі «Ад родных ніў» у Беларусі дастаць было немагчыма, і мне прывезьлі скапываны асобнік з праскай бібліятэкі (памятаецца аўтограф на ім М. Забэйду-Суміцкаму). Мяне здзівіла, што кіраўніца пазычыла ў мяне ўвесь капіяж і акуратна, ад рукі, перапісала ўсе дзевяноста два вершы сабе ў спытак. Нам, студэнтам эпохі перабудовы, цяжка было зразумець, як праглі старэйшыя дапасьці да недасягальных раней, схаваных за сямю замкамі ў спэцархівах тэкстаў! Пакрыўджаны, на нейкія дробныя заўвагі да дыплёму, я не даўмеўся запрасіць Любоў Канстанцінаўну на абарону. Прафэсар Алег Лойка, выступаючы з уласьцівым яму патасам, раз-пораз паглядваў на дзвьеры: а

дзе ж кіраўніца? Божа мой, як мне да гэтай пары сорамна за тваю даўнія амбіцыі...

Паэтычны зборнік Любы Тарасюк «Смага ракі», што выйшаў у 1983 годзе ў сэр'іі «Першая кніга», так і застаўся адзіны. І ў гэтым мне бачыцца яшчэ адно ейнае наканавацьне — насіць у сабе маўчаньне паэта. А Любоў Канстанцінаўна была паэтам. «Як ты ішоў!.. Твая дарога цябе, абветранага, абдымала / і твае ногі ціха цалавала, / у промнях сонца, што ішло з табою, / усьлед салодкім пылам танцавала».

Сваю апошнюю кнігу «Апалёгія красы» (2003) Люба Тарасюк выдала ўласным коштам накладам усяго 100 асобнікаў. У ёй — удумлівыя, тонкія назіраньні над паэзіяй Н.Арсеньневай, Л.Геніюш, М.Багдановіча, А.Зязюлі, К.Сваяка — паэтаў, хто маліўся Красе, хто з падказкі лёсу стаўся добрахвотным палоньнікам бога Апалёна. Перакананы: «Апалёгія красы» яшчэ сустранецца з варштатам Скарыны.

Felix opportunitate mortis. Шчасьлівы, хто памірае своечасова. Але ці бывае сьмерць своечасовай? У апошні месяцы, прадчуваючы сваё дачаснае згасаньне, Люба Тарасюк, сама знаўца замоваў і праклёнаў народных, часам жартавала: маўляў, залішне патрабавальна ставілася я да студэнтаў, вась і праклялі, відаць, мяне... Не дадаў жьцьцёвага аптымізму, напэўна, і той факт, што артыкулы Тарасюк пра Арсеньневу і Геніюш у апошні момант выкінулі з нядаўна выдадзенай энцыкляпэдыі «Беларускі фальклёр». Што ж, у дзяржаўных выдавецтвах і рэзыдэнцных сёньня гаспадарачь дачасьнікі. А апалёгія красы слова беларускага, якому слугавала Люба Тарасюк, — зьява вечная. Дык слухайма голас Вечнасьці, якая ўзяла да сябе таленавітую і адданую беларушчыню паляшчучку зь вёскі Пінкавічы.

Міхась Скобла

Беларуская
палічка

дзе знайсці?

што чытаць?
www.knihi.com

Б Е Л А Р У С К А Я Э Л Е К Т Р О Н Н А Я Б І Б Л І Я Т Э К А

ДЫВЭРТЫІСМЭНТ ДЛЯ ІК

СЯРГЕЙ ПРЫЛУЦКІ

1
Я пішу табе зь цемры — выдаткі работы.
Мой камптар шалее, пачуцьці — таксама.
Безь цябе пражываю жыцьцё зь неахвотай:
дай, галубка, мне, нью, хаця б тэлеграму,

каб я мог дацягнуць да наступнае дозы,
каб глядзець на людзей не з агідай, а жалем.
Напляваць на выгоды, прыбытак, ролз-ройсы,
абы ты на мае не паклала скрыжалі.

2
Я — арфэй, славаблуд, мацюгальнік заўзяты —
у памежнай правінцыі краю абсурду,
час і розум губляючы ў порна і чатах,
паратунак знаходжу у словах. Заўсёды

ў палюбоўным разладзе з быцьцём і сабою
ўсё адно пакахаць, нібы лох, цябе здолеў.
Не люблю, маё сонца, здавацца бяз бою:
пагуляйма — памучым сваю неспатолку!

3
Гутэтак, майнэ кляйнэ вандроўная котка!
У Бэрліне — лагода, а ў нас тут — шыза:
кормяць пернікамі і — не шкадуючы — плёткай
(пра яе нехта Фрыдрых чудоўна казаў).

Падарожжы ёсьць ежай душы: азірніся
і спазнаеш дагэтуль нязведаны драйв.
Нават я тут, у пекле, на дне, самым нізе
сузіраю цікаўна татальны раздрай.

4
Мне няма што сказаць, я маўчу. Ў маім целе
ані кроплі сіл, у душы — распад.
Каб забыцца, нырнуць у радыё- й тэле-
акіян. Падкажы мне дарогу назад.

Мой тупік — безаблічныя лёгкія будні,
што мяне прыручаюць, ад жарсьцяў і сноў
адлучыўшы. Мой час — надта брыдкі ды брудны.
Ажыві сваёй явай жыцьцёвае шоў.

5
О, марлен мая, дытрых, зіма ўжо мінула,
а мы ўсё паасобку — ты нешта сьпяваеш,
я ж, па звычцы, — маўчу, ні да чога ня чулы,
акрамя як да словаў ды рымаў. Ці марыш

ПРЫНА ДАРАФЕЙЧУК

адрачыся ад слабасьцяў і непастаянства,
што заносзяць пад скуру ўтрапеньня хваробу?
Самі пекла сабе й паслухмяная паства;
мы з табою — бадзяткі нязнанае пробы.

6
Вось ізноў забухалі сябры ды суседзі,
ў карнавалах сьвяточных знайшоўшы ратунак
ад сябе і ад бліжніх. Ці ты, мая лэдзі,
гэтаксама нявечыш свой розум і шлунак?

Захавайма сваёй бесклапотнасьці лёхі,
дзе — душа, а ня дух забрадзілага збожжа.
Весялосьці і торчу няма ані трохі
ў іхнім ціхім і патрыярхальным бязбожжы.

7
Новы мэр паказаў сябе вельмі прыстойным.
Пані М. падарылі кватэру й каляску.
У Багдадзе й Нью-Ёрку усё неспакойна.
Адчынілася крама «Кансэрвы й кілбаскі».

Вось калаж: ён рэальны, таму й бессэнсоўны.
Бы паштоўка зь любога зь пяцёх кантынэнтаў.

Маёй памяці мех скарбам гэтакім поўны.
Ты ж — зьнішчаеш яго кожнай ночы дашчэнту.

8
Канспіратар уласных параз і жаданьяў,
як люблю я прачнуцца адзін у кватэры —
смакаваць цыгарэту гадзінаў раньняй,
слухаць лялечак злых у айчынным этэры;

аддавацца кароткім шчаслівым імгненням,
у якія ты човен паўзверх акіяну;
піць гарбату й сачыць, як паўзучы па калене
і цяплом спавіваюць праменьні-ліяны.

9
Паказальна-узорны ансамбль алькаголікаў,
што ад бару нуды да рыгалаўкі радасці
несупынна дрэйфуе, мяняючы столікі
й, нібы пляшкі, — гады. Да найглыбшага дна дайсьці,

калі ўсё ўжо *сваё*, — вось уцеха адзіна.
Іраністы, юрліўцы, гульцы апантанья...
У хмяльным віртуале чароўнай ундзінаю
ты прыходзіш і ўміранасьць дорыш жаданую.

10
Як табе ў Бангоку, тайляндзкія цуды
ці даюць асалоду вачом, ці ўзрушэньне
робіць вэрхал у думках? Між нашых спарудаў
фіг ты фарбаў такіх сузірацьмеш брадзэньне.

Там ты, котка, свабодная ў дзях і словах,
што тубыльцам тамтэйшым, напэўна, да сракі.
Зрэшты, як і тутэйшым. Вэрбальны мой сполах
не пакінь без адказу — дашлі фатакарткі!

11
Шмат прывабнага маюць былыя калёніі:
сэксуальнасьці слодычы, пошэпт архаікі...
Там калі і канаеш, дык толькі ў агоніі.
У далёкіх мясьцінах шалёнай арганікі

заўважаеш на тварах знаёмыя прыцемкі
(іх і ўдома хапае ў вачох суайчыньнікаў).
Заняў усё ў свае штовячэрні зацемкі,
у маленькі ноўтбук падарожнага кініка.

12
Завучыўшы на памяць ўсе сутры і мантры,
ты нарэшце вяртаеся з доўгіх ваяжаў.
Як сустрэне цябе твая родная кантры?
Ці ўсьцешыцца вока знаёмым пэйзажам?

Доўгі сон. За акном — пыл і гул аўтабану.
Ты гатовая здохнуць з нуды або грыпу.
Але гэта мінае, й ты зноў закахана
і з азартам глядзіш на насыценную мапу.

студзень — сакавік, 2006

Штрых-код адзіноты

СЯРГЕЙ БАЛАХОНАЎ

Крочыш Лябірынтам эмоцый.
Памятаеш, што гэта тваё
працоўнае месца? Пусты калідор
пусты. У актавай залі гучыць
павольная музыка і анэльскія
сьпевы.

У цішы над зямлёй
У эфіры начным
Голас чысты гучыць —
Так пяе херувім.

Песьня на словы Зянона Пазьняка.
Пасярод зімы, наваротаў дзяржаўнай ідэалёгіі
і прыправак да Крымінальнага кодэксу.
Іррэальнасьць — наша Радзіма.
Нібыта дзяўчынка Аліса, ты хочаш
адкусіць кавалачак чароўнага грыба,
абы хоць нешта перамянілася —
ці то навокал, ці то ў табе самім.
Нічога не мяняецца. Толькі іррэальнасьць
множыцца ў такіх прагрэсіях,
што ня сьнілася ні Фройд, ні Бабков.
Без «Хазарскага слоўніка» нікуды.

Штодзённы шлях праз торжышча.
Сёньня ён аздабляецца монаспэтаклем
кветачніцы. Яна тэлефануе свайму
пэрсанальнаму Чапліну, разоў сорок
згадвае ўсходнеславянскае слова
на літару «х», спрабуючы пры гэтым
дзьверы сваёй крамкі. Манерна стукіць
ў іх нагой. Мінакі сьмяюцца. Але ты
чамусьці пэўны, што праз якіх 18
гадзін у яе з Чаплінам усё будзе
добра.

Ці будзе штосьці добрае ў цябе,
бадай, ня ведае сам усёмагутны Алаг.
Бо ад добрага лепшага не шукаеш.
Бо на простыя рашэньні не наважваеся.
Дык жа зусім эгаістычна адпрэчваеш
тых, хто

не спазнаў узаемнасьці, пасьмеўшы
займець ласку да цябе. «Давай пасьля
Лябірынту сходзім куды-небудзь», —
прапаноўвае адна. Што можаш
адказаць на гэта? Нічога. Якімі
думкамі пра шчасьце падзяліцца?
Ніякімі. Бо шчасьце, бо долю ня ў гэтым
ты бачаш. А шчасьце, а доля — гэтая
прывабная дзяўчынка — глядзіць
табе ў вочы, усміхаецца і дасылае
чарговую эсэмэску пра «нармалёк»
ці «дасягнуты эфэкт». І большай
уцехі душы не патрэбна. Бо ілззорнасьць,
бо іррэальнасьць.

А праўда якая? Шэрая ў бліскаўках.
Даведваеся, як двух тваіх шчаслівых
сяброў кідаюць іх дзяўчаты. Кідаюць
зьянацку, дарма што ўсё ў іхніх
стасунках здавалася аж занадта
стабільным. «Я відзеў душы
стабільныя», — уздыхнуў бы на новы
лад клясык. Ты ж нават і слоў
ніякіх для падтрымкі не знаходзіш.
Многага ня скажаш. Асабліва не
супакоіш. Вялікія хлопчыкі самі
ўправяцца з часовым клопам адзіноты.
Хлопчыкі ня плачуць. Адзін знойдзе
сабе чулую студэнтку-старшакурсьніцу,
другі — харошую аматарку карпаратыўных
вечарынак. І ўсё будзе супэргут і
фантастыш. Пакуль жа фантастыкай
глядзіцца раптоўныя кветкі ад
іншых маладажонаў ля помніка
Кірылу Тураўскаму ў цэнтры твайго
гораду. І зайздрасць даймае з тае
прычыны, што падобную традыцыю
запачаткаваць давалося не табе.
Ты ж знаеш, у каго трэба набываць
кветкі, каб ужо дакладна па-ўсходнеславянску
выйшла.

Вялікі Трускалкавы Шлях

Большасць жыхароў
Луніначчыны жыве з клубніцаў.
Рэпартаж Сямёна Печанка.

У Лунінцы, што на Берасцейшчыне, ёсць і чыгунка, і прамысловасць якая-ніякая. Але жывуць тут людзі не з афіцыйных заробкаў, якія хутчэй ёсць дадаткам да кароткатэрміновага сезоннага, аднак вызначальнага прыбытку. Зарабляюць тут на ягадах. А таксама на гародніне і бульбе, што родзяць у гэтых мясцінах выдатна.

PHOTOBYMEDIA.NET

Калгасны пачатак

Лунінец справядліва ўважаецца за трускалкавы край. Трускалкі тут з'явіліся ў 80-я гады. Спачатку імі займаліся мясцовыя калгасы. Новая культура была шматабяцальнай: пясчаныя глебы для яе больш спрыяльныя. Кармавыя ж культуры тут здавён не давалі ўраджаю, таму і жывёлагадоўля ў гэтай мясцовасці займае далёка ня першае месца. Мясцовыя жыхары ўзгадваюць тыя часы без настальгіі: «Ганялі на поле ўсіх садзіць тыя вусы». Так, без асаблівага энтузіязму, калгасныя трускалкавыя палеткі праліпелі пэўны час. Людзі па старой звычцы расцягвалі навінку па

сваіх гарадах. Там справа нечакана пайшла нашмат лепш, і вельмі хутка знайшліся тыя, хто скеміў, што на клубніцах можна нават зарабляць. Калгаснае кіраўніцтва таксама гэта сьцяміла, таму калгаснікам забаранілі працаваць на ўласных падворках у працоўны час, нават тады, калі рабіць і не было чаго.

Рэкет

На той час асабістае аўто мела далёка ня кожная сям'я, таму на продаж часцей за ўсё ездзілі на цягніках ды аўтобусам. Тым ня менш, геаграфія гандлёвых ваяжоў уражвае: вазілі ў

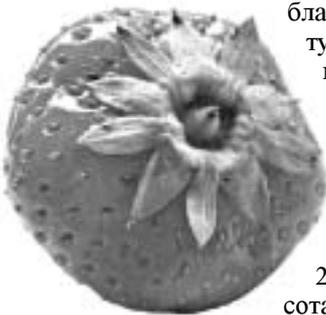
Магілёў, Віцебск, Маскву, Бранск. Зазвычай ехалі двое дарослых, везлі два корабы ягадаў па 150 кг кожны. З павелічэннем колькасці прыватнага транспарту пашыралася і геаграфія продажаў. Лунінецкія гандляры добра вывучылі і беларускі рынак: у буйных гарадах ніхто не стаіць на рынку, адразу едуць у багатыя прамысловыя раёны, дзе людзі, не асабліва тартуючыся, бяруць ягады на сочыва дзясяткамі кіляграмаў.

З'явіліся і тыя, хто пачаў зарабляць на клубніцах не гнучы сьпіну ў гародзе: хто не дзяліўся — рабавалі ў начных цягніках і на рынках, здымалі ды

рэзалі колы ў легкавіках. Рэкет неўпрыкмет знік у сярэдзіне 90-х, калі большасць гандляроў перасела на ўласныя колы, а іх колькасць зрабіла зусім не эфектыўным кантроль за гандлёвымі шляхамі.

Толькі лянівы ходзіць пешшу

Сёння каля 90% лунінецкіх сем'яў займаюцца трускалкамі і бульбай, якая таксама няблага родзіць тут і на роўных канкурае з ягадамі. Сярэдняя сямя ўрабляе ад 20 да 50 сотак ягадніка.

Ня мець прыдвары хоць які ўчастак зь ягадамі — выразная прыкмета дэградацыі альбо сур'ёзных праблемаў са здароўем. Працавітыя людзі маюць тут зусім небагі прыбытак — толькі за сезон пры памысным раскладзе можна зарабіць некалькі тысячаў даляраў. Большасць з тых, хто жыве зь ягадаў, маюць два легкавікі — на кожны дзень і на выезд.

Кошт самастойнасці

Амаль усе прадаюць свой тавар самастойна, але з кожным годам расьце доля тых, хто прадае ягады камэрсантам-перакупшчыкам. І гэты рост хутчэй за ўсё будзе на карысьць апошніх. Пра рэкет усе амаль забыліся, аднак, як і ў войску дзедаўшчына, ён набыў іншыя формы. На рынках, куды воззяць свае ягады ўласнікі, найлепшыя месцы раскупленыя, і канкурэнты-перакупшчыкі не пакідаюць ім шмат шанцаў — самыя аддаленыя куты

рынкаў застаюцца за тымі, хто ніяк не адмовіцца ад самавывазу. «Калі ўбачыш каго з карабамі ў самым цёмным месцы, ведай, гэта той, хто сам сваю ягаду і прывёз», — кажуць мясцовыя.

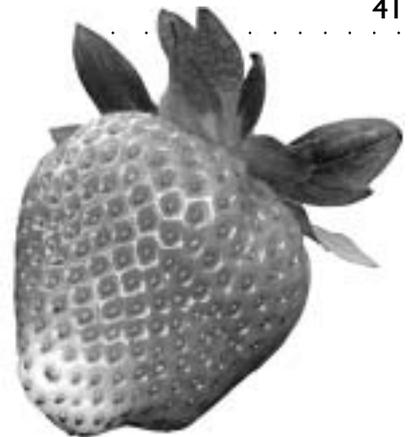
Закупачныя кошты ў нарыхтоўчых канторах і ў камэрсантаў адрозьніваюцца ўдвая, як, зрэшты і патрабаванні да якасьці прадукцыі. Дзяржава прымае дробныя, зь сьмецьцем ягады па 700 рублёў за кілё (кошт не зьмяняецца ўжо каля 4 гадоў), камэрсанты ж даюць 1200—1500 руб., але пераглядаюць кожную ягаду. Да 1995 г. і дзяржаўныя, і камэрцыйныя ўстановы скуплялі ягады па даляры за кіляграм; прадаючы самастойна, можна было выйграць 0,5—1 даляр звыш таго. Надзвычай кароткі тэрмін захоўваньня ягадаў дае нагоду нарыхтоўшчыкам зьбіць цану — нідзе ня дзенецца гаспадар: ноч ягада пастаіць, пусьціць сок, страціць таварны выгляд, і яе ўжо ніхто ня купіць. Сем'і, што займаюцца бульбай, наад-

Большасць ягаднікаў маюць два легкавікі — на кожны дзень і на выезд.

варот дыктуюць умовы нарыхтоўшчыкам, пераважная большасць якіх — расейцы. Аднак бульба патрабуе памяшканьня для захоўваньня і не дае такой хуткай аддачы.

Зьнікляя радыяцыя

Каб здаваць ягады, трэба мець даведку пра ўтрыманьне радыянуклідаў і нітратуў. Здаючы ўраджай на завод, трэба ўлічваць кісьліннасьць сыравіны, якая ня мусіць перавышаць 8,5 адзінкі, чаго на ўзроўні прымітыўных прысядзібных тэхналягіяў дамагацца часта немагчыма. І гэта робіцца падставай для розных маніпуляцыяў з боку пэрсаналу пункту прыёму — ягады бессаромна заліваюць вадою, падганяючы кісьліннасьць да патрэбнага ўзроўню, атрымліваючы тое-сёе з гэтых няхітрых апэрацыяў. Сталыя ягаднікі прыгадваюць, як на пачатку 90-х час ад часу даводзілася высьпаць ягады ў прыдарожны пыл, не прайшоўшы радыямэтрычнага кантролю. Дзіўным чынам на гэтую праблему амаль забыліся, хоць пэрыяд паўраспаду 137-га цэзію складае 30 год, а забруджваньне глебаў на Луні-

нечыне часам дасягае пяці кюры. Тут на гэта кажуць, што з кантралёрамі, якія таксама ласыя да ягадаў, трэба сябраваць.

У чаканьні лепшага

Раённыя ўлады спрабуюць кантраляваць трускалкавы бізнэс, вызначычы аб'ёмы паставак ды турбуючы прыватнікаў зь перакупшчыкамі. Пры гэтым перапрацоўчая прамысловасьць у раёне гібее. Як і адмысловыя памяшканьні для захоўваньня прадукцыі, якія прастойваюць, бо ніхто з прыватнікаў не павязе сюды ўвесь ураджай, каб не афішаваць рэальны памер патэнцыйнага прыбытку. Усе ж трымаюць нібыта невялікія прысядзібныя ўчасткі.

Гадуюць клубніцы, ня надта зважаючы на тэхналягіі і сэлецыю: мінімум выдаткаў, ніякай хіміі, прапольскія ці галляндзкія гатункі большасць і слухаць ня хоча. Кажучы мовай агранаміі, займаюцца масавым індыўдуальным адборам — пакідаюць лепшыя кусты, выдаляючы ўсё старое і хворасе. Канкурэнцыя між сваімі не выходзіць далей за рэдкія начныя вылазкі ў суседзкі гарод па лепшыя кусты. Неахвотна, нават зусім, ня дзеляцца добрымі месцамі збыту. Непрададзеныя трускалкі кормяць курам.

Празь неразвітую інфраструктуру і адсутнасьць спрыяльных умоваў раён шмат страчвае. Мясцовыя землі вельмі спрыяльныя для гародніцтва і савадзтва. Тут добра родзяць і памідоры, і морква. Добрая растуць маліны ды чарніцы ў мясцовых лясах. Усё гэта, калі дадаць, што ніхто з гандляроў зусім ня ўлічвае сярод выдаткаў кошт ручной працы, такой нятаннай на Захадзе, стварае небагі эканамічны патэнцыял для будучыні рэгіёну.

Сямён Печанко

Значэньне трускалак у павышэньні ўласнага дабрабыту адлюстраваньне на гербе лунінецкай вёскі Дварэц. Залаты колер, на якім разьмешчаныя ягады, сымбалізуе багацьце вёскі, разьмешчанай паблізу міжнароднай аўтамагістры Берасьце-Гомель, з адзіным пакуль у раёне аб'ектам прыдарожнага сэрвісу.

Дамавік

Барадаты дамавік
Загубіў свой чаравік.

Пашукаў на ганку —
Выпацкаў фіранку.

У куфэрак зазірнуў —
Жменю пылу праглынуў.

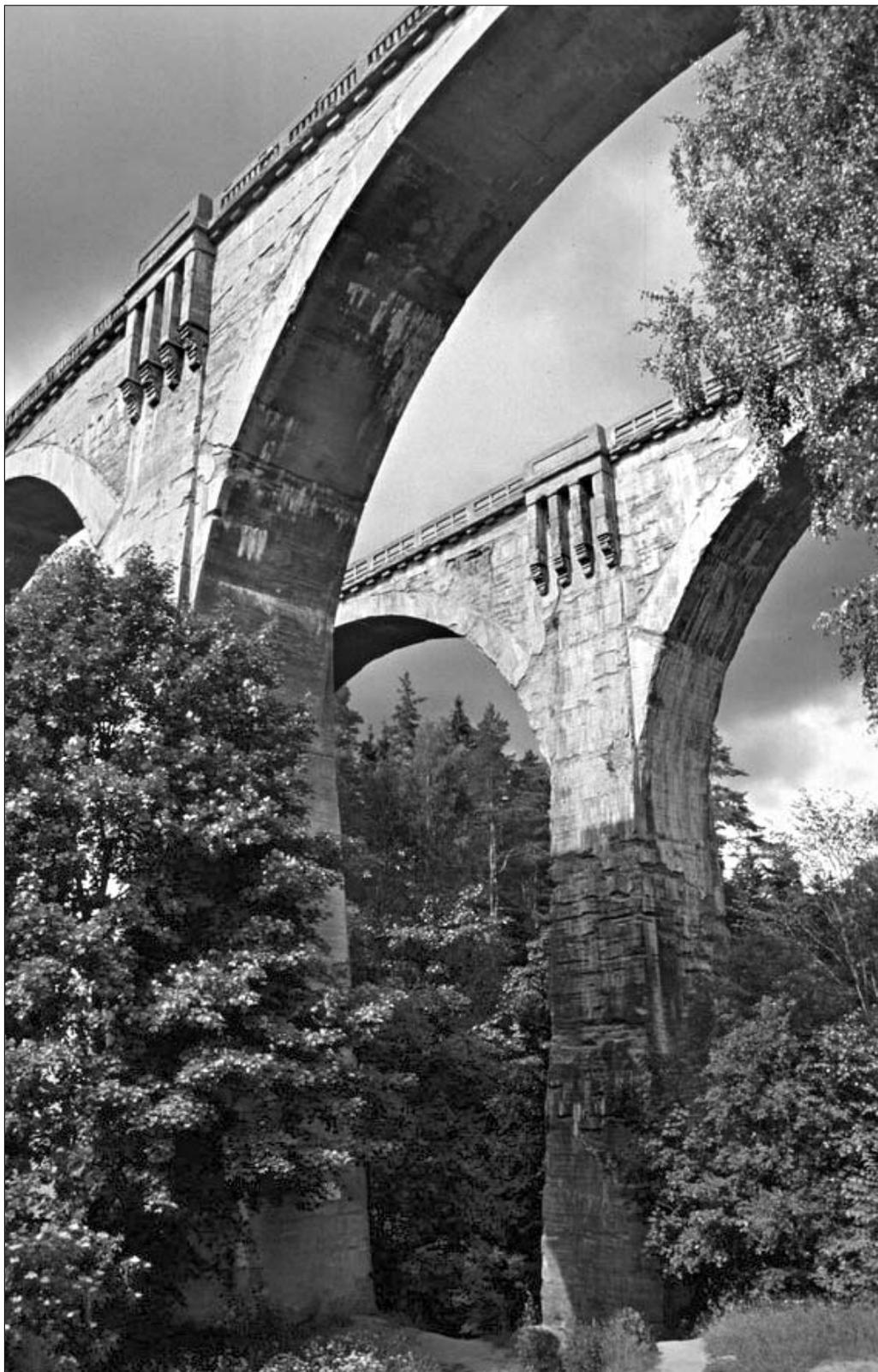
Паглядзеў за печкай —
І рассыпаў грэчку.

Пакуль справы ўсе зрабіў,
Ключ ад хаты загубіў!

Сюды варта
завітаць падчас
вандроўкі ў
Польшчу.

Станчыкі

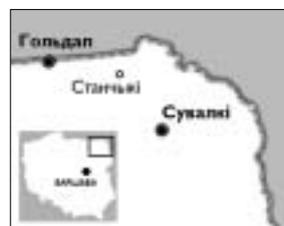

На самай поўначы Польшчы, пры мяжы з Калінінградскім анклавам, на Сувальшчыне, ёсць невялікая мясціна Станчыкі, якая штогод сьцягвае да сабе тысячы й тысячы турыстаў. З усёй Польшчы, дый з замежжа, людзі едуць паглядзець на канструкцыю чыгуначнага моста з пачатку XX стагоддзя, якую некаторыя лічаць будаўнічым цудам, па памерах параўнальным хіба што з магутнымі эгіпецкімі сьвятынямі.

Пабудаваная немцамі і ў асноўным ужываная для перавозу лесу чыгунка не перанесла дзвюх сусветных войнаў і прыйшла ў заняпад, паросшы лесам. Калі б ня ўражальных памераў мост, што маляўніча ўплёўся ў мясцовы пейзаж, Станчыкі маглі б назаўсёды зьнікнуць з мапаў.

Па дарозе да Станчыкаў зь Беларусі можна праехаць праз заселенае беларусамі Падляшша і Мазурскія азёры з іх знакамітымі курортамі.

АГ

У Гомелі зь пяску вылупіцца цмок

Арганізатары пленэру абяцаюць
незабыўнае відовішча.

Правядзеньне скульптурнага пленэру «Легенда зь пяску» становіцца добрай традыцыяй. Сёлета 21—23 ліпеня адбудзецца ўжо шосты падобны фэст. Гэтым разам месцам яго правядзеньня стане Гомель. Мастак Гэнік Лойка тлумачыць, чаму менавіта горад над Сажом быў абраны для пленэру: «Летась, калі мы ў Крэве выраблялі зь пяску постаць Кейстута, там прысутнічаў гомельскі хлопец Яўген Малікаў, ён захапіўся ідэяй прывесці пленэр у сваім горадзе. Пазьней Яўген самастойна выйшаў на мяне з такой ініцыятывай, таму мы і едем у Гомель».

За сем гадоў існаваньня пленэру

хто толькі ні быў яго галоўным героем: бандыт Машэка ў Магілёве, вялікія князі Міндоўг з Кейстутам, непакорлівая Рагнеда ў сваім Заслаўі. На гэты раз удзельнікі збіраюцца стварыць выяву цмока. Гэта тлумачыцца тым, што сп.Малікаў досыць даўно захапляецца гэтымі мітычнымі істотамі.

«Нармальны выбар, — сьмяецца Гэнік Лойка. — Вось нядаўна Ірына Дубянецкая знайшла беларускую лірную песьню, дзе казалася: «Скуль узялося сьвятога Юр'я і нявіннага цмока забіў». Для беларусаў гэта характэрна, што цмок якраз нявінны, а ня злосны і бязьлітасны».

Улады Гомелю ня сталі замінаць у арганізацыі пленэру, а нават далі ўдзельнікам цэнтральны пляж гораду на карыстаньне, абяцаюць таксама дапамагчы зь пяском. Арганізатары мяркуюць, што асноўную ролю ў вырабе цмока адыграюць самі гомельцы, а ня менскія госьці. «Наша справа — толькі даць гамельчукам патрэбны імпульс, — кажа Гэнік. — Таму запрашаем усіх ахвотных».

У нядзелю 23 ліпеня а 18.00 адбудзецца прэзэнтацыя цмока. Арганізатары ўнікальнае акцыі абяцаюць нават невялічкае піратэхнічнае шоў, бо што гэта за цмок без агню!

Зьміцер Панкавец

КАІСА

Гэта была сіла!

Імя першага беларускага шахматнага майстра Ўладзіслава Сіліча, раўналетка «Нашай Нівы», цяпер падзабытае прафэсіяналамі. Міні-апытаньне, зладжанае ў кулюарах Чэмпіянатаў Беларусі — 2006, паказала, што палова шахматыстаў ня чула пра чэмпіёна краіны 1929, 1934 і 1937 гг., а палова — адно «нешта чула».

Папраўдзе, біяграфічныя зьвесткі пра гэтага чалавека скупаватыя. Нават зь імем ёсьць блытаніна: у маскоўскім «Шахматным слоўніку» Сіліч называўся «Ўладзімерам». Аўтар зборніка «Беларускія спартоўцы ў баёх за Радзіму» (Менск, 1985) даў паясьненьне: Сілічава жонка чамусьці не палюбіла імя

Ўладзіслаў, і зь цягам часу шахматыст перайшоў на «Ўладзімера».

Нарадзіўся Сіліч у Эстоніі, у сям'і беларусаў, якія неўзабаве вярнуліся на бацькаўшчыну. Жыў у Віцебску, гуляў у шахматы навучыўся, найхутчэй, самастойна. Наведваў шахлюб на рагу Канатнай і Вакзальнай. Ужо ў першым Чэмпіянаце БССР, маючы 18 гадоў, заняў «бронзавае» месца. Пазьней прагрэсаваў нароўні з Гаўрыламам Верасавым, Антонам Касьперскім і Абрахам Маневічам, а часам і апырэджваючы іх.

У 1929 г., паспяхова згуляўшы ў Чэмпіянаце Саюзу, Сіліч атрымаў годнасьць майстра — для тых часоў дужа рэдкаю. Праз

колькі год у выніку «чысткі кадраў» быў яе пазбаўлены, але ў 1939-м, падзяліўшы ва Ўсесаюзным турніры кандыдатаў у майстры высокія месцы з будучым grosмайстрам Ісакам Бяляслаўскім, аднавіў свае гонар і годнасьць. У вайну стаў радыстам стралковай дывізіі: загінуў у Латвіі, пахаваны ў вёсцы Гудраны.

Апроч выступаў у «клясычных» спаборніцтвах, Сіліч гуляў празь перапіску, даваў сэансы адначасо-

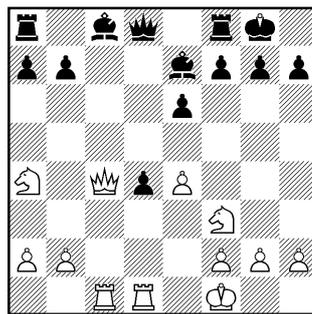
вай гульні, вёў гурток пры таварыстве «Спартак», рэдагаваў шахадзел у «Віцебскім рабочым»... Карацей, шмат зрабіў для развоу шахмат у краіне. Хіба толькі кампазыцый не займаўся.

У Беларусі арганізуюцца мэмарыялы Верасаву, Кулагі, іншых шанаваных гульцоў. Вось жа, і Сіліч заслужыўся, каб яго імем назвалі турнір. А магчыма, і шахматны клуб у Віцебску.

Вольф Рубінчык

Як бы вы згулялі?

І.Зубараў — У. Сіліч.
Ход чорных.

Алка: 1...b5! 2.Фb3 Сd7
3.Фb3 Тb8 4.Фc2 Тc8 5.
в-в1 вc3пd4 вd5пe4
в-в1 вc3пd4 вd5пe4
в-в1 вc3пd4 вd5пe4

КІНО НА ВЫХОДНЫЯ

Кінафармат «4x4»

Прапанова.**(Proposition)**

Аўстралія—Вялікабрытанія, 2005, каляровы, 104 хв.

Жанр: вэстэрн, крымінальная драма.

XIX стагоддзье. Аўстралійская пустыня. Банда братоў Бэрнзаў не дае спакою маленькаму гарадку. Шэрыф Стэнлі прапануе Чарлзу Бэрнзу выбар: каб выратаваць ад шыбеніцы малодшага брата, ён мусіць застрэліць старшага...

Жорсткі й крываваы вэстэрн, экзыстэнцыйная аўстралійская драма з брытанскімі актормі (Рычард Ўілсан, Гай Пірз).

Сцэнар да карціны Джона Гілката склаў яе кампазытар — Нік Кейв, слыныны пясьняр рамантычных забойстваў.

Карціна — безумоўны дымэнт у кінафармаце.

Куфар продкаў

Кыргызстан—Францыя—Расея—

Нямеччына, 2005, каляровы, 104 хв.

Жанр: камэдыйная драма.

Пасья стажыроўкі ў Парыжы Айдар вяртаецца ў родны аул зь нявестаю Ізабэль. Дзяўчына не разумее, чаму Айдар баіцца назваць усім яе як сваю нарочную. А ў старым ауле, дзе за стагодзьдзі нічога не змянілася, рэй вядуць звычаі і старыя легенды. Каханьне Айдара і Ізабэль пад пагрозай...

Аўтэнтчнае кіргіскае кіно.

Прыз Нурбэку Эгену за найлепшую замежную драму на кінафэсьце «Young Artists Awards 2006» у Лос-Анджэлесе.

Колькі ты кахаш?

(Combien tu m'aimes?)

Францыя—Італія, 2005, каляровы, 95 хв.

Жанр: іранічная драма.

Франсуа пашэнціла ў лятарэі. Ён выйграў 2 міліёны эўра. Вязунчык адпраўляецца ў клуб, дзе шыкоўная італьянка гандлюе сваім целам. Франсуа прапануе прастытутцы быць зь ім, пакуль у яго ня скончацца грошы. Вось толькі ці спадабаецца гэта бандытам і сутэнэрам?

Тыповы сюжэт Бэртрана Бліе, хаця сёньня рэжысэр не на вяршыні посьпеху.

Аголеная Моніка Бэлочы ў ролі прастытуткі й Жэрар Дэпард'ё ў якасьці сутэнэра...

Кармэн з Каелічэ

(U-Carmen e-Khayelitsha)

Паўднёва-Афрыканская рэспубліка, 2005, каляровы, 120 хв.

Жанр: драма.

Паводле аповесці Праспэра Мэры-мэ й аднайменнай опэры Жоржа Бізэ.

Англічанін Марк Дорнфард-Мэй перанёс дзеянне опэры Бізэ ў найбяднейшы раён Кейптаўну — Каелічэ. Опэра адмыслова была перакладзеная на мову афрыканскага племені коса, і ўсе акторы — чарнаскурыя.

Першы фільм з Паўднёва-Афрыканскай рэспублікі на беларускіх экранах.

Галоўны прыз «Залаты мядзведзь» Бэрлінскага кінафэсту.

Андрэй Расінскі

Фільмы кінафармату «4x4» дэманструюцца ў менскіх кінатэатрах «Перамога», «Аўра-ра», «Мір», «Цэнтральны» з 20 па 23 ліпеня.

ВАРТА ПАГЛЯДЗЕЦЬ

Субота, 22 ліпеня

«Лад», 10.15

«Шукайце жанчыну».

Расея (СССР), 1982, рэж.

Ала Сурыкава.

Камэдыйны дэтэктыў.

Перад Новым годам нажом у сыпну забіваюць кіраўніка юрыдычнай канторы (Сяргей Юрскі). Балбалівая сакратарка вядзе сьледства...

Камэдыйны дымэнт зь непераўзыхаднай Сафіко Чыўрэлі і Леанідам Кураўлёвым.

БТ, 14.30

«Мае рэчы».

Беларусь, 2006, аўтар і вядоўца Алесь Матафонаў.

Перадача прысьвечаная налібоцкаму шклу.

НТВ, 21.50

«Паварот».

ЗША, 1997, рэж. Олівэр

Стоўн.

Карцёжнік Бобі, якому мафія адразае за пазыкі пальцы, трапляе ў маленькі гарадок.

Машына зламалася, грошы згублены. Гандляр нерухомасьці прапануе герою забіць жонку, якой карціць выбрацца з абрыдлага гарадка.

Ролі выконваюць: Шон Пэн, Джэніфэр Лопэс, Нік Нолт.

БТ, 23.10

«Мой найлепшы паляубоўнік».

ЗША, 2005, рэж. Бэн

Янгер.

Рамантычная камэдыя.

У 37-гадовую Рафі закахаўся 20-гадовы мастак. Рафі, занепакоеная такім падарункам лёсу, зьвяртаецца да псыхааналітыка Лізы. Доктарка раіць гераіні проста расслабіцца дый адчуць асалоду. Так усё й адбываецца... Але высвятляецца, што Рафі круціць раман з сынам Лізы.

АНТ, 00.25

«Ненажэра».

Францыя, 2003, рэж. Т'эры

Біністы.

Драма паводле коміксу **Бэнаквіста і Фэрэндэса**.

Камісар Сэлена — суворы абаронца закону на вуліцах Марсэлю. Але ягоная слабасьць — абжорства. Да таго, расьсьледуючы забойства, Сэлена закахаўся ў Эльзу, якую падазрае ў злачынстве. Ён прапануе дзяўчыне згубіць доказы, калі яна будзе вяртацца зь ім... Ролі выконваюць: Эрык Кангана, Рашыда Бракні, Рышар Барынжэ.

Нядзеля, 23 ліпеня

БТ, 12.35

«Балада пра годнага рыцара Айвэнга».

Расея (СССР), 1983, рэж.

Сяргей Тарасаў.

Савецкая экранізацыя слыннага твору. Каштоўнасьць фільму надае Ўладзімер Высоцкі — аўтар і выканаўца балюдаў.

БТ, 22.10

«Містэр і місіс Сьміт».

ЗША, 2005, рэж. Даг

Лайман.

Камэдыйны баявік.

Джон і Джэйн Сьміт стомлены сваім шлюбам. Каханьне аджывае, калі героі даведваюцца пра сапраўдны прафэсіі адно аднаго. Джон і Джэйн — наёмныя забойцы, кожнаму замовілі супруга... Уздымае над будзённасьцю.

У галоўных ролях Брэд Піт і Анджэліна Джолі.

Андрэй Расінскі

КІНО НА DVD

MASTER RECORDS

Пасека.

Трымценьнік-казка, Расея, 2002, сцэнар і пастаноўка **А.Кагадзева і Н.Капейкіна**.

У ролях: **Л.Лівер, І.Паламодаў, К.Мілер**.

Героі анэкдотаў, казачныя пэрсонажы і кіношныя пачвары ў адным фляконе...

Праект андэграўнднай студыі «НОМ-фільм».

Менск, Кісялёва 12, 643-21-08

КАНЦЭРТЫ

**Birthday Party
Вайцюшкевіча**

20 ліпеня а 19-й у малой залі канцэртнай залі «Менск» можна паслухаць Зьмітра Вайцюшкевіча зь сябрамі. Даведкі: 206-66-38, 608-9-608.

Басовішча-2006

21—22 ліпеня ў Гарадку (Польшча) пройдзе 17-ты Фэстываль музыкі маладой Беларусі «Басовішча-2006».

Хто мае візы, калі ласка на Беласточчыну!

Ракуцёўскае лета — 2006

Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, Маладэчанскі райвыканкам і Літаратурны музей Максіма Багдановіча запрашаюць на Сьвята паэзіі і песні «Ракуцёўскае лета — 2006», што адбудзецца 30 ліпеня 2006 году а 12-й гадзіне. Сьвята адбудзецца ў філіяле «Фальварак Ракуцёўшчына», вёска Ракуцёўшчына.

ТЭАТАР

Купалаўскі тэатар

27, 28 (цц, пт) — «Маэстра».

ВЫСТАВЫ

**Неафіцыйныя дні
Мэксыкі ў Менску**

З 13 ліпеня па 5 жніўня ў Музеі сучаснага выяўленчага мастацтва (пр. Скарыны, 47) плячэра розных беларускіх мастакоў — Дзіна Даніловіч, Леанід Мядзьведзкі, Вольга Хахлова, Максім Восіпаў, Сяргей Сотнікаў — паказваюць менскаму глядачу свае ўяўленьні пра Мэксыку: праз жывапіс, фатаграфію, скульптуры, інсталляцыі, а таксама жанры, якія цяжка вызначыць.

Аўтары праекту ніколі не былі ў Мэксыцы і не хаваюць гэтага, але яны чыталі артыкулы ў турыстычных брашурах, кнігі пра індзейцаў і глядзелі мэксыканскія сэрыялы. Выстава працуе з 11.00 да 19.00.

СПОРТ

**Футбол. Чэмпіянат
Беларусі.
14-тур**

21 ліпеня «Дынама» (Менск) — БАТЭ (Барысаў). Стадыён «Дынама». Пачатак а 19-й.

**Данчык.
«Мы яшчэ сустрэнемся»**

Упершыню на CD!

Нацыянальныя гімны «Пагоня», «Магутны Божа» і іншыя.

Да Купалы зь вершамі

Ужо другі год запар у Ляўках на Аршаншчыне адбываецца Сьвята вольнай беларускай паэзіі. Паэтычныя чытаньні ладзяцца ў форме народнага сьвята — безь вядоўцаў, без заўважнага падзелу на паэтаў і слухачоў. А куды яшчэ прывозіць вершы, як не да Купалы ў Ляўкі? Пагатоў што і сьвята прымеркавана да паэтавага дня нараджэньня.

Пра «выпяканьне» першага леташняга «бліна» дбалі ў тым ліку і ўдзельнікі літаратурна-мастацкага пленэру імя Ўладзімера Караткевіча. Але сёлета ў Ляўкі не прыехалі ні маладыя гадаванцы літсуполак, ні прызнаныя паэты, якія каторы месяц скардзяцца, што ня маюць магчымасці сустракацца з чытачамі. І дарма! Тут іх зь вялікім задавальненнем ноч навілет слухалі б ня менш за два дзясяткі слухачоў: сёння столькі часам і ў Менску не зьбярэш. Паэзія жыве тут у сваім натуральным выглядзе — у жывым гучанні ад аўтара да слухачоў, не карыстаючыся мёртвым пасярэдніцтвам паперы.

Адсутнасць гучных іменаў, аднак, ня стала для ляўкоўскага фэсту вялікай перашкодай: тым ярчэй зьялі зоркі маладых талентаў. Так, сапраўдным адкрыццём сёлетніх

чытаньняў стаў студэнт Беларуска-расейскага ўнівэрсытэту з Магілёва Віталь Рыжкоў. Ягонныя вершы з жорсткай вулічнай паэтыкай (дзе зрэзьчасу адчуваецца ўплыў раньняй творчасці Маякоўскага) упрыгожылі 6 любых часопіс.

Магілёўцы ўжо другі год запар прыяжджаюць у Ляўкі вялікай прадстаўнічай дэлегацыяй, складаючы каля паловы ўдзельнікаў сьвята. Сёлета на сьвяце была практычна цалкам беларускамоўная дэлегацыя (каля 10 чалавек) зь Беларуска-расейскага ўнівэрсытэту.

Летась сапраўднай прымадоннай фэсту была аўтарка «НН» Тацяна Барысік з Магілёва, чые вершы й аповеды з настаўніцкага жыцця выявілі сур'эзнага канкурэнта заезным Жванецкім ды Задорнавым. Год таму Тацяна вытрымала важкую аўтарскую трохгадзінную сатырычную праграму. Сёлета яна прыехаць не змагла, бо гадуе дзіця. Аднак ейныя творы ўсё ж гучалі сярод іншых. Удзел у сьвяце могуць узяць ня толькі паэты, але і проста аматары паэзіі: адзін з іх і чытаў сёлета Тацяніны вершы.

З сваімі новымі вершамі прыехаў Сяржук

АНДРЭЙ ЛЯНКЕВІЧ

Семянюк зь Менску — паэтычнае адкрыццё леташняга фэсту. У сваіх творах ён спрабуе знайсці мову сённяшняй паэзіі, збліжаючы інтымную лірыку з гучаннем штодзённасці. Прывезеныя вершы Сяржук пасля прачытаньня спальвае на вогнішчы.

Аршаншчына паціху займае нішу паэтычных фэстаў на вольным паветры. Да традыцыйнага бардаўскага крапівенскага фэсту цяпер дадаецца чыста паэтычны ляўкоўскі. Думаецца, яго чакае ня менш слаўная будучыня.

**Адам Воршыч,
Ляўкі**

літаратурны сшытак «НН»

ліпень 2006

Андрэй Лянкевіч. З жыцця пад мастамі	27
Апавяданьне Аляксандра Афона «Азіятка і кампанія»	28
Зьбігнеў Гэрбэрт. Будзь адважны	31
Ігар Бабкоў гутарыць з Натальляй Гарбанеўскай	32
Аляксандар Фядута перачытвае Андрэя Макаёнка	34
Апавяданьне Анджэя Стасюка «Васіль Падва» ў перакладзе Марыі Мартысевіч	36
Міхась Скобла разьвітаецца зь Любай Тарасюк	37
Сяргей Прылуцкі. «Дывэртымэнт для ІК»	38
Сяргей Балахонаў. «Штрых-код адзіноты»	39

«НН» СТО ГАДОЎ З ВАМІ

З цыклю «Старая спадчына». САНЭТ

А.Л.Пагодзіну

Паміж пяскоў Эгіпецкай зямлі
Над хвалямі сінеючага Ніла
Ўжо колькі тысяч год стаіць магіла:
Ў гаршчку насеньня жменю там знайшлі.
Хоць зернейкі засохшымі былі,
Ўсё ж такі жыццёвая іх сіла
Збудзілася і буйна ўскаласіла
Парой вясеньняй збожжа на раллі.

Вось сымбаль твой, забыты краю родны!
Зварушаны нарэшце дух народны,
Я верую, бясплодна не засьне,
А ўперад рынецца, маўляў крывіца,
Каторая магутна, гучна мкне,
Здалейшы з глебы на прастор прабіцца.

**Максім Багдановіч, Яраслаў
«НН», 1911, №25-26**

А ты падпішыся!

**Каб рэгулярна атрымліваць
«Нашу Ніву»,**

проста паведаміце ў Рэдакцыю свой адрас.
Адначасова Рэдакцыя звяртаецца з просьбай
ахвяраваць на выданьне. Дэталі — старонка 26.

ПАШТОВАЯ СКРЫНКА

Аўтару «А што далей?». На пытаньне, выведзенае ў заглавак, Ваш тэкст і не адказвае. Вы свой боль вылілі, а мусім глядзець за далягляд, у прышласцы.

Маладым паэтам. Каб добра пісаць — трэба перадусім быць добра адукаваным чалавекам з багатым унутраным сьветам. Таму найперш цяпер — жыць, пасыла — вучыцца і толькі пасыла — пісаць. Гэта першае. А другое — калі

пісаць, ня варта абмяжоўваць сябе пазыям (прынамсі, да 40 гадоў). Спрабуйце ў розных жанрах, вучыцеся ў найлепшых пісьменьнікаў, прычым вельмі важна, каб у іншамуных сучасных таксама.

Р.Ю. Вершы да 100-годзьдзя «Нашай Нівы» надрукуем, астатнія вершы слабейшыя.

Стасю Н. зь Менску. Сэрца Ваша палае, а вершы тэхнічна слабыя.

ПРИВАТНЫЯ АБВЕСТКІ

ВІНШАВАНЬНІ

Віншуем бацьку Сямёна з 60-годзьдзем. Зычымы моцнага здароўя. Мы з табою. Сыны

Дзядзьку Аляксандра віншуем з нарадзінамі. Добрага здароўя, вытрымкі і аптымізму. Печанкі

ДАВЕДНІК

Падрыхтаваны энцыклапэдычны даведнік «Рэпрэсаваньня сьвятары». Калі вам вядома што пра пакутнікаў або ёсьць магчымасьць паўдзельнічаць у праекце, тэлефануйце: 753-82-12, (017) 211-09-53. Леанід Маракоў.

ВАНДРОЎКА

Зьміцер Касьяловіч запрашае ў падарожжа па маршруце: Альбярцін—Сыновічы—Слонім—Нянадавічы—Раготна—Дварэц—Дзятлава. Тэл.: 292-54-58, 622-57-20 («Вэлкам»), 509-12-16 (МТС)

ЛЕЦІШЧА

La Brasława zdamo lecišća saprauidnum bielarusam z 3 pa 14 zniūnia. Mabilny: 590-48-22 (Iryna). Dziakuj!

ТРАКТАР

Куплю трактар МТЗ. Тэл.: (029) 164-93-85

Наша Ніва

незалежная газета

заснаваная ў 1906, адноўленая ў 1991

галоўныя рэдактары «Нашай Нівы»:
З.Вольскі (1906), А.Уласаў (1906—1914),
Янка Купала (1914—1915), А.Луцкевіч,
У.Знамяроўскі (1920), С.Дубавец (1991—2000).

сакратарка рэдакцыі Наста Бакшанская
галоўны рэдактар Андрэй Дынько
фотарэдактар Арцём Лява
нам.галоўнага рэдактара Андрэй Скурко
мастацкі рэдактар Сяргей Харэўскі
выдавец і заснавальнік Міцясювы фонд выданьня газэты «Наша Ніва»

АДРАС ДЛЯ ДОПІСАЎ:

220050, Менск, а/с 537

**Tel/fax: (017) 284-73-29, 8-029-613-32-32,
8-029-707-73-29.**

E-mail: nn@promedia.by

On-line: www.nn.by

© НАША НИВА. Спасылка на «Нашу Ніву» абавязковая. 12 палос фарматам А2, 6 друк. арк. Друкарня РУП «Выдавецтва «Беларускі Дом друку». Менск, пр. Ф.Скарыны, 79. Рэдакцыя не нясе адказнасці за змест разглянутых абвестак. Кошт свабодны. Пасведчаньне аб рэгістрацыі прыярытэцкага выданьня №581 ад 4 ліпеня 2002 г., выдадзенае Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь. Юрыдычны адрас: 220030, г. Менск, вул. Калектарная, 20а-112. Р/р 3015212000012 у МГД ААТ «Белінвестбанк», Менск, код 764.

Наклад 2471. Газэта выдаецца 48 разоў на год.

Нумар падпісаны ў друк 23.00 19.07.2006.

Замова № 3966.

Рэдакцыйны адрас: Калектарная, 20а-112.